

መስጊድ ከልክል ንህ
በገን ምጋይታይል

ለሰላም ማህበረ ብሔራዊ

ኢስላም

መሠረቶቹና መሪዎቹ

ገገኛት

ዶክተር / ሙሐመድ ቢን አብደላህ
ቢን ሰላህ አልሱባይም

الإسلام أصوله ومبادئه
باللغة الأمهرية (إثيوبيا)

تأليف

الدكتور / محمد بن عبد الله السحيم

الطبعة الأولى معزم لعام ١٤٣١ هـ

ትርጉም/ሐሰን ታጁ

☒ APE4523/2002

ترجمة / حسن ناجو

ኢ.ሰ.ላ.ም

መሠረቶቹና መርሆዎቹ

ዝግጅት:- ዶክተር ሙሐመድ ቢን አብደላህ ቢን ሷሊህ አልሱሐይም

ትርጉም:- ሐሰን ታጁ

የአሳታሚው መብት በሕግ የተጠበቀ ነው።
All rights are reserved

አንደኛ እትም ጥቅምት 2002

በነጻ ይታደላል እንጅ አይሸጥም፡
يوزع مجاناً ولا يباع

ማጠቃለያ

ርዕስ	ገጽ
መቅደም	5
መግቢያ	10
መንገዱ የት ነው?	14
የእምላክ ሕልውናና አንድነት	15
የፍጡራን መፈጠር ጥበብ	30
የሰው ልጅ መፈጠርና ልቅና	38
የሴት ልጅ ደረጃ	43
የሰው ልጅ የመፈጠር ጥበብ	48
የሐይማኖት እስፋላጊነት	51
የእውነተኛ ሐይማኖት መስፈርቶች	55
የሐይማኖት አይነቶች	64
ሌሎች ሐይማኖቶች አሁን ያሉበት ተጨባጭ ሁኔታ	67
የነብይነት ምንነት	74
የነብይነት ምልክቶች	80
የነብያት ትምህርት እስፋላጊነት	83
መጭው አለም	88
የነብያት ትምህርት መሠረቶች	94
ዘልዓለማዊ መልእክት	98
የነብይነት መጽጧት	106
የኢስላም ትርጉም	109
የእስልምና መሰረቶችና ምንጮች	116
የእምነትና የተግባር ደረጃዎች	127
የመጀመሪያው ደረጃ ኢስላም	127
አምልኮ በኢስላም	131
ሁለተኛው እርከን አማኝ	133
እርከን ሦስት አሀሳን	150
የእስልምና ውበትና ልዩ ባህሪያት	153
1) የአላህ ሐይማኖት ነው	154
2) ሁለንተናዊነት	154

ርዕስ	ገፅ
3) ፈጣሪን ከፍጡር ያገናኛል	155
4) የዚህችን ዓለም ጉዳዮች ያደረጃል	156
5) ገርነት	157
6) ፍትህ	158
7) በመልካም ማዘዝና ከመጥፎ መከላከል	158
ተውባ	160
በእስልምና ያልተመራ ሰው ፍጻሜ	164
1) በፍርሃት መሞላትና ሰላም ማጣት	164
2) የጭንቅ ሕይወት	165
3) ከራሱና በዙሪያው ካለው አለም ጋር በግጭት ይኖራል	166
4) መሐይም ሆኖ ይኖራል	167
5) ራሱንም በዙሪያው ያሉ ሰዎችንም በዳይ ሆኖ ይኖራል	167
6) ለአላህ እርግማንና ቁጣ ተጋልጧል	168
7) ስኬት አልባነትና ኪግራ	169
8) በአላህ የካደና ሕልውናውን ያስተባበለ ሆኖ ይኖራል	170
9) እውነተኛ ሕይወትን ተነፍቷል	170
10) ዝንተ አለም በቅጣት ውስጥ ይኖራል	172
ማጠቃለያ	175

መቅደም

መልእክተኛውን ቅን መንገድና እውነተኛ ሐይማኖት አሰይዞ ለላካቸው አላህ ምስጋና ይደረሰው። የነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) ተከታዮች ላደረገን አላህ ምስጋና ይደረሰው። የርሳቸውን ቅን ጎዳና አጥብቀው ከሚይዙትና ወደርሱም ጥሪ ከሚያደርጉት እንድንሆን ለቸረን አላህ ምስጋና ይደረሰው።

ከአላህ ሌላ ለምሳክ እንደሌለ እመስክራለሁ። እንድ ነው። አጋር የለውም። የጥንቶችም የአሁኖችም ለምሳክ ነው። የሰማያትና የምድር አስተናባሪ ነው። ደጎችም ከፉዎችም ለርሱ አጎብድደዋል። ለተፈጥሯዊ ፍቃዱ ተሸገ ሆነዋል። አይኖችና ሕሊናዎች ፍትሁንና ችርነቱን መስከረዋል። ያሻውን በችርታው ወደ ቀጥተኛው ጎዳና የመራ፣ ዘልዓለማዊ ቅጣት የሚገባውን ደግሞ በፍትሁ መቀናጅን የከለከለ ለምሳክ።

ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) የአላህ አገልጋይ መልእክተኛ መሆናቸውንም እመስክራለሁ። እድሜያቸውን በሙሉ ጽናት ለሚጠይቅ ትግል ያዋሉ፣ በሂደቱም መከራን ሁሉ በጸጋ የተቀበሉ፣ በትእዛዝ ስር ያስተናገዱ መሆናቸውንም እናዘዛለሁ። በሁሉም ሁኔታዎችና አጋጣሚዎች ወደ ለምሳካቸው መንገድ ጥሪ አድርገዋል። «ወደ መቀናጅ ነ። ወደ ትግል (ጅሃድ) ነ።» ሲሉ አውጀዋል። አላህ በርካታ ድንቅና ከሌሎች የተለዩ ባህሪያትን ለግሷቸዋል። ሽሪዎቻቸውንም እስከ እለተ ቂያማ ቋሚ አድርጎታል።

ከርሳቸው ሕልፈት በኋላም ተከታዮቻቸው እስከ እለተ ቂያማ አርማቸውን ያነገባሉ። ከነርሱ ውስጥ በሐቅ ላይ የጸኑ ወገኖች ምንጊዜም ይኖራሉ። የአላህን እገዛም ያሻሉ። እነርሱን ያልረዳ ወይም የተቃረኛቸው አይጎዳቸውም። ምክንያቱም የነብያቸውን ፈለግ የሚከተሉ በሐቅ ጎዳና ላይ ናቸውና።

﴿ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي ﴾ يوسف: ١٠٨
 'ይህ ጉዳዩ ነው። ወደ አላህ ጥሪ አድርጋለሁ። እኔም፣ እኔን የተከተሉ ሁሉም ገልጽ መረጃዎችን ይዘናል።' በል(ዩሱፍ 108)

እነዚህ ወገኖች ከአላህ ዘንድ ያለውን ምንዳ በመሻት መንገድ የሳተውን ወደ መቀናት ይጠራሉ። የሰውን ልጅ ከጥፋት ያስጠነቅቃሉ። ሐላፊነታቸውን ወደ ጓላ አሸቀንጥረው በመጣል ጥፋት ውስጥ እንደገቡት የመጽሐፉ ባለቤቶች እይሁኑም። አላህ እንዲህ አለ።

﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكُونُ مَكْنُوزًا وَرَآءَهُمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ مَتَاعًا قَلِيلًا قَبَسَ مَا يَشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾﴾
ال عمران: 187

«አላህ ከእነዚያ መጽሐፍ ከተሰጣቸው ወገኖች፡- ላሰዎች ልታብራሩትና ልታስተምሩት፣ ላትደብቁትም ብሎ ቃል ኪዳንን በያዘ ጊዜ (የሆነውን አስታውሰ)። (ይህን ቃል ኪዳን) ወደጓላቸው አሸቀንጥረው ጣሉት። በርሱ ጥቂትን ዋጋ ሸመቱበት። የሸመቱት ነገር ምን ያህል አስከፊ ነው!» (አሊ.ዲ.ም.ራን 187)

በመጽሐፍት ትርጉም ዝግጅትና ስርጭት መስክ የሰራ ሁሉ ሙስሊም ያልሆኑ ወገኖችን ወደ እስልምና የሚጠራ መጽሐፍ እጅግ አስፈላጊ መሆኑን ጠንቅቆ ይረዳል። በእርግጥ በእስልምና ዙሪያ የተጻፉ መጽሐፍት ብዙ ቢሆኑም ሙስሊም ያልሆኑ ወገኖችን ወደ እስልምና ለመጋበዝ አስፈላጊ የሆኑ መስፈርቶችን አያሟሉም። ምክንያቱም ከፊሎሮ ሙስሊም ላልሆኑ ወገኖች ሳይሆን ለሙስሊሞች የተጻፉ ሲሆኑ ሌሎች ደግሞ ሙስሊም ላልሆኑ ወገኖች በማያስፈልጉ ዝርዝር የእምልኮ (አባዳ) ሕግጋት የተሞሉ ወይም ደግሞ በነርሱ ለመጠቀም የማያስችሉ ግድፈቶችን የያዙ ናቸው።

በኢስላማዊ ጉዳዮች፣ በአውቃፍና የዳእዋ ሚኒስቴር ውስጥ የመጽሐፍት ስርጭት ክፍል በዚህ ረገድ ከብዙ ጊዜ ጀምሮ ተገቢውን ጥረት ያደረገ ቢሆንም ክፍተቱን የሚሞላ መጽሐፍ ሊያገኝ አልቻለም። እኛ የሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ ሰዎች በአንድ መጽሐፍ ወይም ደራሲ ላይ ልንሰማማ አልቻልንም። በሐይማኖት ትምህርት መስክ ለተጠበቡ (ሰፔሻሊስት) ሰዎችም ይህንኑ ጉዳይ አዋይተን የነበረ ቢሆንም ሙሉ ስምምነት አልተገኘም። ምን አልባትም የዚህ ዋና ምክንያቱ የሐጢአት መብዛትና የአላህን መብት በአግባቡ ያለ መወጣት ችግር ሊሆን ይችላል።

ከኢስላማዊ ማእከላት ወይም አዲስ ከሰለሙ ሰዎች መሐል ለወገኖቻቸው ተርጉመው የሚያቀርቡትና ሙስሊም ላልሆኑ ወገኖች ይበልጥ ተሰማሚ የሆነ ኢስላማዊ መጽሐፍ እንጠቁማቸው ዘንድ የሚጠይቁ መልእክቶች በየጊዜው ይደርሱናል። ይህንና ወደቀኝም ወደግራም ብናማትር ይህን እይነት መጽሐፍ ልናገኝ አልቻልንም። የአላህን ሐይማኖት በአጭሩ የሚያብራራ መጽሐፍ ማግኘት አለመቻላችን ሐፍረትና ጭንቀት አላበሰን።

ከዚያም ይህን ጉዳይ በይደር ማቆየት የማያልቅ በሽታ፣ የሌላን ነገር መመኘት ሞኝነትና መሆኑን ተረዳሁ። ለዚህ ክፍተት ምንም እይነት ምክንያት ልናቀርብ እንደማንችልም ተገነዘብኩ። ለጊዜውም ቢሆን ክፍተቱን የሚሞላ፣ ቀዳዳውን የሚደፍን፣ የምንመኘውን እይነት አቀራረብና ይዘት ያለው አንድ መጽሐፍ ለማዘጋጀት አላህን አማረጥኩ። እገዛውንም ጠየቅኩ። በእርግጥ ክፍተቱን ሙሉ በሙሉ ሞልቻለሁ ብዬ አላምንንም። ግና ሌሎች ይቀጥሉበት ዘንድ መንገዱን እንዳመላክትኩ፣ ያሳድጉት ዘንድ ችግኝን እንደተከልኩ ይሰማኛል።

በዚህች መጽሐፍ ውስጥ የእስልምናን መሠረቶች እና አንጻር መርሆዎች በማብራራት፣ እንዲሁም ስለ እስልምና ስናስተምርና ወደርሱ ስንጠራ ሊብራሩ የሚገቡ ነጥቦችን በማብራራት እስልምናን ባጭሩ ለማስተዋወቅ የምችለውን ሁሉ አድርጌያለሁ።

በዚህ ረገድ ሁለንተናዊ የሆኑ የነቢዩ ሙሐመድ (ሰወ) ንግግሮችን በዋነኛነት ተጠቅሜያለሁ። ለምሳሌ ሙዓዝን ወደ የመን ሲልኩ እንዲህ ብለውታል።

«ከመጽሐፍ ባለቤቶች የሆኑ ሰዎችን ታዥለህ። የአላህን እንድነትና እኔም መልእክተኛ መሆኔን እንዲመሰክሩ ጋብዛቸው። ይህን ከተቀበሉህ አላህ በነርሱ ላይ በየቀኑ እምስት ወቅት ሰላቶችን ግዴታ እንዳደረገባቸው አስተምራቸው። ይህንንም ከተቀበሉህ ከሐብታሞቻቸው ተወስዶ ለድሆቻቸው የምትሰጥ ምጽዋት ግዴታ እንዳደረገባቸው ንገራቸው...»¹

ፀ-መር ኢብኑል ኸሚብ ያስተላለፉት ሐዲስም ይጠቀሳል።

¹ ቡካሪና ሙስሊም

እንድ ቀን ከአላህ መልእክተኛ ዘንድ ተቀምጠን እያለ እንድ ሰው መጣ። ልብሱ በጣም ነጭ፣ ጸጉሩ ደግሞ በጣም ጥቁር ነው። የጌዞ ምልክት አይታይበትም። ከመሐከላችንም የሚያውቀው የለም። ከነቢዩ አጠገብ ተቀመጠ። ጉልበቱንም ወደ ጉልበታቸው አስጠጋ። እጆቹን ከጭኖቹ ላይ አሳረፈ። «ሙሐመድ ሆይ፣ ስለ እስልምና ንገረኝ» ሲልም ጠየቃቸው። የአላህ መልእክተኛም «ላሳልምና ከአላህ ሌላ አምላክ እንደሌለና ሙሐመድም መልእክተኛ መሆናቸውን መመስከርህ፣ ሶሳት መስገድህ፣ ዘካ መስጠትህ፣ የረመዲንን ወር መጸምህና ወደ አላህ ቤት መጓዝ ከቻልክ ሐጅ ማድረግህ ናቸው።» አሉት። «ላውነት ብለሃል» አላቸው። በድርጊቱ ተገረምን። ይጠይቃቸዋል። ሲመልሱለትም፡ «ላውነት ብለሐል» ይላቸዋል። «ስለ ኢማን ንገረኝ» አላቸው። «በአላህ፣ በመላእክቱ፣ በመጽሐፍት፣ በመልእክተኞችና በመጭው ዓለም ማመንህ፣ እንዲሁም በቀደር-ደግም ሆነ ከፋ-ማመንህ ነው» አሉት። «ላውነት ብለህል» አላቸው። «ስለ ኢህሳን ንገረኝ» ሲልም ጠየቃቸው። «አላህን እንደምታየው እድርገህ ማምለክህ ነው። እንተ ባታየው እርሱ ያይሐል።» አሉት። (ሰውየው ጥያቄውን አጠናቆ ሄደ)። ነቢዩም «የመር ሆይ፣ ጠያቂው ማን እንደሆነ ታውቃለህ?» አሉ። «አላህና መልእክተኛው ያውቃሉ» አልኳቸው። «ጅብረል ነው። ሐይማኖታችሁን ሊያስተምራችሁ ነው የመጣው» አሉ።

ነቢዩ (ሰዐወ) በነዚህ ሁለት ሐዲሶች የኢስላምን፣ የኢማንንና የኢህሳንን መሠረቶች አስተምረዋል። ዝርዝርና ቅርንጫፍ ጉዳዮችን ላላክሉም። እንዲያውም በመጀመሪያው ሐዲስ ለሙዓዝ ጸምንና ሐጅን አላወሱለትም። ይህን ያደረጉበትን ምክንያት ፀላጦች አብራርተዋል። እዚህ ላይ አስፈላጊ ባለመሆኑ አላወሳሁትም።

በተጨማሪም እምነታዊ ለሆኑ ሁሉም ጉዳዮች ከቁርአን እንዳንድ ወይም ከዚያም በላይ መረጃዎችን ዘርዝረዋል። ይህን ያደረገኩት ተከታዩን የአላህ ትእዛዝ ለመተግበር ነው።

﴿ وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَةَ اللَّهِ ﴾ التوبة: ٦

«ከአጋሪዎች እንዲ ታስጠጋው ዘንድ ከጠየቀህ የአላህን ቃል ያሰማ ዘንድ አስጠጋው።» (አል ተውባህ 6)

ሙስሊም ያልሆኑ ወገኖች የአላህን ቃል ሊሰሙ ይገባል። ምክንያቱም አእምሮን የሚቆጣጠር፣ ልብን የሚገዛ ውበትና ጉልበት አለውና። ብዙ ሰለምቴዎች ለመስለማቸው ምክንያት ከቁርአን ያነበዟቸው አናትጽ መሆናቸውን ሲናገሩ በብዛት ይሰማሉ።

በእንባቢያን አእምሮ ውስጥ ብዥታን ሊፈጥሩ የሚችሉ እጅንዳዎችን ላለማንሳት ጥንቃቄ አድርጌያለሁ። ለእንዳንድ ብዥታዎች በቀጥታ መልስ ከመስጠት ይልቅ ብዥታዎችን ሊገፉ የሚችሉ የሐይማኖቱን መርሆዎች በማስፈር ብቻ ተወስኛለሁ።

መጽሐፉ ልክ እንደ «አትላስ» ቀላልና ቀልጣፋ ይሆን ዘንድም ዝርዝር ውስጥ ከመግባት ተቆጥብያለሁ። ይህ ስራ የሰው ልጅ ጥረት እንደመሆኑ ከስህተት የራቀ፣ ከግድፈት የተጠበቀ ሊሆን አይችልም። ስህተቱ ከኔ ሲሆን፣ ትክክለኛው ከአላህ ነው።

የርሱን ውድቃ በመሻት የተከናወነ ተግባር ያደርገው ዘንድ አላህን አለምናለሁ። ጥረቴን እንዲቀበለኝም እማጸነዋለሁ። ስፊ ተቀባይነት ያለው ስራ እንዲያደርግልኝም አጠይቀዋለሁ። ከውስጡ ግድፈት ከተገኘ ከኔና ከሸይጧን የመነጨ ነው። አላህ ከስህተትና ከጉድለት የጠራ አምላክ ነውና። የዚህን መጽሐፍ ስህተት ወደ መቀናት ይመልሰልኝ ዘንድም አለምነዋለሁ።

በመጨረሻም በዚህ መጽሐፍ ሕትመት፣ የትርጉም ስራና ስርጭት ላይ የተሳተፉ ወገኖችን ሁሉ ከልብ እያመሰገንኩ የበረከተ ምንዳ ይሰማቸው ዘንድ አላህን አጠይቃለሁ። ጠቃሚ የእውቀትና የተግባር ምንጭ እንዲያደርገውም እማጸነዋለሁ። ይህን ለማድረግ ባለቤቱ እርሱ ብቻ ነውና። ችሎታውም ያለው ከርሱ ብቻ ነው።

የአለማት ጌታ የሆነው አላህ የተመሰገነ ይሁን። በነቢዩ ሙሐመድ፣ በቤተሰቦቻቸውና በባልንጆሮቻቸው ሁሉ ላይም የአላህ እዝነትና ሰላም ይስፈን።

ደራሲው፡ ደክተር ሙሐመድ ቢን አብደላህ ቢን ሷሊህ አልሱሐዲም የመ.ሳ.ቁ. 1032 ሪያድ 11342

መግቢያ

ምስጋና ለአላህ ይድረሰው። እናመሰግንዋለን። እገዛውን እንጠይቃለን። ምህረቱን እንለምናለን። ከነፍሶቻችን ከፋትና ከመጥፎ ስራዎቻችን በርሱ እንጠበቃለን። አላህ ያቀናውን የሚያጠመው የለም። አላህ ያጠመመውንም የሚያቀናው የለም። ከአላህ ሌላ አምላክ እንደሌለ እመስክራለሁ። አንድ ነው። አጋር የለውም። ሙሐመድም ባሪያውና መልእክተኛው መሆናቸውን እመስክራለሁ። የበረከተ የአላህ እዝነትና ሰላም ይሰፈንባቸው።

አላህ ለሰው ልጆች መልእክተኞችን በየዘመናቱ ልኳል። እዝነት፣ ብርሃንና ፈውስ የሆኑ መጽሐፍትንም አውርዷል። ባለፉት ዘመናት መልእክተኞች የሚላኩት ለየወገኖቻቸው ብቻ ነበር። መጽሐፍቶቻቸውን የመጠበቁ ሐላፊነትም የነርሱ ነበር። እናም መጽሐፍቶቻቸው ከነርሱ ሕልፈት በኋላ ጠፍተዋል። ትምህርቶቻቸው ተበርዘዋል። ተከልሰዋል። ምክንያቱም ለተወሰነ ሕዝብና ለተወሰነ ጊዜ ብቻ የተላኩ ነበሩና።

በአንጻሩ ነቢዩ ሙሐመድን የነብያትና የመልእክተኞች መቋጫ በማድረግ የተለየ ማእረግ ችራቸው። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ﴾
الأحزاب: ٤٠

«ሙሐመድ ከወገኖቻችሁ መካከል የአንዱም አባት አይደለም። ግና (እርሱ) የአላህ መልእክተኛና የነቢያት መቋጫ ነው።» (አል ለሀዛብ 40)

ከመለኮታዊ መጽሐፍት ሁሉ በላጩን ለርሳቸው ሰጠ። እርሱም የተከበረው ቁርአን ነው። ይህን ቅዱስ መጽሐፍ የመጠበቁን ሐላፊነትም ለሰዎች ሳይተው እርሱ ራሱ ወሰደ። አላህ እንዲህ አለ፡

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿١﴾ الحجر: ٩

«መልእክቱን ያወረድነው እኛ ነን። (ከመበከልም) በእርግጥ እንጠብቀዋለን።» (አል ሂጅር 9)

ሐይማኖታቸውንም እስከ እለተ ቂያማ ድረስ ዘላቂ አደረገው። ለዚህ ሽሪዓ ሕልውና ሰበቦች በርሱ ማመንና ወደርሱ መጥራት፣ በሂደቱ የሚያጋጥሙ እንቅፋቶችን መታገስ መሆኑንም ገለጸ። አላህ የነቢዩንና የተከታዮቻቸውን የጥሪ ስልት አስመልክቶ ሲናገር እንዲህ ብሏል፡

﴿ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٧٨﴾ يوسف: ١٠٨

“ይህ ጉዳዬ ነው። ወደ አላህ ጥሪ አደርጋለሁ። እኔም፣ እኔን የተከተሉ ሁሉም ግልጽ መረጃዎችን ይዘናል። ከብር ለአላህ ይሁን። እኔ ከአጋሪዎች አይደለሁም።” በል (ዩሱፍ 108)

በአላህ መንገድ በሚደረግ ትግል ውስጥ የሚያጋጥሟቸውን እንቅፋቶች በትእዛዝ እንዲያስተናግዱም እንዲህ በማለት አዘዘ።

﴿ قَاصِرَاتُ كَمَا صَبَرُوا وَالْعَزِيمِينَ الرُّسُلِ ﴾ الأحقاف: ٢٥

«(ሙሐመድ ሆይ!) ከመልእክተኞች የጽናት ባለቤቶች እንደታገሱት ሁሉ ታገሱ። » (አል ለሀቃፍ 35)

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾
آل عمران: ٢٠٠

«እናንተ ያመናችሁ ሆይ! ታገሱ። ትእዛዝ ታገሱም (ከጠላቶቻችሁ ጽናት) የላቀ ይሁን። (ሕልውናችሁን) በገታት ጠብቁም። ትደኑ ዘንድም አላህን ፍሩ።» (አል ሂምራን 200)

ይህን ስልት በመጠቀም የአላህን መጽሐፍና የነቢዩን ፈለግ መሠረት አድርጌ ወደ አላህ ሐይማኖት ጥሪ ለማድረግ ይህችን መጽሐፍ አዘጋጅቻለሁ። የፍጡራንን መፈጠር፣ የሰው ልጆችን ልቅና፣ የመልእክተኞችን ለሰው ልጆች መላክና የጥንት ሐይማኖቶችን እጣ ፈንታ ባጭሩ አብራርቻለሁ። በመቀጠልም የእስልምናን ትርጉምና መሠረቶች አብራራለሁ። እናም መቀናትን የፈለገ እነሆ መረጃዎቼ በእጆቼ ገብተዋል። መዳን የሚሻ መንገዱን ገልጬታለሁ።

የነብያትንና የደጋጎችን ፈለግ መከተል የሚሻም እነሆ የተጓዙበትን ጎዳና አሳይቻለሁ። ከነርሱ የሸሸ ራሱን አቁለ። የጥመትን መንገድም ተከተለ።

የሌሎች ሐይማኖቶች ተከታዮች ብቸኛ እውነት ነው ብለው ወደ ሚያምኑበት ሐይማኖት ሌሎችን ይጋብዛሉ። የየሐይማኖቶቻቸውን ባለቤቶችና መሪዎች እንዲያልቁና እንዲከተሉም ጥረት ያደርጋሉ።

ሙስሊሞች በበኩላቸው የግለሰብን እምነትና አመለካከት ወደመከተልና ግለሰብን ወደማላት ጥሪ እያደርጉም። ምክንያቱም ሐይማኖታቸው በአላህ የተመረጠ ነውና። አላህ እንዲህ አለ፡-

﴿ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ﴾ *ال عمران: 19*

«ከአላህ ዘንድ (ተቀባይነትና ተወዳጅነት ያለው) ሃይማኖት ኢስላም ብቻ ነው።» (ዓሊ-ዲምራን 19)

በአላህ ሐይማኖት ውስጥ ሁሉም ሰዎች እኩል ናቸው። አላህን በመፍራት ካልሆነ በቀር አይበላሰጡም። እናም የሰው ልጅ የአምላኩን ጎዳና እንዲከተል፣ በመልእክተኞች እንዲያምን፣ የነብያት መጽሔ በሆኑት በነቢዩ ሙሐመድ ላይ ያወረደውንና እርሳቸውንም ለሰው ልጆች እንዲያደርሱት ያዘዛቸውን ሐይማኖት ይከተሉ ዘንድ ሙስሊሞች ሌሎችን እንዲጋብዙ ታዘዋል።

ይህ መጽሐፍ የተጻፈበት አላማም አላህ ለራሱ ወደመረጠውና የመጨረሻውን መልእክተኛ ወደላከበት ሐይማኖት ሰዎችን ለመጋበዝ፣ መቀናትን ለፈለገ መመሪያ፣ ሐሴትን ለፈለገ አመለካኝ ይሆን ዘንድ ነው። በአላህ እምላላ፣ የሰው ልጅ በዚህ ሐይማኖት ካልሆነ በቀር እውነተኛ ደስታን አያገኝም። የአላህን አምላካነት፣ የነቢዩ ሙሐመድን (ሰዐወ) መልእክተኛነት እና እስልምናን እንደ ሐይማኖት ያልተቀበለ ሰው ውስጠ ሰላምን አያውቅም። ጥንትም ሆነ ዛሬ ወደ እስልምና የመጡ በሺዎች የሚቆጠሩ ሰዎች እውነተኛ ሕይወትን ያወቁት ከሰለሙ በኋላ መሆኑንና እውነተኛ ደስታን የተጎናጸፉት በእስልምና ጥላ ስር መሆኑን መስክረዋል።

ሁሉም ሰዎች ደስታን ለማግኘት፣ ውስጠ ሰላምን ለመጎናጸፍና እውነትን ለማወቅ ጉጉትና ፍላጎት ያላቸው በመሆኑ ለዚህ ይረዳቸው ዘንድ ይህችን መጽሐፍ አዘጋጅቻለሁ።

ይህን ስራዬን ከርሱ ዘንድ ተቀባይነት ያለውና ወደርሱ ጎዳና የሚጠራ፣ እንዲሁም በአንባቢያን ዘንድ ተወዳጅና በዚህችም ሆነ በመጭው አለም የሚፈይደኝ በጎ ስራ ያደርግልኝ ዘንድ አላህን እለምነዋለሁ። በየትኛውም ቋንቋ መተርጎምና ማሳተም ለሚሹ ሁሉ መልእክቱን በትክክል የማስተላለፉን እደራ እስከተወጡ ድረስ ሙሉ ፈቃድ ሰጥቻቸዋለሁ።

በመጽሐፉ ላይ አስተያየት ያለው ማንኛውም ወገን ከዚህ በታች በተጠቀሰው አድራሻዬ አስተያየቱን እንዲልክልኝ አጥብቄ እጠይቃለሁ።

ለአላህ ምንጊዜም የተሟላ ምስጋና ይድረሰው። በይፋም በሚስጥርም ምስጋና ለርሱ ነው። በጅማራም በፍጻሜም ላይ ምስጋና ለርሱ ነው። ሰማያትን፣ ምድርንና ከአምላካችን ፍጡራን የሚሻውን ሁሉ የሞላ ምስጋና ለርሱ ነው። በነብያትን በሙሐመድ፣ በባልደረቦቻቸውና ፈለጋቸውን በተከተሉ ሁሉ ላይ የበረከተ የአላህ እዝነትና ሰላም እስከ እለተ ቂያማ ድረስ ይስፈንባቸው።

ደራሲው፣ ዶክተር ሙሐመድ ቢን አብደላህ ቢን ሷሊህ አልሱሐይም

ሪያድ 13/10/1420 ሂጅሪያ

የመ.ሳ.ቁ. 1032

ሪያድ 11342

መንገዱ የት ነው?

የሰው ልጅ በእኩልነት በእስምርም እየሳለበተ ሲመጣ በርካታ መሠረታዊ ጥያቄዎች ከእስምርው ውስጥ ማቃጨላቸው አይቀረ ነው። ለምሳሌ ከየት መጣሁ? ለምን መጣሁ? ወደየት እሄዳለሁ? እኔንም ሆነ በዙሪያዬ የሚገኘውን ዓለም የፈጠረ ማን ነው? የዚህ ዓለም ባለቤትና አስተዳዳሪ ማን ነው? የሚሉና መሠል መሠረታዊ ጥያቄዎችን ይጠይቃል።

የሰው ልጅ ብቻውን ለነዚህ ጥያቄዎች መልስ መስጠት አይችልም። ዘመናዊ ሳይንስም ለእነዚህ ጥያቄዎች ምንጊዜም ምላሽ የመስጠት አቅም የለውም። ምክንያቱም እነዚህ ጥያቄዎች ሐይማኖት በሚባለው መስክ ውስጥ ብቻ የሚገኙ ናቸውና። ይህም በመሆኑ ለነዚህ ጥያቄዎች የሚሰጡ ምላሾች የተለያዩና ብዙ፤ እንዲሁም ከአፈ ታሪክና እንቁ ፈንቁ እምነቶች ጋር የተቀላቀሉ ሆነው እናቸቸዋለን። ይህም ሁኔታ የሰውን ልጅ ግራ መጋባት ይበልጥ ጨመረው።

የሰው ልጅ ለነዚህና ለሌሎችም የሕይወት እንቁቅልሾች ትክክለኛና ቁርጥ ያለ ምላሽ ሊያገኝ ወደሚችልበት እውነተኛ ሐይማኖት ላላ ለሰው ልጅ መሠረታዊ ድረስ ግራ መጋባቱ ምንጊዜም ይቀጥላል። ምክንያቱም እነዚህ ጥያቄዎች ከሩት ሚስጥር ውስጥ የሚመደቡ ሲሆኑ ትክክለኛ ምላሻቸው የሚገኘውም ከእውነተኛ ሐይማኖት ውስጥ ብቻ ነው። ለነብያት በወሕይ የገለጸላቸው ብቸኛ እውነት እርሱ ነውና።

እናም የሰው ልጅ እውነተኛውን ሐይማኖት አፈላልጎ ሊያገኝ፣ ለገንቶም ሊማረውና ሊያምንበት ይገባል። ይህ ሲሆን ግራ መጋባቱ ይወገዳል። ብዥታው ይገፈፋል። ቀጥተኛውን ጎዳናም ይከተላል።

በቀጣዮቹ ገጾች ወደ ቀጥተኛ ጎዳና እጠራሐለሁ። ጠንካራ ማስረጃዎችንም አቀርብሏለሁ። በጥሞና እንድታስተውላቸውም እጋብዝሐለሁ።

የእምላክ ሕልውናና አንድነት

ከሐድያን ፍጡራንን፣ ማለትም እንጨት፣ ድንጋይ፣ ዛፍና ሰው ወዘተ ያመልካሉ። ይህም በመሆኑ አይሁዶችና ጣኦት እምላኪዎች ነቢዩ መሐመድን ስለ እውነተኛው እምላክ ባህሪያት እንዲያብራሩላቸው በጠየቁ ጊዜ ከላላህ (ሰው) እንዲህ የሚል ምላሽ ተሰጥቷቸዋል።

﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝۱ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝۲ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝۳ ﴾
﴿ الإخلاص: ۱ - ۳ ﴾

«እርሱ ላላህ አንድ ነው። ላላህ (የፍጡራን) የበላይ ገዥና መጠጊያ ነው። አልወለደም፣ አልተወለደምም። አንድም ቢጤ የለውምም በል።» (አል ሊ ሻላስ)

ላላህ ለባርቹ ራሱን እንዲህ ሲል አስተዋውቋል።

﴿ إِنَّكَ رَبُّكَمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ يُغْشِي السَّمَاءَ بِاللَّيْلِ نَجْمًا وَالنَّجْمُ أَكْوَافُ الْمُبِينِ ۚ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۖ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۝۵۴ ﴾
﴿ الأعراف: ۵۴ ﴾

«ጌታችሁ ላላህ ያ ለማያትን በስድስት ቀናት የፈጠረ ነው። ከዚያም ከዙፋኑ ላይ ተሰየመ። ቀኑንም በሌሊቱ ያሸፍነዋል። በፍጥነት ይፈላለጋሉ። ፀሐይ፣ ጨረቃና ከዋክብት በትእዛዙ የተገሩ ናቸው። ለዋጅ፣ መፍጠርም ማዘዝም የርሱ (ሥልጣንና መብት) ነው። የዓለማት ጌታ የሆነው ላላህ ላቀ።» (አል አዕራፍ: 54)

﴿ اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ۝۱ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رِوْسًا وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي اللَّيْلُ الْأَنْهَارَ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۝۲ وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مِّنْ مَّتَجَوِّرَاتٍ وَجَعَلْنَا مِنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٍ وَنَخِيلٍ صِنُونًا وَعَبْدٍ صِنُونًا يُسْقَىٰ بِمَاءٍ وَجِدٍ وَنُقِضَلُ بِعَضْبٍ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝۳ وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُنمْ ۚ أَمْ ذَا كُنَّا نُرَبِّا لَّهَآ إِنَّا لَنَعَىٰ خَلْقٍ جَدِيدٍ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ الْأَغْلَابُ ۝۴ ﴾

أَعْنَابِهِمْ وَأَوْلِيَّكَ أَحْصَبَ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾ وَتَسْتَعِجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلُتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَقْفَرٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَمَّا أَنْتَ مُنذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْفٍ وَمَا يَنْبَغِي لِلْأَرْحَامِ وَمَا تَزِدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾

الرعد: ٢ - ٨

«ለላህ ያ ሰማያትን የምታዩት ምስሰ ሳይኖር -ከፍ ያደርገ። ከዚያም ከዙፋኑ ላይ የተሰየመ (አምላክ) ነው። ፀሐይንና ጨረቃንም የገራ ነው። ሁሉም ሰተወሰነ ጊዜ (በየምህዋራቸው) ይጓዛሉ። ነገሮችን ሁሉ ያስተናብራል (ይመራል)። አንቀጾቻችንንም ያብራራል። ጌታችሁን መገናኘታችሁ የማይቀር መሆኑን በእርግጥ ታምኑ ዘንድ (ይህን ያደርጋል)። እርሱ ያ ምድርን የዘረጋ፣ ከበላይዋም ጋራዎችንና ወዝቸን ያደርገ። ጥንድ ጥንድ የሆኑ ፍራፍሬዎችንም ያደርገዋት (አምላክ) ነው። ቀንንም በሌሊት ይሸፍናል። እነዚህ ለሚያስተነትኑ ሰዎች (ድንቅ) ተአምራት ናቸው። በምድር ላይ ጉረቤታዎች የሆኑ (ግና እየቅል የሆነ ባሕሪ ያላቸው) ቁርጥራዎ መሬቶች አሉ። ከወይን የሆኑ የአትክልት ሥፍራዎችም፣ አዝርዕቶችም፣ መገታዎች የሆኑም መገታዎች ያልሆኑም የዘንባባ ተክሎች አሉ። (ሁሉም) አንድ ዓይነት ውሃ እንዲጠጡ ይደረጋል። ግና የከፊሎችን ጣእም ከከፊሎቹ (የተለየ እና) የተሻለ እናደርጋለን። እነኚህ ለአስተዋዮች (ድንቅ) ተአምራት ናቸው። መገረም ካለብህ ከምንም ነገር በላይ እጅግ የሚያስገርመው (ከሓዲያን) ጎረቤት ከሆነን በጓላ እንደ አዲስ እንጠራለን? ማለታቸው ነው። እነዚህ (ይህን ያለት) ከጌታቸው የካዳት ናቸው። እነርሱ በእርግጥም ከአንገቶቻቸው ላይ ካቴናዎች ያሉባቸው ናቸው። እነርሱ በእርግጥም የእሳት ሰዎች ናቸው። ከውስጧም ዝንተ ዓለም ይኖራሉ። ከእርሱ በፊት ቅጣቶች (የወረዱባቸው በርካታ ሕዝቦች) ማለፋቸው እየታወቀ ከበገው ይልቅ በከፊው ያቻኩላሃል። ግና ጌታህ ሰዎችን በደላቸውን ይምራል። ጌታህ ቅጣተ ብርቱም ነው። እነዚያ የካዳት፣ ከጌታው ዘንድ ለምን ተአምር አልወረደላትም? ይሉሃል። አንተ አስጠንቃቂ ብቻ ነህ። ሁሉም ሕዝቦች መሪ (መልዕክተኛ) አላቸው። ላላህ እያንዳንዱ ሴት ያረዝቸውን፣ ማገዳኛች የሚያጉድሉትን፣ የሚጨምሩትንም ጠንቅቆ ያውቃል። ከርሱ ዘንድ ሁሉም ነገር በልክ (መጠኑ የተወሰነ) ነው።» (አል ረእድ 2-8)

﴿ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلِ افْتَحَدْتُمْ مِنْ دُونِهِ أُولَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ نَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ

خَالِقُوا كَخَلْقِهِ. فَتَشَبَّهَ الْخَالِقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهْرُ ﴿١١﴾ ﴿ الرعد: ١٦

«የሰማያትና የምድር ጌታ ማን ነው? በላቸው። ላላህ ነው። በላቸውም። ከርሱ ሌላ፣ ራሳቸውን መጥቀምም ሆነ መጥታት የማይችሉ (የአስት አማልክትን) ረዳት አድርጋችሁ ያዛችሁን? በላቸው። እውርና ዓይናማ እኩል ናቸውን? ጨለማዎችስ ከብርሃን ጋር እኩል ናቸውን? በላቸውም። ወይስ የርሱን (የላላህን) ፍጡራን የሚመስሉ (ነገሮች) የፈጠሩ (አማልክትን) ለላላህ ተጋሪ አደረጉላትን? እናም ፍጡራት ተመሳሳሪላቸውን? የሁሉም ፈጣሪ ላላህ ብቻ ነው። እርሱ አንድና ጋያል የሆነ አምላክ ነውና።» በላቸው። (አል ረእድ 16)

ስለርሱ ሕልውናና አንድነት የሚመስከሩ ተአምራቱን ሲገልጹ፡

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾ فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٣٨﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْتَ تَرَى الْأَرْضَ خُضْبَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِذِ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُتَّى الْمَوْقِعِ آتَاهُ. عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ فصلت: ٣٧ - ٣٩

«ሌሊትና ቀን፣ ፀሐይና ጨረቃ ከተአምራቱ ናቸው። ለፀሐይም ሆነ ለጨረቃ አትስገዱ። ለዚያ ለፈጠራቸው (አምላክ) -ለላላህ (ብቻ) ስገዱ- እርሱን ብቻ የምታመልኩ ከሆናችሁ። (ከሓዲያን ላላህን ከማምላክ) ቢኮሩ (ከልዕልናው የሚቀንሱት ነገር የለም)። እነዚያ ከጌታህ ዘንድ ያሉት (ፍጡራን) እርሱን በቀንም በሌሊትም ያወድሱታል። እነርሱ ፈጽሞ አይሰለፏቸውም። ምድርን ደረቅ ሆና ማየትህም ከተአምራቱ (አንዱ) ነው። በርሷ ላይ ውሃ ባወረድን ጊዜ (በቡቃያዎችዋ) ነፍስ ትዘራለች። ትለመል ማለችም። ያ እርሷን ሕያው ያደረጋት አምላክ በእርግጥም መታንን ሕያው ያደርጋል። እርሱ ሁሉንም ነገር መፈፀም ይችላል።» (ፋሲሊት 37-39)

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَافُ السِّنِّكُمْ وَالنُّوُكُورُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّعَالَمِينَ ﴿٢٢﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُسْمَعُونَ ﴿٢٣﴾ ﴿ الروم: ٢٢ - ٢٣

«የሰማያትና የምድር መፈጠር፣ ቋንቋችሁና ቀለማችሁ መለያየቱም ከተለምዶቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለዐዋ ቂዎች ተለምዶት አሉ። በሌሊትም በቀንም መተኛታችሁ፣ ከችሮታው መፈለጋችሁ ከተለምዶቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለሚሰሙ ሰዎች ተለምዶት አሉ።» (አል ሩም 22-23)

ራሱንም ሙሉ በሆኑ ባህሪያት ገልጿል፡-

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ البقرة: ٢٥٥

«አላህ (ብቸኛ አምላክ ነው) ከርሱ ውጭ ሌላ አምላክ የለም። ሕያውና ራሱን ቻይ ነው። ማንንላጅትም እንቅ ልፍም አይዘውም። በሰማይም በምድርም ውስጥ ያሉ ነገሮች ሁሉ የርሱ ናቸው። ከርሱ ዘንድ ያለርሱ ፈቃድ የሚያማልድ ማን ነው? (ፍጡራኑ) በዚህችም ሆነ በቀጣዩ ዓለም የሚገጥሟቸውን ነገሮች ሁሉ ጠንቅቆ ያውቃል። እርሱ የፈቀደውን ያህል ቢሆን እንጅ ከአውቀቱ ቅንጣት ያህሉን አይደርሱበትም። ዙፋኑ ከሰማያትና ከምድር ሰፋ። እነርሱን (ሰማያትንና ምድርን እንዲሁም በውስጣቸው ያሉ ፍጡራኑን) መጠበቅ አይሳነውም። ከፍ ያለና ልዑል (አምላክ) ነው።» (አል በቀራህ 255)

﴿ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهَ الْمَصِيرِ ﴿٢﴾ غافر: ٢

«ኃጢአትን መሐሪ፣ ገስሐን ተቀባይ፣ ቅጣተ ብርቱ፣ የልግስናም ባለቤት። ከርሱ ውጭ ሌላ አምላክ የለም። መመለሻም ወደርሱ ብቻ ነው።» (ጋራር 3)

እንዲሁም ብሏል፡-

﴿ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْبُ الْمُنِزِلُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ الحشر: ٢٣

«አላህ ከርሱ ውጭ ሌላ አምላክ የሌለ የሆነ፣ ገንጦ፣ ከገደለት ሁሉ የጠራ፣ የሰላም ምንጭ፣ የእምነት የበላይ ጠባቂ፣ ባርቹን ተቆጣጣሪ፣ ለሸናፊ፣ ጌታና ኩፍ (አምላክ) ነው። አላህ ከሚያጋሩት ሁሉ የጠራ ነው።» (አልሐሽር 23)

ይህ ጥበባና ሕያል አምላክ ራሱን ለሰው ልጆች በሚገባ እስተዋውቋል። ማንነቱን የሚመስከሩ ተለምዶትን ገልጿል። ምሉእ የሆኑ ባህሪያቱንም ዘርዘሯል። ስለ ሕልውናውና አምላክነቱ የነብያት ሁሉ ትምህርቶች፣ የእለምሮ ምርምሮች፣ ንጹህ የሰው ልጅ ተፈጥሮ፣ ተፈጥሯዊ ስሜቶች ሁሉ መስከረዋል። ሁሉም ሕዝቦች በዚህ እውነታ ላይ ተስማምተዋል። ከዚህ ውስጥ ጥቂቱን ቀጥሎ አብራራል። ሕልውናውንና አምላክነቱን ከሚያሳዩ መረጃዎች መካከል ተከታዮቹ ይገኙበታል።

1) የፍጥረት ዓለሙ ድንቅ አፈጣጠር

በዚህ ድንቅ ፍጥረት አለም ተከባሐል። ሰማያቱ፣ ከዋክብቱ፣ ምህዋራቱ፣ የተዘረጋች ምድር፣ ልዩ ልዩ እጽዋት፣ በጥንድ የተዋቀሩ ፍጡራን ምድርን ሞልተዋታል። እናም ይህ ፍጥረት አለም ራሱን አልፈጠረም። ሊፈጥርም አይቻለውም። ተመልካችን የሚያስደምም ድንቅና የተሟላ ስርዓቱን ያስገኘው፣ ላስተዋይም ተለምሮ ያደረገው ሕያልና ብቸኛ የሆነ አምላክ እንጅ ሌላ አይደለም።

﴿ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٠﴾ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٠﴾ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٠﴾ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٠﴾ الطور: ٣٥ - ٣٦

«ከምንም ነው የተፈጠሩት? ወይስ እነርሱ ራሳቸውን ፈጣሪዎች ናቸው? ወይስ ሰማያትንና ምድርን ፈጥረዋል? አይደለም፤ በእውነቱ እነርሱ ጽኑ እምነት የላቸውም።» (ጡር 35-36)

እነዚህ ሁለት እናቅጽ ሦስት ወሳኝ ጥያቄዎችን ያቀርባሉ።

- 1) የሰው ልጅ ከምንም ተገኘን?
- 2) ራሱን ፈጠረን?
- 3) ሰማያትንና ምድርን ፈጠረን?

የሰው ልጆች ከምንም አለመገኘታቸውና ራሳቸውንም አለመፍጠራቸው፤ እንደዚሁም ሰማያትንና ምድርን አለመገኘታቸው እውነት ከሆነ ፈጣሪ መኖሩ እርግጥ ሆነ ማለት ነው። እነርሱንም ሆነ ሰማያትንና ምድርን የፈጠረ አምላክ አለ። እርሱም ሐያልና ብቸኛ የሆነው አላህ ነው።

2) ተፈጥሮ

ፍጡራን በአፈጣጠራቸው የፈጣሪን መኖር ያጸድቃሉ። አምላክ ከሁሉም ነገር የላቀ፣ የከበረና ምሉእ መሆኑን ይረዳሉ። ይህ እውነት ከአራቱ የሂሳብ መደቦች ይበልጥ ከሰው ልጅ ተፈጥሮ ውስጥ በጥልቀት የሰረጸ ነው። ተፈጥሯዊ ስሜቱ ለተበረዘና ለተቀየረ ሰው ካልሆነ በቀር መረጃ እንኳ አያስፈጋቸውም። አላህ እንዲህ ብሏል²።

﴿ فَأَقْرَعُ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا يَبْدِيلُ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ الروم: 30

«ፈትህን ወደ (ትክክለኛው) "ዲን" (ሃይማኖት) አዙር። በርሱ ላይም ጽና። (ይህ) አላህ የሰው ልጆችን የፈጠረበት ተፈጥሯዊ መንገድ (ዲን) ነው። የአላህን ፍጡር አትለውጡ። ይህ ቀጥተኛው ሃይማኖት ነው፤ ግና ብዙዎቹ ሰዎች (ይህን) አያውቁም)።» (አል ሩም 30)

የአላህ መልእክተኛ እንዲህ ብለዋል፡

«ሊያንዳንዱ ሕጻን ተፈጥሯዊውን ሐይማኖት እንደያዘ ይወለዳል። ከዚያ በኋላ ወላጆቹ አይሁድ፣ ክርስትያን ወይም መጁስ ያደርጉታል። እንደበት አልባ እንሰሳት እንደበት አልባ እንሰሳትን እንደሚወልዱት ማለት ነው። ባለ እንደበት ይወልዳሉ ብላችሁ ታስባላችሁን?»

አቡ ሁረይራም እንዲህ አሉ፡ ካሻችሁ ተከታዩን የአላህ ቃል አንብቡ።

﴿ فَطَرَتِ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا يَبْدِيلُ لِخَلْقِ اللَّهِ ﴿٣٠﴾ الروم: 30

«(ይህ) አላህ የሰው ልጆችን የፈጠረበት ተፈጥሯዊ መንገድ (ዲን) ነው። የአላህን ፍጡር አትለውጡ። » (አል ሩም 30)

² እብን ተይሚያህ. መጅመዓል ፈታዋ 1/47: 49: 73

መልእክተኛው እንዲህም ብለዋል፡

«ሊዋጅ፣ አምላኬ ዛሬ ያስተማረኝንና እናንተ የማታውቁትን እውነት አስተምራችሁ ዘንድ አዘዘኝ። እርሱም ።

«ውሉንም ባርቼን በቀጥተኛው ሐይማኖት ላይ ፈጠርኳቸው። ግና ሰይጣናት መጡና ከሐይማኖታቸው አስወጧቸው። የፈተኑኩላቸውን እርም አደረጉባቸው። ያለኔ ፈቃድ በኔ ላይ ሌላን አካል እንዲያጋሩም አደረጋቸው።» (አህመድና ሙስሊም)

4) የሕዝቦች የጋራ ስምምነት

ጥንትም ሆነ ዛሬ የሰው ልጆች ለዚህ ፍጥረት ዓለም ፈጣሪ እንዳለው በአንድ ድምጽ ያጸድቃሉ። ይህም አምላክ የዓለማት አምላክ፣ የሰማያትና የምድር ፈጣሪ እንደሆነም ያውቃሉ። በመፍጠሩም በንግስናውም አጋር እንደሌለው ይረዳሉ።

ሕዝቦች የሚያመልኩት ከአላህ ሌላ ያሉ የሐሰት አማልክት ሰማያትንና ምድርን በመፍጠር የአምላክ አጋር እንደሆኑ የሚያምኑ እንደም ሕዝብ በታሪክ አይታወቅም። ሁሉም ሕዝቦች የነርሱም ሆነ የሐሰት አማልክቶቻቸው ፈጣሪ አላህ እንደሆነ፣ ፈጣሪም፣ ከልካይም ለጋሽም እርሱ መሆኑን፣ ጥቅምና ጉዳት በእርሱ እጅ መሆናቸውን ያውቃሉ። አላህ ጣለታውያን ፈጣሪነቱን ያምኑ እንደነበር ሲናገር እንዲህ ብሏል፡

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُم مِّنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَخْرَجِ النَّمْرِ وَالْقَمَرِ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٦١﴾ اللَّهُ يَسُطُّ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لِمَن يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٢﴾ العنكبوت: 61 - 62

«ሰማያትንና ምድርን ማን እንደፈጠረ፣ ጸሐይንና ወረቀትን ማን እንደገራ በትጠይቃቸው። "አላህ ነው።" ያላሉ። ታዲያ እንዴት (ከእውነት) ይሸጃሉ። አላህ ከባርቹ ለሚሻው ሲላይ ያስፋል። (ለሚሻውም) ያጠባል። አላህ ሁሉንም ነገር ሀዋዳ ነው።

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُم مِّنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٩﴾

الزخرف: 9

«ሰማያትንና ምድርን ማን እንደፈጠረ ብትጠይቃቸው። ለሸናፊውና ዐዋቂው (አምላክ) ፈጠራቸው።» የሚል ምላሽ በእርግጥም ይሰጡሃል።» (ሌል ዙሽናፍ 9)

5) አእምሮ

የሰው ልጅ አእምሮም ይህ ፍጥረተ ዓለም አንድ ትልቅ ፈጣሪ እንዳለው ያጸድቃል። ምክንያቱም ፍጥረተ ዓለሙ አዲስ ፍጡር እንደሆነና ራሱን እንዳልፈጠረ ያውቃል። ፍጡር የግድ ፈጣሪ ያስፈልገዋል።

የሰው ልጅ አንዳች መከራ ሲያገኘው፣ እርሱ ባለው አቅም መከላከል ከተሳነው ቀልፁ ወደ አምላክ ይዞራል። የርሱን እገዛ ይጠይቃል። ጭንቀቱን እንዲያነሳለት ይማጸነዋል። በሰላማዊው ቀን አምላክን ከደና ዘንግቶ፣ ጣኦታትን የሚያመልክ እንኳ በጭንቅ ስለት ይህን ያደርጋል። የሰው ልጅ ቀርቶ እንስሳ እንኳ አንዳች ጭንቀት ሲያገኘው ራሱን ወደ ሰማይ ያቀናል። የሐሰት አማልክቱን ይረሳል። አላህ ይህን አስመልክቶ ሲናገር እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا حَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوًّا

إِلَيْهِ مِن قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا ﴿ الزمر: ٨

«የሰው ልጅ አንዳች ችግር ባገኘው ጊዜ ጌታውን ወደርሱ በፀፀት ተመልሶ ይማጸናል። ከዚያም ከርሱ የሆነን ፀጋ ሲለግሰው ያን ከዚያ በፊት ይማጸነው የነበረውን ይዘነጋል። ለአላህም ባላንጣዎች ያደርጋል።» (ሌል ዙመር 8)

የጣኦታውያንን ባህሪ በተመለከተም ሲናገር እንዲህ ብሏል፡-

﴿ هُوَ الَّذِي يُسَوِّرُكَ فِي الْبَرْحِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتَ فِي الْفَلَكَ وَجَرَيْنَ مَرِيحٌ مِّنْ يَمِينٍ وَغَرْحُوا بِهَا جَاهًا نَّهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَاُ اللَّهِ مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ لِيْنَ أُجْتِنَا مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّا أَجْتَهُمْ إِذَا هُمْ يَبْعُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَأْتِيَا النَّاسَ إِنَّمَا بَغْيَكُمْ عَلَيَّ أَنْفُسِكُمْ مَّتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾ يونس: ٢٢ - ٢٣

«እርሱ በየብዕም በባሕርም እንድትጓዙ ያስቻላችሁ (አምላክ) ነው። በመርከቦችም ውስጥ በሆናችሁ ጊዜ (መርከቦች) እነርሱን (ተጓጉሮችን) ተሸክመው በመልካም ነፋስ እንዲጓዙ እናደርጋለን። (ተሳፋሪዎችም በጉዟቸው) ይደሰታሉ። በድንገትም ኃይለኛ ነፋስ መጥቶባቸው (በመከራ) መከበባቸውን እርግጠኛ ሲሆኑ አላህን፡- «ከዚህ (መከራ) ካዳንክን ከአመሰጋኞች እንሆናለን።» በማለት በፍፁም ቅንነትና ታማኝነት ይማጸናሉ። ግና (ከመከራው) ባዳናቸው ጊዜ ምድር ላይ ያለአግባብ ወሰንን ይጥሳሉ። የሰው ልጅ ሆይ! በአመጸችሁ ተጉዟች እናንተው ናችሁ። በዚህች ዓለም ተድላና ሐሴት (ተጠቀሙ)። ከዚያም መመለሻችሁ ወደኛ ነው። ትውፍት የነበረውን (ሁሉም) እንገራችኋለን።» (ዶስ 22-23)

﴿ وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَّوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَاُ اللَّهِ مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ فَلَمَّا جَحَّثَهُمُ إِلَى الْبَرِّ فِينَهُمْ مُّقْنَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾ لقمان: ٣٢

«እንደ ጥላዎች የሆነ ማዕበል በሸረረናቸው ጊዜ አላህን በፍፁም ቅንነትና ታማኝነት ይማጸናሉ። ወደየብዕ በሰላም ባዘለቃቸው ጊዜ ከነርሱ መካከል የአምላኩን ውለታ የማይረሳ (አመሰጋኝ) አለ። (ከሐዲም አለ)። በአንቀጾቻችን፣ አታላዮችና ከዳተኞች እንጂ፣ ሌላ ማንም አይከድም።» (ሉቅማን 32)

ፍጡራንን ካልነበሩበት ያስገኘ፣ የሰውን ልጅ እጅግ ባማረ ሁኔታ የፈጠረ፣ በተፈጥሮው ውስጥ እርሱን የማምለክና ለእርሱ እጅ የመስጠት ስሜት ያኖረ፣ አእምሮዎች አምላክነቱን ያጸደቁለት፣ ሕዝቦች በጌታነቱ የተስማሙለት ይህ አምላክ ፍጡራንን በመፍጠር እና በመንከባከብ ብቸኛ እንደሆነ ሁሉ በመመለክም ብቸኛ ሊሆን እንደሚገባ አያሌ መረጃዎች ያረጋግጣሉ። ከብዙ በጥቂቱ፡-

1) በዚህ ፍጥረተ ዓለም ውስጥ ከአንድ አምላክ ውጭ ሌላ የለም። ፈጣሪም መጋቢም እርሱ ብቻ ነው። ጥቅምም ሆነ ጉዳት የሚሰጠው እርሱ ብቻ ነው። በዚህ ፍጥረተ ዓለም ውስጥ ሌላ አምላክ ቢኖር ኖሮ የመፍጠር፣ የመስጠትና የማዘዝ ስልጣን ይኖረው ነበር። ሁለቱ አማልክትም በሰልጣን ይጣሉ ነበር። እናም አንዱ እስኪያሸንፍ ድረስ ይፋለማሉ። ተሸናፊው አምላክ ሊሆን አይችልም። እውነተኛ አምላክ አሸናፊው ብቻ ነው። ይህም አምላክ በአምላክነቱ ተጋሪ አይሻም። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

በትእዛዙ ገራላችሁ። ወዝቸንም ገራላችሁ። ሀሐይንና ጨረቃንም፣ ዘወትር ተን ገሮች አድርጉ፣ ገራላችሁ። ሌትንና ቀንንም ገራላችሁ። (ሰሐይወት) የሚያስፈልጋችሁንም ነገሮች ሁሉ ሰጥቷችኋል። የአላህን ፀጋዎች ቆጥራችሁ እትዘልቋቸውም። የሰው ልጅ በእርግጥም በዳይ፣ ከሐዲ ነው።» (አ.ብራሂም 32-34)

2) ለአምላክነቱ ምስክር፡- ሰማያትና ምድር እንዲሁም ሌሎች ፍጡራን የአላህን አምላክነት ያረጋግጣሉ። እንደነቱን ይመስክራሉ። እነሆ በዚህ ዩኒቨርሲቲ ውስጥ ትልቁ ቁም ነገር የአላህን ሕልውና፣ አምላክነትና እንደነት ማጽደቅና ማመን ነው። ይህ እምነት ትልቅ ቁም ነገር በመሆኑ ትልቅ እማኝና መረጃ አበጅቶለታል። ግዙፍ ተአምር እነረለታል። በጠንካራ አስረጅ አጽንቶታል። ሰማያትንና ምድርን እንደዚሁም ሌሎች ፍጡራንን ለዚህ ቁም ነገር ምስክሮች ይሆኑ ዘንድ አበጅቷቸዋል። ይህም በመሆኑ በቁርአን ውስጥ «ከተአምራቱ ነው» (ወሚን አያቲሂ) የሚሉ ሃረጎችን በተደጋጋሚ እናገኛለን። ለምሳሌ፡-

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَفَ الْمَنِّيكُمْ وَأَلْوَيْكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٢٢﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُم بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَآبِغَاؤُكُمْ مِّن فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٢٣﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْقًا وَطَمَعًا وَيُنزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيَخِي بِدِ الْأَرْضِ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٤﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُم دَعْوَةَ مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنتَ تَخْرُجُونَ ﴿٢٥﴾﴾

«የሰማያትና የምድር መፈጠር፣ ቋንቋችሁና ቀለማችሁ መለያየቱም ከተአምራቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለዐዋ ቁም ተአምራት አሉ። በሌሊትም በቀንም መተኛታችሁ፣ ከኛታታው መፈለጋችሁ ከተአምራቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለሚሰሙ ሰዎች ተአምራት አሉ። ብልጭታንም በፍርሃትና በተስፋ (ሰሜት) እንደታዩ ማድረጉ፣ ከሰማያትም ውሃ ማውረዱና በርሱም ምድርን ከሞተች በኋላ ሕያው ማድረጉ ከተአምራቱ ነው። በዚህ ውስጥ ለእስተዋዮች ተአምራት አሉ። ሰማያትና ምድር በትእዛዙ መቆማቸው፣ ከምድርም ጥሪ

ባደረገላችሁ ጊዜ ወዲያውኑ የምትወጡ መሆናችሁ ከተአምራቱ ነው።» (አል ፋም 22-25)

3) ከሞት መነሳት ለመኖሩ መረጃ እንዲሆኑ፡- ሕይወት ሁለት እርከን አላት። የዚህች አለምና የመጭው አለም። እውነተኛ ሕይወት የመጭው ዓለም ሕይወት ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوُّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِىَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾﴾ العنكبوت: ٦٤

«ይህች ዓለም ቀልድና ጨዋታ እንጅ ሌላ አይደለችም። (እውነተኛ) ሕይወት የመጭው ዓለም ሕይወት ነው። ሀዋቂዎች ቢሆኑ ኖር (ቀጣዩን ዓለም ይመርጡ ነበር)።» (አል አንከቡት 64)

ምክንያቱም ሰዎች የስራቸውን ውጤት የሚያገኙበት፣ በዘልዓለማዊ ድሎት ወይም በዘልዓለማዊ ስቃይ ውስጥ የሚሆኑበት ዓለም ነው።

የሰው ልጅ ወደዚያኛው ዓለም የሚሸጋገረው በሞት አማካይነት በመሆኑ ከአምላክ ጋር ግንኙነት የሌላቸው፣ ተፈጥሯቸው የተበረዘ፣ የአስተሳሰብ ሚዛናቸው የተዛባ ሰዎች ሁሉ ከደውታል። ይህም በመሆኑ አላህ ለመጭው ዓለም መኖር ጠንካራ መረጃዎችን ገልጿል። ነፍስ ከሞት በመነሳት እንደታምን፣ ቀልብ እርግጠኛ እንደትሆን ለመርዳት ይህን አድርጓል። የሰውን ልጅ ከሞት ዳግም ማስነሳት፣ መጀመሪያ ካልነበረበት ከማስገኘት ይበልጥ ቀላል ነው። የሰውን ልጅ ከሞት ከመቀስቀስ ይልቅ ሰማያትንና ምድርን ማነጽ ይከብዳል። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَهُوَ الَّذِي يَبْدُؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ ﴿٢٧﴾﴾ الروم: ٢٧

«እርሱ ፍጡራንን ከምንም የሚያስ ገኝ፣ ከዚያም የሚመልሳችሁ (አምላክ) ነው።» (አል ፋም 27)

﴿ لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾﴾ غافر: ٥٧

«ሰማያትና ምድርን መፍጠር የሰውን ልጅ ከመፍጠር የበለጠ ትልቅ (ነገር) ነው፤ ግና አብዛኛቸው ሰዎች (ይህን) አያውቁም።» (ጋፈር 57)

﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَلٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلًّا يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدِيرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢١﴾﴾ الرعد: ٢١

«አላህ ያ ሰማያትን የምታዩት ምሰራ ሳይኖር ከፍ ያደረገ። ከዚያም ከዙፋኑ ላይ የተሰየመ (አምላክ) ነው። ፀሐይንና ጨረቃንም የገራ ነው። ሁሉም ለተወሰነ ጊዜ (በየምህዋራቸው) ይጓዛሉ። ነገሮችን ሁሉ ያስተናብራል (ይመራል)። አንቀጾቻችንንም ያብራራል። ጌታችሁን መገናኘታችሁ የማይቀር መሆኑን በእርግጥ ታምኑ ዘንድ (ይህን ያደርጋል)።» (አል ረእድ 2)

የሰው ልጅ ሆይ፣ ፍጥረተ ኃላጩ ላንተ መፈጠሩ ተለምራቱና ምልክቶቹ ከአላህ ሌላ አምላክ እንደሌለና አጋር አልባ መሆኑ ሊመሰክሩ መሰየማቸው እውነት ነው። እንተን ከሞት መቀስቀስና ማስነሳትም ሰማያትንና ምድርን ከመፍጠር ይቀላል። አምላክን ከሞት በኋላ ትገናኘዋለህ። የሰራህን ዋጋም ይሰጥሃል። ፍጥረተ ኃላጩ በሙሉ አምላክን ያመልካል። ከብሩን ይገልጻል። ያወድሰዋል። ይቀድሰዋል። አላህ እንዲህ ብሏል።

﴿يَسْجُدُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلَائِكَةُ الْمُسَبِّحُونَ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِي السَّمَوَاتِ كُلِّ صَبَاحٍ مُّبِينٍ ﴿١٦﴾﴾ الجمعة: 1

«በሰማያትም በምድርም ውስጥ ያሉ ሁሉ ንጉስ፣ ቅዱስ፣ አሸናፊም ጥበበኛም የሆነውን አላህን (ከጉዳሉና ለርሱ ከማይገቡ ባሕሪያት) ያጠራሉ (ከብሩንና ልዕልናውን ይመሰክራሉ)።» (አል ጁሙላ 1)

ለልቅናው ፍጡራን ይሰግዳሉ።

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ ﴿١٦﴾﴾ الحج: 16

«በሰማያትና በምድር ውስጥ ያሉ (ፍጡራን ሁሉ) ፀሐይም፣ ጨረቃም፣ ከዋክብትም፣ ተራሮችም፣ እጽዋትም፣ እንስሳትም በርካታ ሰዎችም

ለአላህ እንደሚሰግዱለት አላየህምን? (ግና) ከሰዎች ብዙዎቹ (ከዚህ ሥርዓት) ያፈነግጣሉ። (እናም) ብዙዎቹ ቅጣት ተረጋግጠዋል።» (አል ሐጅ 18)

በየራሳቸው ስልትና ቋንቋ ይጻፋሉ። አላህ እንዲህ ብሏል።

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْحَقُّ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الصِّرَاطُ الْقَدِيمُ ﴿١٧﴾﴾ النور: 17

«አላህ፣ በሰማያትም በምድርም ያሉ (ፍጡራን) አዕዋፋትም እንዲሁ ከገፍቻቸውን ዘርግተው የሚያወድሱት መሆኑን አላየህምን? ሁሉም የየራሳቸውን የሰላትና የውዳሴ (ስልት) ጠንቅቀው ያውቃሉ። አላህም የሚሠሩትን (ሁሉ) ዐዋቂ ነው።» (አል ኑር 41)

አካልህም እርሱ በዘረጋው ስርዓት ይመራል። ልብ፣ ከላሊት፣ ጉበትና ሌሎች አካላት ለአምላካቸው እጅ ሰጥተዋል። ለሕጉና ለፈቃዱ አድረዋል።

የሰው ልጅ ሆይ፣ ይህን ሁሉ ካወቅክ አላህ ከፈለገክ በርሱ እንድታምን፣ ካልፈለገክም እንድትከድ የሰጠህ የእምነት ነጻነት ፍጥረተ ኃላጩም ሆነ አካላዊ ማንነትህ ከሚመራበት ጉዞና ስርዓት እንድታፈነግጥ ምክንያት ሊሆን ይገባልን?

ትክክለኛ አእምሮ፣ አስተዋይ ልቦና ያለው ሰው ከዚህ ግዙፍ የኒሸርስ የጉዞ አቅጣጫ ያፈነገጠን ጎዳና ለመከተል አይፈቅድም።

የሰው ልጅ መፈጠርና ልቅናው

እላህ እለምን ለማንጽና ለማስዋብ ተገቢ የሆነ ፍጡር ለመፍጠር ወሰነ። ይህም ፍጡር የሰው ልጅ እንዲሆን ፈቃዱ ሆነ። የሰው ልጅ የሚፈጠርበት ቁስ መራት እንዲሆንም ወሰነ። እናም ከጭቃ ፈጠረው። ቅርጹንም አሳመረው። አካላዊ ማንነቱ ሲሟላ ከርሱ የሆነን መንፈስ ነፋብት። ያማረ አቋም ያለው፣ የሚያይ፣ የሚሰማ፣ የሚንቀሳቀስና የሚናገር ሰው ሆነ። ጌታውም በጀነት ውስጥ አስቀመጠው። ማወቅ ያለበትን ነገር ሁሉ አስተማረው። በጀነት ውስጥ ያሉ ምግቦችን ሁሉ እንዲመገብም ፈቀደለት። እንዲት ዛፍ ስትቀር። እርሷን ግን ለፈተና ሲል ከሰለጠነው። ልቅናውን ለመግለጽ በመሻትም መላእክት እንዲሰግዱለት አዘዘ። ሁሉም መላእክቶች ሰገዱ። ኢብሊስ ብቻ ሲቀር። እርሱ ግን በኩራትና በትእቢት ምክንያት ለመስገድ አልፈቀደም። እምላክም ትእዛዙን ስለጣሰ ተቆጣበት። ከእነነቱም አባረረው። ኢብሊስም የመኖር እድል እንዲሰጠው፣ እስከ እለተ ቀያሚ እንዲያቆየው አምላኩን ጠየቀ። እምላክም ይህ ይህን ዘንድ ፈቀደለት። እስከ ምድር ፍጻሜ እድሜውን አስረዘመለት። ሰይጣን እደምን፣ እምላክ ለርሱና ለዝርያዎቹ ክብር ስለቸረ ተመቀኘው። የሰው ልጆችን ባጠቃላይ መንገድ ለማሳት፣ በቀኝ በግራ፣ በፊት በኋላ እካቦ ሊያጠቃቸው፣ ሊያሳስቃቸው፣ ሊያጠግቸው በእምላኩ ስም ማለ። የእላህ ቅን አገልጋዮች ሲቀሩ ከርሱ ጥቃት የሚያመልጥ የለም። ደጋጎችን ግን እላህ ከሰይጣን ጥቃት ጠብቋቸዋል።

እላህ እደምን ከሰይጣን ተንኮል አስጠነቀቀ። ሰይጣን ግን ጎተጎታቸው። ከጀነት ሊያስወጣቸው፣ የተሸፈነ ነውራቸውንም ሊገልጥባቸው ይህን አደረገ። ጥሩ መካሪ መስሎ ቀረባቸው። እላህ ይህችን ዛፍ እንዳትነኩ የከለከላችሁ መላእክቶች ወይም ዘልዓለማዊ ነዋሪዎች እንዳትሆኑ ስለፈለገ ነው አላቸው። እደምና ሐዋ ለጌትጎታው በመሸነፍ፣ ምክሩን በመቀበል እላህ የከለከላችውን ዛፍ ተመገቡ። የእላህን ትእዛዝ በመጣሳቸው መጀመሪያ ያገኛቸው ቅጣት የነውራቸው መገለጥ ነበር። እምላካቸውም የሰይጣንን ተንኮል ዳግም አስቃወሳቸው። እነርሱም ለጥፋታቸው ምህረት ለመኑ። እርሱም ንስሐቸውን ተቀበለ። ምህረትም አደረገላቸው። መረጣቸውም።

አቀናቸውም። ይኖሩባት ከነበረችው የገነት ምድርም እንዲወርዱ አዘዛቸው። ምድር ሊኖሩባት ተፈጥራለች። ለእኔ ወት የሚያስፈልጋቸው ነገር ሁሉ ከርሷ ውስጥ ተመቻችቷል። የሰው ልጅ ከርሷው ተፈጠረ፣ ከውስጧም ይኖራል፣ ሲሞትም ወደርሷው ይመለሳል፣ ከርሷውም ይቀሰቀሳል።

እደምና ባለቤታቸው ሐዋ ወደ ምድር ወረዱ። ዝርያዎቻቸው እየተበረከቱ ሄዱ። እደም ነብይ ነበሩና እርሳቸውና ቤተሰቦቻቸው እላህን በትእዛዙ መሠረት ያመልኩ ጀመር። እላህ ይህን የሰው ልጆች የመነሻ ታሪክ እንዲህ ተርኮልናል።

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ﴿١١﴾ قَالَ مَا مَنَعَكَ آلَا تَسْجُدُ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ﴿١٢﴾ قَالَ فَاهْبِطْ مِنهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَن تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿١٣﴾ قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾ قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ﴿١٥﴾ قَالَ فِيمَا أُغْوَيْتَنِي لأَقْدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ لَا يَتَّبِعُهُمُ بَينَ أَيْدِيهِمْ وَبَينَ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾ قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْهُومًا مَّدْحُورًا لَّمِن تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾ وَيَتَادَمُ اسْتَكْنُ أَنْتَ وَرَوْحُكَ الْجَنَّةَ فَكَلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لُبْدِي لَهُمَا مَا وُورِي عَنْهُمَا مِنْ سَوْءِ بَئِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنِ هَذِهِ الشَّجَرَةَ إِلَّا أَن تَكُونَا مَلَائِكَةً أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾ وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَئِن نَّصَبْتُمَا فَعَدُوٌّ قَلَمًا دَاقًا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْءُ بَئِهِمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِن رُّوقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَن تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا أَنِ الشَّيْطَانُ لَكُمَا عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٢١﴾ قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٢﴾ قَالَ أَهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ﴿٢٣﴾ قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَفِيهَا تُخْرَجُونَ ﴿٢٤﴾﴾

﴿الأعراف: ١١ - ٢٥﴾
 «ፈጠርናችሁ። (እጅግ የተዋባችሁ አድርገን) ቀረጽናችሁም። ከዚያም መላእክትን- "ሰለደም ሰገዱ።" በማለት አዘዘን። ሰገዱ- ዲያብሉስ ሲቀር። እርሱ ከሰጋጆቹ አልነበረም። (እላህም)- "ባዘዘኩህ ጊዜ እንዳትሰገዱ የከለከለህ ምንድን ነው?" ሲል ጠየቀው። "እኔ ከርሱ የተሻልኩ ነኝ። እኔን የፈጠርክኝ ከእሳት ሲሆን፣ እርሱን ግን

የፈጠርከው ከግድቃ ነው። አለ። "ከርሷ (ከገነት) ወረደ። ከውስጧ ሆነህ ልትኮራ አይገባም። ውጣ። እንተ ከወራዶች ነህና።" አለው። (ዲያቢሉስም)። "እስከሚቀሰቀሱበት ቀን ድረስ አቆያኝ። ሲል ጠየቀ። (አላህም)። "እንተ (እስከተወሰነ ወቅት ድረስ) ከሚቆዩት ተደርገሃል።" አለው። "መንገድ እንደሰት ሰላደረገከኝ ከቀና ጉዳና መካከል እቀመጥባችኋለሁ።" አለ። "ከዚያም ከፊት ለፊታቸውም፣ ከበስተኋላቸውም፣ ከበስተቀኛቸውም፣ ከበስተግራቸውም እመጣባችኋለሁ። አብዛኛዎቻችንም (ለፀጋዎችህ) ምስጋና አድራጎች ሆነው እታገኛቸውም።" (አላህም) አለው። "የተዋረድክና የተባረርክ ሆነህ ከርሷ ውጣ። ከነርሱ መሐል የተከተለህን፣ ገንዘብን በእርግጥም በናንተ እሞላለሁ።" አደም ሆይ፣ እንተና ሚስትህ ገነት ውስጥ ተቀመጡ። የከጀላችሁትንም ተመገቡ። ግና ይህችን ዛፍ እትቅረቡ፣ ከበዳዮች ትሆናላችሁና።" ሰይጣንም -ዕናረተ ገላቸውን ሊያጋልጣቸው ጉተጉታቸው። "ጌታችሁ ይህችን ዛፍ እንዳትመገቡ የከለከላችሁ መላእክት እንዳትሆኑ ወይም ዝንተ ዓለም ከሚኖሩት መሆን እንዳትችሉ ነው።" አላቸው። "እኔ ለናንተ (በጉ) መካሪያችሁ ነኝ።" ሲል ማለላቸው። በመሐላው አታለሱ። ለውድቀት ዳረጋቸው። ዛፍን በቀመሱ ጊዜ ነውራቸው ተገለፀላቸው። በላያቸው ላይም የገነትን ቅጠል ይደርቱ ጀመር። ጌታቸውም። "ይህችን ዛፍ እንዳትነኩ አልከለከልኳችሁምን ሰይጣንም ገልጽ ጠላታችሁ መሆኑን አልነገርኳችሁም ነበር?" ሲል ተጣራ። "ጌታችን ሆይ፣ ራሳችንን በደለናል። ካልማርከንና ካላዘገከን ከከግሪዎች እንሆናለን።" በማለት (ጌታቸውን) ተማፀ። "ከፊላችሁ የከፈሉ ጠላት ሆናችሁ (ወደ መኖሪያ ሥፍራችሁ) ወረዱ። ምድር ላይ ጊዜያዊ ማሪፊያና ለመኖር የሚያስፈልጓችሁ ነገሮች ተዘጋጅተውላችኋል።" አላቸው። "ከርሷ ላይ ትኖራላችሁ፣ ከርሷም ላይ ትሞታላችሁ። (ከሞት በኋላም) ከውስጧ (ዳግም) ትቀሰቀሳላችሁ።" አላቸውም። (አል አለራፍ 11-25)

አላህ ለሰው ልጅ የዋለውን ውለታ ስታሰብ በአግራሞት ትቀጣለህ። በጥሩ ለቋም ፈጠረው። የልቅናን አልባሳት ሁሉም አጎናጸፈው። ለእምሮ፣ እውቀት፣ ሐሳቡን የመገለጽ ችሎታና አንደበት፣ የተደላደለ አካል፣ የሚያምር ተክለ ሰውነት፣ አዳዲስ እውቀቶችን የመሸመት ችሎታ፣ በላቁ ስን ምግባሮች የመዋብ አቅም ለገሰው። በማሕጸን ውስጥ የዘር ፈሳሽ በሆነውና ጀነት ውስጥ በመላእክ በሚጎበኘው የሰው ልጅ መካከል ያለው ርቀት ይገርማል።

﴿ قَبَّارَكَ اللَّهُ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ ﴾ ﴿ المؤمنون: ١٤ ﴾

«አቻ የለሽ ፈጣሪ የሆነው አላህ ተባረከ።» (አል መ-አሚን 14)

ይህች አለም የመኖሪያ መንደር ናት። የሰው ልጆችም ነዋሪዎቿ ናቸው። ሁሉም ነገር የሰውን ልጅ ለማገልገል፣ ጉዳዩን ለመመላት፣ ፍላጎቱን ለማሳካት ተሰልፏል። መላእክት ሌት ከቀን ይጠብቁታል። ያገለግሉታል። ዩኒቨርሱ እርሱን በሚጠቅም አኳኋን ተገንብቷል። ጸሐይ፣ ጨረቃና ከዋክብት ለርሱ ጥቅም ተገርተዋል። ለጊዜ ስሌቱ በሚያመች ሁኔታም ይንቀሳቀሳል። ሕዋው፣ እንዲሁም ያዘለው አየርና በራሪ እርሱን ለማገልገል ተገርተዋል። ምድርና ያዘለቻቸው ነገሮች እርሱን ያገለግላሉ። ለኑሮው ምቹ ሁኔታን ይፈጥራሉ። ምድር፣ ጋራዎች፣ ባህሮች፣ ወንዞች፣ ዛፎች እና ፍሬዎች፣ እጽዋትና እንስሳት ያገለግሉታል።⁶ አላህ እንዲህ ብሏል።

﴿ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْأَنْهَارَ ﴿٣١﴾ وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٢﴾ وَآتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَطَافٌ كَفَّارٌ ﴿٣٣﴾ ﴾ إبراهيم: ٣٢ - ٣٤

«አላህ ያ ሰማያትንና ምድርን የፈጠረ፣ ከሰማይም ውሃን ያወረደና በርሷም ለናንተ ሲላይ ይሆናችሁ ዘንድ (የተለያዩ) ፍሬፍሬዎችን ያበቀለ (አምላክ) ነው። መርከብንም ባሕሩ ላይ መንዝ ትችል ዘንድ - በትእዛዜ ገራላችሁ። ወገዞችንም ገራላችሁ። ፀሐይንና ጨረቃንም፣ ዘወትር ተንገሮች አድርጉ፣ ገራላችሁ። ሌትንና ቀንንም ገራላችሁ። (ለሕይወት) የሚያስፈልጓችሁን ነገሮች ሁሉ ሰጥቷችኋል። የአላህን ፀጋዎች ቆጥራችሁ እትዘልቋቸውም። የሰው ልጅ በእርግጥም በዳይ፣ ከሐዲ ነው። (ኢብራሂም 32-34)

⁶ ሚፍታህ ዳሩ ሰለዳህ 1/327-328

እስተሳሰብ ላይ ሐይማኖት ጠንካራ የመረጃ ጉልበት ባለቤት እንደሆነ ይቀጥላል።¹¹

ሙሐመድ ፈሪድ ወጅዲ እንዲህ ሲል ጽፏል፡-

«የሐይማኖት እስተሳሰብ ሊሟሸሽ አይችልም። ምክንያቱም የነፍስ የተከበረ ዝንባሌ፣ እጅግ የላቀ ስሜት ነው። የሰውን ልጅ አንገቱን ቀና እንዲያደርግ የሚያስችልና የሚያኮራ ስሜትም ነው። ይህ ዝንባሌ በእርግጥም እየጨመረ ይሄዳል እንጂ አይቀንስም። ጥሩውን ከመጥፎ፣ የሚለይበት አእምሮ ባለቤት እስከሆነ ድረስ የሐይማኖት እስተሳሰብ ምንጊዜም አብሮት ይኖራል። እውቀትና ግንዛቤው ባደገ ቁጥርም ይህ ዝንባሌው አብሮት ያድጋል።»¹²

የሰው ልጅ ከአምላኩ ሲርቅ ራሱን እንዳዋቂ ሊቆጥር ይችላል። ግና ግንዛቤው በጨመረ ቁጥር አምላኩን ባለማወቁ እና ለነፍሱ የሚበጃትን ከሚከፋት መምረጥ ባለመቻሉ የተሸከመው መሐይምነት ይበልጥ ግልጽ ይሆንልታል። ስለ ተፈጥሮ ያለው ሳይንሳዊ እውቀትም ከማያውቀው አንጻር አምነት እንደሆነ ይገነዘባል። በዚህ ጊዜ ከትእዛዙ ተመልሶ እጅ ይሰጣል። ትሁትም ይሆናል። ከእውቀቶች በስተጀርባ አዋቂና ጥበቦች፣ ከተፈጥሮ በስተጀርባ በችሎታው ወሰን የሌለው ፈጣሪ መኖሩን ይናዘዛል። ቅንና ታማኝ አጥኝ ይህ ግንዛቤው በሩቅ ሚስጥር ወደማመንና ትክክለኛውን ሐይማኖት ወደመቀበል፣ እንዲሁም ለተፈጥሯዊው ጥሪ ምላሽ ወደመስጠት ይመራዋል። የሰው ልጅ ከዚህ ሲያፈነግጥ ተፈጥሯዊ ባህሉ ተበላሽቶ ወደ እንስሳዊነት ደረጃ ያሽቆለቁላል።

የእስካሁኑ ገለጻችን መጽጠሪያ ውል የሰው ልጅ የአለማት ጌታ ለሆነው ለአላህ ተዥር እንዲሆንና ከሁለቱም አለማት መከራ ተገላግሎ ደስታን እንዲጎናጸፍ የሚያስችለው፣ እንደዚሁም የሰው ልጅ የሚሰብ ጉልበት የተሟላ ይሆን ዘንድ አላህን በብቸኝነት በማምለክና ለሕግጋቱ በማደር ላይ የተመሰረተ እውነተኛ ሐይማኖት መሠረታዊ የሕይወት አስፈላጊነት ነው። አእምሮ የሚረከውና የመጨረሻ ግቡ የሚሳካለትም በርሱ ብቻ ነው።

¹¹ አል ዲን ዶክተር አብደላህ አልደራዚ ገጽ 87
¹² ያለፈው ምንጭ ገጽ 88

እውነተኛ ሐይማኖት መንፈስን ለማጽዳት፣ የሕሊናን ንቃት ለመጨመርም አስፈላጊ ነው። ምክንያቱም ንጹህ ስሜቶች በሐይማኖት ውስጥ የሰፊ መስክ፣ የማይነጥፍ የሐይል ምንጭ ያኖሩሉና። እውነተኛ ሐይማኖት ወደውስጥ የሚያስርጸው የተነሳሽነት ጉልበት፣ ተስፋ መቁረጥንና ስንፍናን በመከላከል የሰውን ልጅ የመወሰንና የመስራት አቅም በእጅጉ ይጨምራል።

ይህም በመሆኑ፡ «የሰው ልጅ በባህሪው ስልጡንና ማህበራዊ ነው» እንደምንለው ሁሉ፡ «የሰው ልጅ በባህሪው ሐይማኖተኛ ነው» ልንልም ይገባል።¹³ ምክንያቱም የሰው ልጅ ሁለት ሃይሎች አሉት። የእውቀትና የመወሰን ሐይል። ደስታው የተሟላ ሊሆን የሚችለው እነዚህ ሁለቱ አቅሞቹ የተሟሉ ሲሆኑ ነው። እውቀታዊ ክህሎቱ ሊሟላ የሚችለው የሚከተሉትን ነገሮች ሲያውቅ ነው፡-

- 1) የሰውን ልጅ ካልነበረበት ያስገኘውንና ብዙ ጸጋዎችን የለገሰውን ፈጣሪና ሲሳይ ለጋሽ አምላክ ማወቅ፣
- 2) የአላህን ስሞችና ባህሪያት፣ ለርሱ የሚገቡትንና እነዚህ ባህሪያት በፍጡራኑ ላይ ያላቸውን ተጽእኖ ማወቅ፣
- 3) ወደ አላህ የሚያደርሰውን ጎዳና ማወቅ፣
- 4) የሰውን ልጅ ከዚህ ጎዳና እና በርሱ አማካይነት ከሚያገኘው ታላቅ ጸጋ የሚያቅቡትን እንቅፋቶች ማወቅ፣
- 5) የራስን ማንነት፣ የሚበጀውንና የሚከፋውን፣ ልዩ ችሎታና ጉድለቶችን ማወቅ።

በነዚህ አምስት የእውቀት ዘርፎች የሰው ልጅ የማወቅ ጉልበት ይሟላል።

የእውቀትና የመወሰን ክህሎት ሊሟላ የሚችለው አላህ በባሮቹ ላይ ያለውን መብት በመጠበቅ፣ በቅንነትና በታማኝነት፣ ለውለታው ምላሽ በመስጠት ስሜት በመፈጸም ብቻ ነው። የእርሱ እገዛም

¹³ ያለፈው ምንጭ 84-98

ያስፈልጋል። ደጋግ ባሮቹን ወደመራብት ቅን ጎዳና ይመራው ዘንድ የግድ ነው።¹⁴

እውነተኛ ሐይማኖት የሰውን ልጅ የተለያዩ ተፈጥሯዊ ጉልበቶች የሚያጠነክርና የሚያጎልብት እንደሆነ ሁሉ ሕብረተሰቡንም ከክፋት ይጠብቃል። ምክንያቱም የሰው ልጅ ሕይወት በአባላቶቹ መካከል መረዳዳት ከሌለ በአግባቡ አይሄድም። ይህ መረዳዳት ሊከናወን የማችለው በግለሰቦች መካከል የሚኖረውን ግንኙነት የሚገዛ፣ መብትና ግዴታዎችን በአግባቡ የሚያስቀምጥ ስርዓት ሲኖር ነው። ይህ ስርዓት እጅግ የተከበረና የታፈረ፣ አስፈጻሚ ባለ ስልጣን ያስፈልገዋል።

ይህ ባለስልጣን ማን ሊሆን ይችላል? ስርዓትን ለማስከበር፣ የሕብረተሰቡን ትስስር ለማጠንከር፣ ስርዓቱን ለማርጋት እና የሰላም መስፈርቶችን ለማሟላት ከሐይማኖት የበለጠ ስልጣን እና ጉልበት በምድር ላይ እንደሌለ በእርግጠኝነት መግለጽ እችላለሁ።

የዚህ ሁሉ ሚስጥር የሰው ልጅ ከሌሎች እንስሳት የተለየ ባህሪ ስላው ነው። ይህም ወደና ፈቅዶ የሚያከናውናቸውን ድርጊቶች የሚመራው በዓይን የማይታይ እና በጆሮ የማይሰማ ነገር ሲሆን፣ እርሱም መንፈስን የሚያውድና የሚያመጥቅ፣ አካልን የሚገራ እምነት ነው። የሰውን ልጅ ምን ጊዜም የሚመራው ትክክለኛ ወይም የተበላሽ የሆነ እምነቱ ነው። እምነቱን ካስተካከልክ ሁሉ ነገሩ ይስተካከላል። እምነቱ ከተበላሽ ሁሉ ነገሩም ይበላሻል።

እምነት ለሰው ልጆች ውስጣዊ ተቆጣጣሪ ነው። ይህም ለሁለት ነገሮች ጋር የተያያዘ ነው።

- > በመልካም ስነ ምግባር፣ በሰው ልጅ ልቅናና በሌሎችም የመጠቀሚያ እሴቶች ማመን። ታላላቅ ነፍሶች ከቁሳዊ ግዴታና ቅጣት እንደሚያመልጡ በእርግጠኝነት ቢያውቁ እንኳ እነዚህን እሴቶች ተቃርነው ለመገኘት ነፍሳቸው ይሉኝታ ይይዛታል።
- > ውስጥን በሚያውቀው፣ ሚስጥር በማይደብቅበት እምላክ ማመን። ሸሪዓ ስልጣኑን የሚያገኘው ከርሱ ትእዛዝና እቀባ ነው። ስሜቶች

¹⁴ አል ፈዋሊድ 18-19

እርሱን በመውደድ ወይም በመፍራት ትእዛዙን ለመቃረን በይሉኝታ ይሞላሉ።

ይህ ዓይነቱ እምነት በሰው ልጅ ነፍስ ላይ ከፍተኛ ጉልበትና ስልጣን እንዳለው፣ የከንቱ ፍላጎትን እውሎነፋስና የሰሜትን መለዋወጫ ለመቋቋም ያለው ጥንካሬ ከፍተኛ መሆኑና በሁሉም የማሕበረሰብ ክፍሎች ውስጥ ፈጣን ተጽእኖ እንደሚያሳድር ጥርጥር የለውም።

ይህም በመሆኑ የሰዎች ግንኙነት በፍትህ መሠረት ላይ እንዲቆም ሐይማኖት አስፈላጊ ነው። እናም ሐይማኖት ማሕበራዊ አስፈልጎት ይሆናል። ሐይማኖት በሕብረተሰቡ ውስጥ ያለው ቦታ ልብ በአካል ውስጥ ያላትን ቦታ ይመጥናል።¹⁵

ትክክለኛው ሐይማኖት ለሰው ልጅ ይህን ያህል ጠቃሚ ቢሆንም በአሁኑ ሰዓት በርካታ ሐይማኖቶች በምድር ላይ ይታያሉ። እያንዳንዱ አማኝ የራሱን ሐይማኖት ከሌላው የላቀ አድርጎ ያያል። ከዚህ አኳያ የሰው ልጅ ነፍስ የምትከጅለውን ሊያሟላለት፣ ሕልሟን እውን ሊያደርግላት የሚችለው ትክክለኛ ሐይማኖት የትኛው ነው? የእውነተኛ ሐይማኖት መስፈርቱስ ምንድን ነው?

¹⁵ አዲን-ዶክተር አብደላህ አልደራዚ ገጽ 98-102

የእውነተኛ ሐይማኖት መስፈርቶች

የእያንዳንዱ ሐይማኖት ተከታይ የርሱ ሐይማኖት ብቻ እውነተኛና ሊከተሉት የሚገባ እንደሆነ ያምናል። የተሳሳቱ እምነቶች ወይም የሰው ሰራሽ እስተሳሰቦች ተከታዮች ለእምነታቸው ትክክለኛነት መረጃ ስትጠይቃቸው አያት ቅድመ እያቶቻቸው በዚህ እምነት ላይ እንደነበሩና እነርሱን ፈለጋቸውን መከተላቸውን ይገልጹልላል። ከዚያም ከሰነድም ከይዘትም አኳያ በግድፈት የተሞሉ አፈታሪኮችን ይዘክሩልላል። ማን እንደተናገራቸው፣ ማን እንደጻፈላቸው፣ መጀመሪያ በምን ቋንቋ እንደተጻፉና በየት ለገር ውስጥ እንደተገኙ የማይታወቁ፣ የይዘትም ሆነ የሰነድ ትክክለኛነታቸውን የሚያረጋግጥ ምንም ዓይነት ሳይንሳዊ ፍተሻ ሳይካሄድባቸው ከትውልድ ትውልድ እንደ ቅዱስ እየታዩና እየተከበሩ የመጡ በመጽሐፍ መልክ የተጠረኩ የጽሑፍ ጥርቅሞችን መሠረት ያደርጋሉ።

እነዚህ ምንጫቸው በማይታወቅ መጽሐፍትና መሠረት አልባ አፈታሪኮች በሐይማኖት መስክ መረጃ ሊሆኑ አይችሉም። እነዚህ የተበረዙና የተከለሱ ሰው ሰራሽ እምነቶች ትክክለኛ ናቸው ወይስ ስህተት? ሁሉም እውነት ሊሆኑ አይችሉም። ምክንያቱም እውነት እንደ ብቻ ነው። እናም እነዚህ የተበረዙ እምነቶች እና እስተሳሰቦች ሁሉ በአንድነት ከአላህ የመነጨና እውነተኛ ሊሆኑ አይችሉም። ስለዚህ የትኛው ነው እውነት?

እውነተኛውን እምነት ከሐሰት ለመለየት የሚያስችሉትን ትክክለኛ መስፈርቶች ሊኖሩን ይገባል። እነዚህን መስፈርቶች የሚያሟላ ሐይማኖት ካገኘን እውነተኛው ሐይማኖት እርሱ ነው። እነዚህን መስፈርቶች የማያሟሉት ሁሉ ደግሞ ሐሰተኛ ሐይማኖቶች ናቸው።

የመስፈርቶች ይዘት

አንደኛ፡- ከአላህ በመላሊካ ለማካደነት ከመልእክተኞች ወደ አንድ፣ ለሰው ልጆች ያስተምረው ዘንድ፣ የወረደ መሆን አለበት። ምክንያቱም እውነተኛ ሐይማኖት የአላህ ሐይማኖት ብቻ ነው። ሰዎች ሊታዘዙት የሚገባና በእለተ ትንሳኤም ከላከላቸው ሐይማኖት አኳያ የሚመረምራቸውም እርሱ ብቻ ነውና። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالذِّكْرِ مَنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ إِزْهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَمَا آتَيْنَا دَاوُدَ زُورًا ﴾ النساء: ١٦٣

«እኛ ለኮሕና ከርሱ በኋላ ለተነሱ ነቢያት ራዕይ እንደገለጸን ለአንተም ገለጽገልህ። ለኢብራሂምም፣ ለኢስማኢልም፣ ለኢስሐቅም፣ ለየዕቁብም፣ ለነገዶችም፣ ለዒሳም፣ ለአዩብም፣ ለዩኑስም፣ ለሃሩገም፣ ለሱሲይማንም ራዕይን ገለጽን። ለዳዉድም ዘቡርን ሰጠነው።» (አል ኒ'ሃእ 163)

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴾ (١٥)

الأنبياء: ٢٥

«ከአንተ በፊት መልዕክተኛን አልላከንም፣ እነሆ፣ ከኔ ሌላ አምላክ የለም። ስለሆነም (በብቸኝነት) አምልኩኝ።» የሚል መልዕክት የምናወርድለት ቢሆን እንጂ።» (አል አንቢያእ 25)

ከዚህ መስፈርት አኳያ እንደ ሰው ከአእምሮው ያፈለቀውና ወደ አላህ ሳይሆን ወደራሱ የሚያስጠጋው ሐይማኖት እውነተኛ ሐይማኖት ሊሆን አይችልም። ሐሰተኛ መሆኑም ጥርጥር የለውም።

ሁለተኛ፡- አላህን ብቻ በብቸኝነት ማምለክን የሚያስተምር፣ በርሱ ላይ ሌላን አካል ማጋራትን፣ ወይም በአምላክና በሰዎች መካከል የመንፈስ ደላላ ማድረግን የሚከለክል ሐይማኖት መሆን አለበት። ምክንያቱም አላህን በብቸኝነት ማምለክ የነብያት ሁሉ ትምህርት ነበር። ሁሉም ነብያት ለየ ሕዝቦቻቸው እንዲህ ብለዋል፡-

﴿ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ﴾ الأعراف: ٧٣

«አላህን (ብቻ) አምልኩ። ከርሱ ሌላ አምላክ የላችሁም።» (አል አአራፍ: 73)

ሦስተኛ፡- ትምህርቶቹ ሁሉም ነብያትና የአላህ መልእክተኞች ካስተማሩት ትምህርት ጋር የተጣጣመ መሆን አለበት። ይህም አምላክን በብቸኝነት ማምለክን፣ ከርሱ ጋር ሌላን አካል

አለማጋራትን የሚያስተምር፣ ወደርሱ መንገድ የሚጠራ፣ የወላጆችን መብት መጣስንና ነፍስን ያለ አግባብ መግደልን፣ እንደዚሁም ግልጽም ስውርም የሆኑ ጸያፍ ተግባራትን እርም የሚያደርግ መሆን አለበት። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ٥٥ ﴾

الأنبياء: ٢٥

ከአንተ በፊት መልዕክተኛን አላክንም፣ “እነሆ፣ ከኔ ሌላ አምላክ የለም። ስለሆነም (በብቸኝነት) አምልኩኝ።” የሚል መልዕክት የምናወርድላት ቢሆን እንደ። (አል አንቢያ 25)

﴿ قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْكُمْ عَلَىٰ حُرْمَةٍ إِلَّا مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَالْوَالِدِينَ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ إِنَّهُنَّ لَكُنَّ نُفُوسًا حَيًّا وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطُنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهَا لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ١٥١ ﴾ الأنعام: 151

“መሐመድ ሆይ፣ ኑጋ ጌታችሁ (በትክክል) እርም ያደረጋቸውን ነገሮች እንብላችኋለሁ።” በላቸው፣ “በርሱ ምንም አታጋሩ፣ ለወላጆቻችሁም በጉ ላሉ፣ ልጆቻችሁንም ደህነትን በመስጋት አትገደሉ። ለናንተም ለነርሱም ሲላይን እንላግላችኋለን። ግልጽም ስውርም የሆኑ ፀያፍ ተግባራትንም አትቅረቡ። አላህ እርም ያደረጋትን ነፍስም ያለ አግባብ አታጥፉ። ይህ (አላህ) ትንሽቡ ዘንድ የደነገላችሁ መመሪያ ነው።”(አል አንጻም 151)

﴿ وَتَسْتَلْ مِنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ٥٥ ﴾

الزخرف: ٥٥

«(መሐመድ ሆይ!) ከአር-ረሐማን ውጭ ሌሎች የሚመለከቱ አማልክትን አድርገን እንደሆኑ ከአንተ በፊት የላከናቸውን መልዕክተኞች፣ ጠይቁ።» (አል ኩቫሩፍ 45)

አራተኛ፡ እርስ በርስ የማይቃረን መሆን አለበት። እንደን ነገር የሚያዝ፣ መልሶም የሚከለክል፣ እንደን ነገር እርም አድርጎ

ተመሳሳይን ነገር ያለ ምክንያት የሚፈቅድ፣ እንደን ነገር ለተለዩ የሰው ዓይነቶች የሚፈቅድና ለሌሎች የሚከለክል መሆን የለበትም። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانُوا مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ٨٢ ﴾

النساء: ٨٢

«ቁርአንን አያስተነትኑምን? ከአላህ ሌላ ከሆነ አካል (የመነጨ) ቢሆን ኖሮ ከውስጡ በርካታ ተቃርኖዎችን ባገኙ ነበር።» (አል ኒንላ 82)

አምስተኛ፡ የሰው ልጆችን እምነት፣ ክብር፣ ገንዘብ፣ ሕይወትና የዘር ቀጣይነት መብቶች ለመጠበቅ ያለሙ ትእዛዞችንና አስተምህሮቶችን የያዘ ሊሆን ይገባል።

ስድስተኛ፡ የሰው ልጆች እርስ በርስ እንዳይበዳደሉ የሚያቅብ እዝነትና ችሮታ ሊሆን ይገባል። ይህ በደል መብትን በመጋፋት ወይም በበጎ ነገሮች ራስን ብቻ ተጠቃሚ በማድረግ ወይም ታላላቆች ተራውን ሕዝብ መንገድ በማሳት የሚከሰት ሊሆን ይችላል። አላህ በመሣላይ ያወረደው ተውራት የቋጠረውን እዝነትና ችሮታ ሲገልጽ እንዲህ ይላል፡-

﴿ وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَابَ فِي سُحُوتٍ هُذًى وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ هُمْ

لِرَبِّهِمْ كَارِهِونَ ١٥٤ ﴾ الأعراف: 154

«መሳ ቁጣው ሲበርድላት ሰሌዳዎችን ያዛቸው። ለነዚያ ጌታቸውን ለሚፈሩት ቅን መመሪያና እዝነትን ያዘለ መልዕክት ሰፍሮባቸዋል።» (አል አኦራፍ 154)

የአላን መላክ አስመልክቶም፡-

﴿ وَلَنَجْجِلَنَّهَا مَائَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا ٢١ ﴾ مريم: 21

«ለሰው ልጆች ተለምርና ከኛ የሆነ ችሮታ ልናደርገው (አቅደናል)።» (መርየም 21)

ሲሊሆን አስመልክቶም፡-

ለዝገት እንዳይተውት ይታዘዙ ነበር። ምክንያቱም ማእድን ከነርሱ ዘንድ የተቀደሰ ነገር ነበርና።²²

በሁሉም ዘመናቸው በአምላክ ጥንድነት ያምኑ ነበር። አንደኛው የብርሃን ወይም የደግ አምላክ ሲሆን «አህወር መሪዝድ» ወይም «የዝዲን» በሚል ስያሜ ይጠሩት ነበር። ሁለተኛው የጨለማ ወይም የክፋት አምላክ ሲሆን «አህረመን» በሚል ስያሜ ይጠሩት ነበር። በሁለቱ አማልክት መካከል ምንጊዜም ጦርነትና ግጭት እንዳለ ያምኑ ነበር።²³

ቡድሂዝም በሕንድና በመካከለኛው እስያ የተስፋፋ ሐይማኖት ሲሆን የጣኦት አምልኮ ሐይማኖት ነው። አማኞቹ በየሄዱበት ቦታ ጣኦቶችውን ተሸክመው ይጓዛሉ። ቤተ ጣኦት ይገነባሉ። በሰፈሩባቸው ቦታዎች ሁሉ የቡድሐን ሐውልት ይተክላሉ።²⁴

* * *

ሂንዱዊዝም በአማልክት ብዛት የሚታወቅ ሐይማኖት ነው። በ6ኛው ክፍለ ዘመን የአማልክቶቻቸው ቁጥር 330 ሚሊዮን ደርሶ ነበር።²⁵

ቆንጆ፣ ግዙፍ ወይም ጠቃሚ ነገሮች ሁሉ አምላክ ይደረጋሉ። በዚህ ዘመን የሐውልት ስራ ጥበብ ከከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ ነበር። ባለሙያዎችም እጅግ የተካኑበት ሁኔታ ነበር።

«የመካከለኛው ዘመን የሕንድ ታሪክ» በተሰኘው መጽሐፍ ውስጥ ስለ ንጉስ ሐረሽ (606-648 ዓ.ል)፣ ማለትም እስልምና በዓረቢያ ምድር ይፋ በሆነበት ጊዜ ስለነበረው የሕንድ ሁኔታ ሲገልጽ፡ «የሂንዱዊዝምና የቡድሂዝም እምነቶች ሙሉ በሙሉ የጣኦት አምልኮዎች ነበሩ። ምን አልባትም ቡድሂዝም ከሂንዱዊዝም ይበልጥ በጣኦት አምልኮ ውስጥ ተዘፍቆ ነበር ማለት ይቻላል። የቡድሂዝም እምነት የተጀመረው የአምላክን ሕልውና በመካድ ነው። በሂደት ግን ቡዛን የተላቀ አምላክ አደረጉ። በመቀጠልም እንደ bodhistavas አይነት ተጨማሪ አማልክትን አከሉ። ቡድሂዝም በሕንድ በከፍተኛ

²² ኢራን በሳንዮች ዘመን ገጽ 155
²³ ያለፈው ምንጭ ገጽ 183
²⁴ The discovery of India p 201-202
²⁵ የጥንቷ ሕንድ 3/276

ሁኔታ ተስፋፋ። እናም ቡድሃ ማለት ጣኦት ማለት ተደርጎ በአንዳንድ የምስራቅ ቋንቋዎች ውስጥ እስኪታወቅ ድረስ የጣኦት አምልኮ ሕንድን አጥለቀለቀ።

በዚያ ዘመን አለም ባጠቃላይ በጣኦት አምልኮ የተዋጠች እንደነበረች ጥርጥር የለውም። ክርስትናን ጨምሮ የሴማዊያን እምነትና የቡድሃ እምነቶች ጣኦታትን በማላቅ የሚሸቀዳደሙ ይመስል ነበር።²⁶

ሌላ ሕንዳዊ ጸሐፊ እንዲህ ሲል ጽፏል፡

«አማልክትን የመስራት ባህል በዚህ ብቻ አላበቃም። በተለያዩ የታሪክ ወቅቶች አዳዲስ አማልክት ወደ አማልክቱ ማህበረሰብ በከፍተኛ ቁጥር ሲቀላቀሉ ኖረዋል። በመጨረሻም ቁጥራቸው በትክክል ከማይታወቅበት ደረጃ ላይ ደርሷል።²⁷

* * *

የሐይማኖቶች ተጨባጭ ሁኔታ ከላይ እንደተገለጸው ነበር። ታላላቅ መንግስታት የተገነቡባቸው እና የተስፋፉባቸው የስልጣኔ፣ የሳይንስና ቴክኖሎጂ እንዲሁም የስነ ጽሑፍ ማእከላት የነበሩ ስልጡን ሃገሮችን በተመለከተ ሐይማኖቶች የጠፋባቸው፣ ስረ መሰረታቸውንና ጉልበታቸውን ያጡባቸው ከተሞች ነበሩ። የተሐድሶ ሰዎች ጠፍተዋል። መምህራኑ ከሰመዋል። አምላክ የለሽነት ነግሶባቸዋል። ብክለት ተንሰራፍቶባቸዋል። የሰው ልጅ ራሱን አዋርዷል፣ ንቋል። በመሆኑም ራሱን ማጥፋት ይበዛባቸዋል። ቤተሰባዊ ትስስር ላልቷል። ማህበራዊ ትስስርም ተበጥሷል። የስነ ልቦና ሐኪሞች በዝተዋል። ጠንቋዮች ማህበረሰቡን አጨናንቀዋል። የሰው ልጅ ደስታ ይሰጠኛል ያላቸውን ነገሮች ሁሉ ሞክሯል። ሰላም ላጣች ነፍሱ ረፍት ፍለጋም አዳዲስ እምነቶችንና አመለካከቶችን ሁሉ ፈትሷል። ግና ያሰበው አልተሳካም። የክጀለው አልሆነም። ውስጣዊ መከራው፣ የመንፈስ ስቃዩ ቀጥሏል። እውነተኛውን አምላክ አግኝቶ እርሱ በሚሻው መልኩ እስካላመለከው ድረስ ነፍሱ ሰላም አታገኝም።

²⁶ C.V.Vida : History of mediavel Hindu India Vol.1
²⁷ የነቢዩ መሐመድ ታሪክ-በኖርጌሰር አቡል ሐሰን አሊ ሐሰን አልነደዊ ገጽ 19-28

እላህ ከርሱ መንገድ ያፈነገጠ ወገኖችን የመከራ ሕይወት ሲገልጽ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴾ طه: ١٢٤

“ግና ከመልዕክቱ ያፈገፈገ ሕይወቱ ጭንቅ የበዛበት ይሆናል። በትንሳኤ ቀንም እውር እድርገን እንቀሰቅሰዋለን።” (ጣሃ 124)

እማኞች በዚህች አለም ውስጥ የሚያገኙትን ደስታ ሲያብራራም እንዲህ ብሏል፡-

﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَآلَتٌ بَلِيغَاتٌ يُؤْمِنُنَّ بِمَا آؤْتَيْنَهُنَّ يُغْلِيْنَ أَوْلِيَّاتِكُمْ لَهُمُ الْآمَنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴾ الأنعام: ٨٢

“እነዚያ ያመኑትና እምነታቸውን በበደል ያልበከሉት ሰላም የነርሱ ብቻ ነው። ቅኑን ጉዳይ የተመሩትም እነርሱ ብቻ ናቸው።” (አል አንዓም 82)

የመጭውን ዓለም ስኬታቸውንም እንዲህ ገልጸታል፡-

﴿ وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا فِي الْجَنَّةِ خَلِيلِينَ فِيهَا مَا كَانَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُوْرٍ ﴾ هود: ١٠٨

«(በአንጻሩ) እነዚያ እድለኞቹ ገነት ውስጥ ይሆናሉ። በውስጧም፣ በጌታህ በጉ ፈቃድ፣ ዝንተ ዓለም ይኖራሉ። የማይቋረጥ ስጦታም (ይጉርናላቸዋል)።» (ሁድ 108)

* * *

ከእስልምና ውጭ ያሉ ሐይማኖቶች ከላይ ባሰፈርናቸው የትክክለኛ ሐይማኖት መስፈርቶች ሲመዘኑ አብዛኛዎቹን መመዘኛዎች የማያሟሉ ሆነው እንደሚገኙ ከላይ ያሰፈርነው አጭር ማብራሪያ ያመለክታል።

እነዚህ ሐይማኖቶች ያጡት አንኳር ቁም ነገር እላህን በብቸኝነት የማምለክን ጽንሰ ሐሳብ ነው። ተከታዮቻቸው ከእላህ ጋር ሌሎች አማልክትን ያመልካሉ። በተጨማሪም እነዚህ ሐይማኖቶች

በየትኛውም ቦታና ጊዜ ለሚገኘው የሰው ልጅ እምነቱን፣ ክብሩን፣ ንብረቱን፣ ሕይወቱንና የዘር ቀጣይነት ዋስትናውን የሚጠብቅለትና የሚያረጋግጥለት ሕግና ስርዓት የላቸውም። የእላህ ፈቃድ ወደሆነው ሕግ እያመላከቱም። እርስ በርስ በሚቃረኑ ሐሳቦች የተሞሉ በመሆናቸውም ለተከታዮቻቸው ደስታንና ውስጣዊ ሰላምን አይለግሱም።

እስልምናን በተመለከተ ግን እላህ የወደደውና ለሰው ልጆች የመረጠው እውነተኛና ዘልዓለም ነዋሪ የእላህ ሐይማኖት መሆኑን የሚያብራሩ ነጥቦች ወደፊት በዚህ መጽሐፍ ይዳሰሳሉ። እስካሁን ለሰጠነው ማብራሪያ ማሳረጊያ ይሆንን ዘንድም የነብይነትን ምንነትና ምልክቶች እንዲሁም ለሰው ልጅ ምን ያህል አስፈላጊ እንደሆነ ቀጥሎ እንገልጻለን። የነብያትን መልእክት መሠረታዊ ጭብጦችና የመጨረሻውን መለኮታዊ መልእክት ምንነትም እንዳስሰላን።

የነብይነት ምንነት

የሰው ልጅ በዚህች አለም ሕይወት ውስጥ ሊያውቀው ይበልጥ ግዴታ የሚሆነው ትልቁ ቁም ነገር ከምንም ያስገኘውንና ጸጋዎችን የለገሰውን አምላክን ማወቅ ነው። አላህ የሰውን ልጅ የፈጠረበት ትልቁ አላማ እርሱን በብቸኝነት ሊያመልከት መሆኑንም መረዳት ያስፈልጋል።

የሰው ልጅ አምላክንና መብቶቹን፣ እንዲሁም በርሱ ላይ ያሉበትን ግዴታዎች እንዴት ሊያውቅ ይችላል? እንዴትስ ያመልከዋል?

የሰው ልጅ አለማዊ ችግሮቹን የሚፈቱለት ጠቢባን ሊያገኝ ይችላል። ለምሳሌ ሲታመም የሚያከሙት፣ ለበሽታው መድሐኒት የሚፈጠርሱት፣ ቤት የሚያንጹሉት ወዘተ። ግና ከአምላኩ ጋር የሚያስተዋውቁትንና እንዴት እንደሚያመልከው የሚያብራሩለትን ሰዎች አያገኝም። ምክንያቱም አእምሮ የአላህን ፍላጎት በራሱ ጥረት ሊያውቅ አይችልምና። የአምላክን ይቅርና የመሰሉን ሰው ፈቃድና ሐሳብ እንዲህ ሰውየው ሳይነግረው በፊት የመረዳት አቅም የለውም። በመሆኑም ይህ ተግባር አላህ መልእክቱን ያደርሱ ዘንድ የመረጣቸው ነብያትና መልእክተኞች፣ እንደዚሁም የነርሱ ወራሾችና ፈለጋቸውን ተከታዮች የሆኑት ቅን የሐይማኖት መሪዎች ሚናና ተግባር ነው። ምክንያቱም ከነብያት ውጭ ሌሎች ግለሰቦች ከአላህ በቀጥታ መልእክት ሊደርሳቸው አይችልምና። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَمَا كَانَ لِيَشْرَ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَائِي حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَأُذُنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ عَسِيمٍ ﴿٥١﴾ الشورى: ٥١

«የሰው ልጅ አላህ ሊያናገረው ተገቢው አይደለም፣ በራዕይ ወይም ከግርዶ በስተጀርባ ወይም ደግሞ መልእክተኛን በመላክና የሚሻውን በራዕይ በመግለጽ ቢሆን እንደ። እርሱ ልዑልና ጥበበኛ ነው።» (አል ሹራ 51)

ስለዚህም የአላህን ሕግ ለሰው ልጆች የሚያደርሱ አምባሳደሮች ያስፈልጋሉ። እነርሱም የአላህ ነብያትና መልእክተኞች ናቸው። ይህም መላእካ ለነብዩ የአላህን መልእክት ያደርሳል። ነብዩም

መልእክቱን ለሰው ልጆች ያስተላልፋል። ግና መላእካ ለአያንዳንዱ ግለሰብ እየዞረ መልእክት የሚያስተላልፍበት ሁኔታ የለም። የመላእክት አለምና የሰው ልጅ ዓለም ይለያያሉና።

﴿ اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّكَ اللَّهُ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾ الحج: ٧٥

«አላህ ከመላእክት መልእክተኞችን ይመርጣል። ከሰው ልጆችም እንዲሁ። አላህ ሰሚ፣ ተመልካች ነው።» (አል ሃጅ 75)

ለሰው ልጆች የተላኩ መልእክተኞች ከራሳቸው ከሰው ልጆች ወገን እንዲሆኑ አላህ በጥበቡ ወሰነ። ይህም የሆነበት ስበቡ ሐሳባቸውን በቀላሉ እንዲረዱቸውና በአርአያነትም እንዲከተሏቸው ለማድረግ ነው። የመላእክት መልእክተኛ ለሰው ልጅ ቢላክ ኖሮ እርሱን መጋፈጥና ከርሱ መማር፣ አርአያነቱንም መከተል አይችሉም ነበር።²⁸

አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا مَلَكٌ وَالْوَجْهَ لَمَّا كُنَّا نَقُصُّ الْأَمْثَالَ لَا يُظْرُونَ ﴿٨٠﴾ الأَنْعَامُ: ٨ - ٩

«እርሱ (ለመሐመድ) (እቢይነቱን የሚያወድቅ) መልእክ አያወርድለትም ናሯልን? አሉ። መልእክ አውርደን ቢሆን ኖሮ ነገሩ በቅጽበት ፍጻሜ ባገኘና ከዚያ እነርሱም ጊዜ ባልተሰጣቸውም ነበር። (መልእክተኛውን) (ከ)መልእክ ብናደርገው ኖሮ ሰው ባደረግነውና አሁን ግራ የሚጋቡበትን ነገር (ያንዱም) ግራ እንዲጋቡበት ባደረግናቸው ነበር።» (አል ለንዓም 8-9)

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿٢٠﴾ وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿٢١﴾ الفرقان: ٢٠ - ٢١

«ከአንተ በፊት የላከናቸው መልእክተኞች፣ (ሁሉም) ምግብ የሚመገቡና ወደገበያ ቦታዎችም የሚመላለሱ ነበሩ። ከፊላቸውንም

²⁸ ተፍሲር ኢብኑ ከሲር 3/64

ለከፊሉ ፈተና እደረግን። ትታገላላችሁን? ጌታህ (ሁሉንም ነገሮች) ተመልካች ነው። እነዚያ ከኛ ጋር መገናኘትን የማይጠብቁት፡- ለምን መላእክት አልወረዱልንም? ወይም ጌታችንን ለምን (በገሃድ) እናይምን? አሉ። ራሳቸውን (ከልክ በላይ) ተመለከቱ። ታላቅ አመጽንም አመጹ።» (አል ፉርቃን 20-21)

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ ﴾ النحل: ٤٣

«ከአንተ በፊት ራዕይ የምንገልጽላቸውን ወንዶች እንጅ አልላከንም።» (አል ነሀል 43)

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ ﴾ إبراهيم: ٤

«ከመልዕክተኞች አንዱንም በሕዝቦቹ ቋንቋ እንጅ አላከንም። (መልዕክቱ ለታዳሚያን በሚገባቸው ቋንቋ) ያብራራላቸው ዘንድ (ይህን እደረግን)። (ኢብራሂም 4)

ነብያትና የአላህ መልእክተኞች በባህሪያቸው የበሳል አለምሮ፣ የንጹህ ተፈጥሮ፣ የቃልም ሆነ የተግባር እውነተኛነት ባለቤቶች ናቸው። መልእክቱን በታማኝነት ያደርሳሉ። ሰብእናቸውን ከሚያጠለኝ ግድፈትም የተጠበቁ ናቸው። አካላቸውም ከአስጸያፊ ጉድለት የጸዳ ነው።²⁹

አላህ የሰነ ምግባር ምጥቀትን፣ የነፍስ ጽዳትን ሰጥቷቸዋል። በባህሪ ከማንም ይበልጣሉ። ነፍሳቸውም ከሁሉም በላይ የጸዳች ናት። እጆቻቸው ችሮች ናቸው። አላህ ምርጥ ስንምግባርን ከጥሩ ባህሪ አዋይ፣ ታጋሽነትን ከእውቀት አዛምዶ፣ በቸርነት፣ በጀግንነትና በፍትሃዊነት አድምቆ ፈጥሯቸዋል። በነዚህ ባህሪያት ከወገኖቻቸው መሐል ጎልተው ይለያሉ። የሲሊህ ሕዝቦች እንዲህ ሲሉ መናገራቸውን ቁርአን ተርኮልናል።

﴿ قَالُوا يَا صَالِحُ أَتَأْتِنَا بِهَذَا أَنْتَ وَآبَاؤُنَا ﴾ هود:

²⁹ ለሞረኃ እንዋረል በሪዮህ 2/265-305 ይመልከቱ።

“ሲሊህ ሆይ! ከዚህ ቀደም በኛ ዘንድ ተስፋ የተጣለብህ ሰው ነበርክ። አባቶቻችን ያመልኩት የነበረውን እንዳናመልክ ትከለክለናለህን?” አሉ(ሁድ 62)

የሹዳይብ ሕዝቦችም እንዲህ ብለዋል።

﴿ أَصَلُّوْاكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتَّكِفَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴾ هود: ٨٧

“ሹዳይብ ሆይ! አባቶቻችን ያመልኩት የነበረውን እንተው ዘንድ ወይም በገንዘቦቻችን የፈለግነውን እንዳናደርግ ሶላትህ ታዘሃለችን? አንተ (እውነትም) ታጋሽና ቅን አሳቢ ነህ።” አሉት። (ሁድ 87)

ነብዩ ሙሐመድ በነብይነት ከመላካቸው በፊት ከወገኖቻቸው መሐል «አል አሚን» (ታማኝ) በሚል ቅጽል ስም ይታወቁ ነበር። አምላካቸውም እንዲህ ሲል ገልጿቸዋል።

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾ القلم: ٤

«አንተ የላቀ ሥነ-ምግባር ባለቤት ነህ።» (አል ቀለም 4)

ከፍጡራኑ መካከል አላህ መልእክቱን እንዲሸከሙና አደራውን እንዲያደርሱ የመረጣቸው የአላህ ምርጥ ሰዎች ናቸው። አላህ እንዲህ ብሏል።

﴿ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ ﴾ الأنعام: ١٢

«አላህ፣ መልዕክቱን የት ማድረግ እንዳለበት አሳምሮ ያውቃል።» (አል አንዳም 124)

﴿ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَعِيسَىٰ وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴾ آل

عمران: ٣٣

«አላህ አደምን፣ ኑሕንም፣ የኢብራሂምንም ቤተሰብ፣ የዒምራንንም ቤተሰብ ከዓለማት በላይ መረጠ።» (አል ዒምራን 33)

መጭው አለም

ሞት አይቀራ መሆኑን እያንዳንዱ ሰው ያውቃል። ግና ከሞት በኋላ ምን ይከሰታል? ፍጻሜው ስምን ይሆን? ይድናል ወይስ ይከሰራል? ለሚሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን ምላሽ ማንም አያውቅም።

አብዛኛዎቹ የዓለማችን ሕዝቦች ከሞት በኋላ ሕይወት መኖሩን፣ ለበጎም ለከፋም ስራዎቻቸው ምርመራ ተደርጎ ተገቢው ሽልግት ወይም ቅጣት እንደሚሰጣቸውም ያምናሉ። ይህን አጀንዳ ከሞት መቀስቀስንና መመርመርን ጤነኛ አለምሮዎች ያጸድቁታል። መለኮታዊ ሕግጋት ይቀበሉታል። ይህ እምነት ከሦስት መርሆዎች ላይ ይታነጻል።

- 1) የአላህን እውቀት ምሉእነት ከማጽደቅ፣
- 2) የአላህን ያሻውን የማድረግ ችሎታ ከማጽደቅና
- 3) የጥበቡን ምሉእነት ከማጽደቅ ላይ ይገነባል።³⁵

የመጭውን ዓለም ሕልውና አለምሮም ሰነዳዊም መረጃዎች ሁሉ አጽድቀውታል። እንደሚከተሉት ተዘርዘረዋል።

1) የሰማይና የምድር መፈጠር ከሞት በኋላ መቀስቀስን ያረጋግጣሉ። ይህን ግዙፍ የኒሽርስ ያነጸ አምላክ ሙታንን መቀስቀስ አይሳነውምና። አላህ እንዲህ ብሏል።

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَتَّخِذْ لِنَفْسِهِ مِثْلًا وَلَا يُحِيطُ بِالسَّمَوَاتِ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٣﴾﴾
الأحقاف: ٣٣

«የ ሰማይትንና ምድርን የፈጠረው፣ እነርሱን በመፍጠሩም ድካም ያልተሰማው አላህ ሙታንን ሕያው ማድረግ እንደሚችል አላውቀውም? በእርግጥም ይህን ማድረግ የሚሳነው አይደለም። እርሱ ሁሉንም ነገር ቻይ ነው።» (አል አህቃፍ 33)

﴿أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ يَقْدِرُ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾﴾
يس: ٨١

³⁵ አልፋዋሊድ. ቢን አልቀይም ገጽ 66.7

«የ ሰማይትንና ምድርን (ያለ አጋር) የፈጠረ (አምላክ) መሰላቸውን መፍጠር አይችልምን? በፍፁም (አይሳነውም)። እርሱ ሁሉንም ነገር ፈጣሪ፣ (ሁሉንም ነገር) ዐዋቂ ነው።» (ያሲን 81)

2) ፍጡራንን ከሌላ ሳይቀዳና ሳያስመስል የፈጠረ አምላክ ከሞት በኋላ እንደገና ደግሞ መፍጠር አይሳነውም። አንድን ነገር ካልነበረበት ማስተኘት የቻለ አምላክ መልሶ መገጣጠም አይከብደውም። አላህ እንዲህ ብሏል።

﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾﴾
الرؤم: ٢٧

«እርሱ ፍጡራንን ከምንም የሚያስገኝ፣ ከዚያም የሚመልሳቸው (አምላክ) ነው። ይህ ለርሱ እጅግ ቀላል (ተግባር) ነው። እርሱ የላቁ ባሕሪያትጅ መገለጫዎች አሉት። በሰማይትም በምድርም ውስጥ ያሉ ሁሉ (በነገህ ባሕሪያት ይገልፁታል)። እርሱ ኃያልና ጥበበኛ ነው።» (አል ፋም 27)

﴿وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُعْطِي الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾﴾
قل: ٧٨ - ٧٩

«ለኛ ምሳሌ አደረገልን። አፈጣጠሩንም ዘነጋ። "የበሰበሱ አጥንቶችን ሕያው የሚያደርግ ማን ነው?" አለ። መሐመድ ሆይ! በል። "የ መጀመሪያ ከምንም ያስገኛቸው (አምላክ) ሕያው ያደርጋቸዋል። እርሱ ፍጡራንን ሁሉ ጠንቅቆ ዐዋቂ ነው።" (ያሲን 78-79)

3) አላህ የሰውን ልጅ አሁን ባለው ቅርጽ፣ አቅምና ባህሪ፣ ከአጥንትና ከደም፣ ከጅምትና ከነርዥ አዋቅሮ፣ እውቀትን፣ የማየት ችሎታን፣ መርጠ የመስራት ክህሎትን፣ የሳይንስና ቴክኒዮሎጂ እውቀትን አስታጥቆ ባማረ አቋም መፍጠሩ ሙታንን ለመቀስቀስ የሚያስችል ወሰን የለሽ ችሎታ እንዳለው አመላካች ነው።

4) አላህ በዚህች ዓለም ውስጥ ሙታንን በመቀስቀስ ከሞት በኋላ የማስነሳት ችሎታ እንዳለው አሳይቷል። ይህም አላህ በላካቸው መለኮታዊ መጽሐፍቱ ውስጥ ተዘክሯል። ከነዚህ ሙታንን የማስነሳት ታሪኮች መካከል በነቢዩ ኢብራሂምና በሌሎች ነብያት የተፈጸሙት በርካታ ክስተቶች ይጠቀሳሉ።

5) የተበታተኑ ነገሮችን ሰብስቦ እንድ ከማድረግ ጋር የሚመሳሰሉ ክስተቶች ከሞት በኋላ መነሳት ለመኖሩ መረጃ ይሆናሉ። ይህውም፡-

ሀ) ለላህ የሰውን ልጅ የፈጠረው በመላ የሰውነት ክፍል ተሰራጭቶ የነበረውን የዘር ፈሳሽ በመሰብሰብ ነው። ለዚህም ነው በጾታዊ ግንኙነት ወቅት መላ እኩል የሚሳተፈውና እርካታውን የሚቋደሰው። ለላህ ይህን የዘር ፈሳሽ ከሁሉም የእካላችን ክፍሎች ሰብስቦ በብልት በኩል ወደ ማሕጸን እንዲፈስ ያደርገዋል።

ከርሱ የሰውን ልጅ ይፈጥራል። የተበታተነ የዘር ፈሳሽን ሰብስቦ ሰውን ከርሱ ከፈጠረ በሞት ለማካይነት የተበታተነ እኩልን መሰብሰብ እንዴት ይሳነዋል? ለላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ أفرأيتم ما تمشون ﴿٥٨﴾ ما أنتم تخلقونهُ، أم نحن الخالقون ﴿٥٩﴾ الواقعة: ٥٨ - ٥٩

«(ወደ ሴቶች ማገፀን) የምትረጨትን (ፍትወት) ሊያችሁን? የምትፈጥሩት እናንተ ናችሁ ወይስ እኛ ነን ፈጣሪዎቼ?» (አል ዋቂዓህ 58-59)

ለ) እንዲት ፍሬ ወይም ቅንጣት ከሞተ መራት ላይ ስታርፍና ውሃና አፈር ሲያገኙት መበላሸት ነበረባት። ምክንያቱም ውሃውና አፈሩ ተደባልቆ ቀርቶ እንዳቸው ብቻ እንኳ ለማበላሸት በቂ ናቸው። ግና ፍሬው ወይም ቅንጣቱ አይበላሸም። ሕይወቱ ተጠብቆ ይቆያል። እያደር እጽዋት ሆኖ ይበቅላል። ይህ ትእይንት የላህን የተሟላ ጥበብና ችሎታ ለያሳይምን? ይህ ሁሉን ቻይና ጥበብ የሆነ ለምሳክ የተበታተነን የሰው እኩል ሰብስቦ ከሞት ማስነሳት እንዴት ይሳነዋል? ለላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ أفرأيتم ما تخرثون ﴿٦١﴾ ما أنتم تزرعونهُ، أم نحن الزارعون ﴿٦٢﴾ الواقعة: ٦٣ - ٦٤

«የምትዘሩትንም ሊያችሁን? የምታበቅሉት እናንተ ናችሁ ወይስ እኛ ነን አብቃዮቼ?» (አል ዋቂዓህ 63-64)

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَرَةٍ ثُمَّ مِن عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرِّرَ فِي الْأَرْحَامِ مَا

نَشَأَهُ إِلَىٰ أَحْسَنِ مَسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّن يَمُوتُ وَمِنْكُمْ مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَنَرَى الْآرْضَ هَامِيَةً فَإِنَّا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ فَهَيَّأْنَا وَرَبَّتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ رَوْحٍ يَهْبِجُ ﴿٥٩﴾ الحج

«የሰው ልጆች ሆይ! (ከሞት በኋላ) መቀስቀስን ከተጠራጠራችሁ (አፈጣጠራችሁን አስተውሉ)። እኛ ከአፈር ፈጠርናችሁ። ከዚያም ከፍትወት ጠብታ፣ ከዚያም ከረጋ ደም፣ ከዚያም (በከፊል) ቅርጽ ከያዘና (በከፊልም) ካልያዘ የተላመጠ የሚመስል (ቀራጭ) ሥጋ ፈጠርናችሁ። (ወሰን የለሽ ችሎታችንን) ልንገልጽላችሁ (ይህን ፈፀምን)። በማገፀን ወስጥም የምንሻውን እስከተወሰነ ወቅት ድረስ እናረጋለን። ከዚያም ሙሉ ጥንካሬን ትጉናዐፋ ዘንድ (እናሳድጋችኋለን)። ከመካከላችሁ (በሊንቱ) የሚሞት ለሌ፣ ያወቀውን ሁሉ (በገግቶ) ምንም ነገር እንዳላወቀ ወደሚሆንበት የሻይ እድሜ ድረስ እንዲቆይ የሚደረግም ለሌ። ምድርንም ደረቅ (በድን) ሆና ታያታለህ። ውሃ በርሷ ላይ በምናወርድላት ጊዜም ትነቃቃለች። ትዳብራለች። ውብ የሆኑ የእጽዋት ዓይነቶችን ሁሉም ታበቅላለች።» (አል ሐጅ 5)

6) ጥበብና ሐያል የሆነ ለምሳክ የሰውን ልጅ ለቀልድና ለጨዋታ ሊፈጥር፣ እንዲሁም ሊተዋቸው ተገቢው አይደለም። እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطِيلاً ذَلِكُمْ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا قَوْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ النَّارِ ﴿٦٧﴾ ص: ٢٧

«(ማይንና ምድርን) በመካከላችሁም ያሉትን ፍጥራት በከገቱ አልፈጠርንም። ይህ የነዚያ የካዲት ሰዎች እሳቤ ነው። ከሐድያን ከእሳት ወዋላቸው።» (ሷድ 27)

ፍጥራትን የፈጠረው ለላቀ ጥበብ እና ለከበደ ዓላማ መሆኑ ግልጽ ነው። እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٩٦﴾ الذاريات: ٥٦

«ለጋንንትንም ሰዎችንም ሲያመልኩኝ እንጂ ለሌላ አልፈጠርኳቸውም።» (አል ዛሪያት 56)

ከዚህ ጥበብና አምላክ ዘንድ የታዘዙትና የወነጀሉት እኩል ቢሆኑ አይችሉም። እንዲህ ብሏል።

﴿ أَمْ تَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ تَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴾ (ص: 28)

«እነዚያን ያመነትንና መልካምን የሚሠሩትን፣ እንደነዚያ በምድር ላይ ብክለትን እንደሚያስፋፉት እናደርጋለን? ወይስ አላህን ፈሪዎችን እንደ አመሀኞች እናደርጋለን?» (ሷድ 28)

ይህም በመሆኑ የጥበቡ ምሉእነትና የሐያልነቱ አንዱ መገለጫ የሰው ልጆችን ለእያንዳንዳቸው የሰራቸውን ዋጋ ሊከፍላቸው መቀስቀሱ፣ በጎ የሰሩትን መሸለሙና ክፋዎችን መቅጣቱ ነው። እንዲህ ብሏል።

﴿ وَإِنِّي لَأَنتِمْ مَرَجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا إِنَّكُمْ تَبْدُونَ الْفَلَاقَ ثُمَّ يُبِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴾ (يونس: 3)

«(በእሳም) መመለሻችሁ ወደርሱ ብቻ ነው። የአላህ ቃልኪዳን እውነትና የተረጋገጠ ነው። እርሱ የመፍጠርን ሂደት ይጀምራል። ከዚያም ለእነዚያ ላመነትና መልካም ሥራዎችን ለሠሩት ፍትሃዊ ምንጭን ሊሰግስ፣ (ፍጡራኑን ከሞት) ይመልሳል። ግና እነዚያ የካዳት ወገኖች በከህደታቸው ሳቢያ የፍል ውሃ መጠጥ፣ አሳማሚ ቅጣትም ይጠብቃቸዋል።» (ዩኑስ 4)

በመጭው ዓለም መኖር በግለሰቡም ሆነ በማሕበረሰቡ ሕይወት ውስጥ እጅግ በርካታ በጎ ተጽእኖዎች አሉት። ይህም።

- 1) የሰው ልጅ የዚያን ቀን የሚያገኘውን የአላህ ምንጭ በመሻት አላህን እንዲታዘዝ፣ ቅጣቱን በመፍራትም ከሐጢአት እንዲታቀብ ያደርገዋል።
- 2) በመጭው ዓለም ማመን ለአማኞች መጽናኛ ነው። የመጭውን ዓለም ተስፋ በማድረግ በዚህች ዓለም ውስጥ ለሚያልፋቸው ድሎት እንዳይቆጩ ይረዳቸዋል።

3) በመጭው ዓለም ማመን የሰው ልጅ ከሞት በኋላ ፍጻሜውን እንዲያውቅ ያደርገዋል። የመልካምም ሆነ የክፋ ሰራውን ዋጋ እንደሚያገኝ፣ ለምርመራ ከአላህ ፊት እንደሚቆም፣ የታደለ እንደሚሳካለት፣ የበደላቸው ሰዎች ካሉም እንደሚካሉ ጠንቅቆ ያውቃል።

4) በመጭው ዓለም ማመን ሌሎችን ከመበደል፣ መብታቸውን ከመጋፋት እንዲጠነቀቅ ያደርገዋል። ይህ እምነት ያላቸው ሰዎች እርስ በርስ አይበዳደሉም። መብቶቻቸውም ይጠቃበሉ።

5) በመጭው ዓለም ማመን ሰውየው ይህችን ዓለም እንደ አንድ የሕይወት እርከን ብቻ እንጅ እንደ ሙሉ ሕይወት አድርጎ እንዳያያት ይረዳዋል።

በመጨረሻም «ዋይን ቢት» የተሰኘ አሜሪካዊ የሰጠውን ምስክርነት እናስነብሳችኋለን። ሰውየው ክርስትያን ነበር። በአንዲት ቤተክርስቲያን ውስጥም ይሰራ ነበር። በኋላ ላይ ሰለመ። በመጭው ዓለም የማመንን ጥቅም በመረዳቱም እንዲህ ሲል መሰከረ።

«በእሁኑ ሰለት ሕይወቴን ሙሉ አእምሮዬን ሲያስጨንቁ ለኖሩት አራት ጥያቄዎች መልሳቸውን በትክክል አውቃለሁ። እነርሱም እኔ ማን ነኝ? ምን እፈልጋለሁ? ለምን መጣሁ? ወደየትስ እሄዳለሁ? የሚሉት ጥያቄዎች ናቸው።»³⁶

³⁶ አልዳእዋ ከተሰኘው የሳኢዲ መጽሔት ቁጥር 1722 የ19/09/1429 ሂጅሪያ እትም ገጽ 37

የነብያት ትምህርት መሠረቶች

ሁሉም ነብያት በተወሰኑ መሠረታዊ ትምህርቶች ላይ አተኩረው አስተምረዋል።³⁷ በአላህ፣ በመላእክቶች፣ በመጽሐፍት፣ በመልእክተኞች፣ በመጭው ዓለምና በቀደር መልካምም ሆነ ከፋማመን ይጠቀሳሉ። አላህን በርሱ ላይ ሌላ ሌላ ሳያጋሩ በብቸኝነት ማምለክ፣ የርሱን መንገድ መከተልና ከርሱ ጎዳና ተቃርኖ አለመገኘት የትኩረታቸው መስኮች ናቸው። ከአራት የወንጀል ዘርፎች ማለትም ከግልጽም ስደትም ጸያፍ ድርጊት፣ ከሐጢአት፣ ከወሰን አላፊነት፣ በአላህ ከሚጋራትና ከጣኦት እምልኮ መታቀብንም በዋናነት አስተምረዋል። አላህ ሚስትም ሆነ ልጅ፣ አጋርም ሆነ ቢጤ እንደሌለው ሰብከዋል። በአላህ ላይ ተገቢ ያልሆነ ቃል እንዳይነገር አስተምረዋል። ልጅን መግደልን፣ ነፍስን ያለ አግባብ ማጥፋትን አቅበዋል። አራጣን፣ የየቲምን ገንዘብ ያለ አግባብ መብላትን ከልክለዋል። ቃልን መሙላትን፣ ሚዛንን ማስተካከልን፣ የወላጆችን መብት መጠበቅን፣ በሰዎች መካከል ፍትሃዊ መሆንን፣ በቃልም ሆነ በተግባር እውነተኛነትን አዘዋል። ማባከንን፣ ኩራትንና የሰዎችን ገንዘብ ያለ አግባብ መብላትንም ከንነዋል።

ኢብንል ቀይም እንዲህ ሲሉ ጽፈዋል፡

«መለኮታዊ ሕግጋት በመሠረታዊ ባህሪያቸው ይመሳሰላሉ። እእምሮ በጎነታቸውን ያጸድቀዋል። አሁን ከተደነገጉበት ሁኔታ ውጭ ቢሆኑ ኖሮ ከጥበብ፣ ለሰው ልጅ ፋይዳ ከማስገኘትና ከእዝነት ከልል በወጡ ነበር። አሁን ካሉበት በተለየ ሁኔታ ሊመጡ ፈጽሞ አይችሉም።»

﴿ وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ﴾ المؤمنون

41

«እውነት ከንቱ ስሜቶቻቸውን የሚከተል ቢሆን ኖሮ ሰማያትና ምድር፣ እንዲሁም በውስጣቸው ያሉ (ፍጡራን) በተባላቸው ነበር።» (አል መላሚኦን 71)

³⁷ እነዚህ መርሆዎች በአልባቀራህ 285-286፣ በአልአንጎም 151-153፣ በአል አላራፍ 35ና በአል ኢስራኢ 23-37 ተገልጸዋል።

መለኮታዊ ሕግጋት አሁን ካሉበት በተለየ መልኩ ሊሆኑ የመቻላቸውን ነገር ጤነኛ አእምሮ ያለው ሰው እንዴት ሊያስብ ይችላል?»³⁸

ይህም በመሆኑ የሁሉም ነብያት ሐይማኖት አንድ አይነት ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾ وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ ﴿٥٢﴾ المؤمنون: 51 - 52

«እናንተ መልእክተኞች ሆይ! መልካም ነገሮችን (ሁሉ) ተመገቡ። በጉሥራንም ሥሩ። እኔ የምትወሩትን (ሁሉ) ሀዋቂ ነኝ። ይህች ሕዝባችሁ አንድ ሕዝብ ናት። እኔም (ብቸኛ) እምላካችሁ ነኝ። ስለዚህም ፍሩኝ።» (አል መላሚኦን 51-52)

﴿ شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ ﴾ الشورى: 13

«ከሃይማኖት ያን ኑሕን ያዘዘበትን፣ ወዳንተም ያወረድነውንና ኢብራሂምንም፣ መሳንም፣ ዲላንም ያዘዘነበትን ደነገገላችሁ። (ሁሉንም)። በዚህ ሃይማኖት ላይ ሀንታችሁ ተገኙ። በርሱ ላይ አትሰያዩ።» (በማለት አዘዘን)።» (አል ሹራ 13)

የሐይማኖት ዋናኛ አላማ የሰው ልጆችን ለተፈጠሩለት አላማ ማብቃት ነው። እርሱም እምላካቸውን በርሱ ላይ ምንንም አካል ሳያጋሩ እንዲያመልኩት ማድረግ ነው።³⁹

ሐይማኖት መፈጸም ያለባቸውን ግዴታዎች እና መብቶቻቸውን ይደነግግላቸዋል። ወደዚህ ዓላማ የሚያደርሱ መንገዶችን ያሳያቸዋል። በመለኮታዊ ጎዳና አማካይነት የአላህን ውድታና የሁለቱን አለማት ደስታ ያገኙ ዘንድ ይረዳቸዋል። በዚህ ጎዳና መሠረት የሰው ልጅ ማንነት ከሁለት ለይሰነጠቅም። በመንፈስና በሰጋ፣ በዚህችና በመጭው አለም መካከል ጥልና ግጭት ተፈጥሮ የሰውን ልጅ

³⁸ ሚፍታሁ ዳረ ስለዳህ 2/383

³⁹ መጅመራል ፈታዋ 2/6

የነብይነት መቋጨት

ባለፉት ገጾች የነብይነትን ምንነትና መልክቶች፣ የነብያትን ተለምራትና የነቢዩ ሙሐመድን ነብይነት ማረጋገጫዎች ተመልክተናል። ስለ ነብይነት መቋጨት ማውጋት ከመጀመሪያው በፊት አላህ እንደ ነብይ የሚልከው የሚከተሉት ምክንያቶች ሲከሰቱ ብቻ መሆኑን ማስታወስ ጠቃሚ ነው።

- 1) እንደ ነቢዩ ለእንደ አካባቢና ሕዝብ ብቻ ሲላክ እና ሌሎች ሕዝቦች መልእክቱን እንዲያደርሱ ሳይታዘዙ ሲቀሩ አላህ ለአጎራባች ሕዝቦችም ሌላ መልእክተኛ ይልካል።
- 2) ቀድሞ የመጣው መልእክተኛ ትምህርት ሲጠፋ አላህ ትምህርቱን ለማደስ ሌላ ነብይ ይልካል።
- 3) ቀድሞ የተላከው ነብይ ሕግጋት ለተላከበት ዘመን ብቻ ተስማሚ ሲሆኑና ለተጣዮቹ ዘመናት ተስማሚ ሳይሆን ሲቀር አላህ ከቦታውና ከጊዜው ጋር የሚጣጣም ሕግና ስርዓት የሚያስተምር ሌላ መልእክተኛ ይልካል።

አላህ ነቢዩ ሙሐመድን ለሰው ልጆች ባጠቃላይ ለመላክ በጥበቡ ወስኗል። ትምህርታቸውንም ለየትኛውም ቦታና ጊዜ ተስማሚ አድርጎታል። እንዳይበረዝና እንዳይከለስም ጠብቆታል። እናም የሰዎችን ሕይወት የሚቀይር ሕያውና ከጉድፍና ከመበረዝ የጸዳ መልእክት አድርጎታል። ይህም በመሆኑ እርሳቸውን በመላክ ነብይነትን ቋጭቷል።⁴³

አላህ ለነብዩ ሙሐመድ ከሰጣቸው የተለየ ችሮታ መካከል እርሳቸውን የነብያት መቋጨ ማድረግ ይጠቀሳል። በርሳቸው መለኮታዊ መልእክትን ሞልቷል። ሕግጋትን ደምድሟል። የነብያትን ግንብ አጠናቋል። በርሳቸው መነሳት ተከታይ የእየሱስ ትንቢት ፍጻሜ አግኝቷል።

⁴³ ባቲደቱ ጣሃውያ ገጽ 156

«ግንቦኞች የናቁት ድንጋይ እርሱ የማእዘን ራስ ሆነ፤ ይህም ከጌታ ዘንድ ሆነ፤ ለዓይኖቻችንም ድንቅ ነህ፤ የሚለውን ከቶ በመጽሐፍ አላነበባችሁምን?»⁴⁴

ቄስ አብራሃም ካለፈ፣ ይህ የእየሱስ ንግግር ከተከታይ የነቢዩ ሙሐመድ ቃል ጋር ተመሳሳይ መሆኑን አጽድቀዋል።

«የኔና ከኔ በፊት የተነሱ ነብያት ምሳሌ አንድ ቤት እንዳይሰጡ ሰው ምሳሌ ነን። ሰውየው ቤቱን አሳምሮ ሰራ። ግና የአንዲት ጡብ ማኖሪያ ያህል ከፍተት በአንድ ማእዘን ላይ ይቀረው ነበር። ቤቱን የሚጎበኙ ሁሉ በቤቱ እስራር ይደነቃሉ። ይህች ቀዳዳ በአንዲት ጡብ ብትደፈን የበለጠ ያማረ ይሆናል የሚል አስተያየትም ይሰጣሉ። ይህች ጡብ እኔ ነኝ። እኔ የነብያት መቋጨ ነኝ።»⁴⁵ (ቡኻሪ)

ይህ ቄስ በኋላ ላይ ሰልጧል።

ይህም በመሆኑ አላህ ለነብዩ ሙሐመድ የሰጣቸውን መጽሐፍ ከቀደምት መጽሐፍት ሁሉ የበላይና እነርሱን የሚሸር አደረገው። ሕግና ስርዓታቸውንም የጥንት ሕጎችን ሁሉ የሚሸር አደረገው። እንዳይበረዝና እንዳይከለስም የመጠበቁን ሐላፊነት ራሱ ወሰደ። ቁርአን ከትውልድ ትውልድ አስተማማኝ በሆነ ሁኔታ በቃልም በጽሑፍም ተላለፈ። የነብዩ የሕይወት ፈለግ የሆነው ሱናም እንደዚህ ከትውልድ ትውልድ በአስተማማኝ እኳኝን ተላለፈ።

የዚህ ሕግና መልእክት፣ እንዲሁም የእምልኮ ስርዓት አተገባበርም በአስተማማኝ ሁኔታ ከትውልድ ትውልድ ተላለፈ።

የነብዩ ሙሐመድን ታሪክ የሚያወሱ የታሪክና የሐዲስ መጽሐፍትን ስናነብ ባልደረቦቻቸው ንግግራቸውንና ተግባራቸውን እንደም ሳያንድሉ በመጠበቅ ለሰው ልጆች እንዳስተላለፉት እንረዳለን። የእምልኮ ስርዓታቸውን፣ ትግልና ጥረታቸውን፣ ውዳሴያቸውን፣ ምህረት አለማመናቸውን፣ ትህትናቸውን፣ ጀግንነታቸውን፣ ከባልደረቦቻቸው ጋር የነበራቸውን መልካም ግንኙነት፣ የእንግዳና

⁴⁴ የማቲወስ ወንጌል ም 21 ቁ 42

⁴⁵ ሙሐመድ በአራት፣ በውንጌልና በቁርአን ገጽ 73

የልዑክ አቀባባላቸውን አስተላልፈውልና። ደስታና ሐዘናቸውን፣ የጉዞና የሐገር ቤት ሕይወታቸውን፣ የአመጋገብ፣ የአጠጣጥና የአለባበስ ስርዓታቸውን፣ ሲተኙና ሲነቁ የሚፈጽሙትን ሁሉ ሳያንድሉ አውርሰውናል።

ይህን ሁሉ ሰናይ ይህ ሐይማኖት በእርግጥም የአላህ ጥበቃ ለቅጽበት ያልተለየው በመሆኑ ላይ እርግጠኞች እንሆናለን። በእርግጥም የመጨረሻ መልእክተኛ እና የነብያት መቋጫ መሆናቸውንም እንገነዘባለን። አላህ ለነብያት መደምደሚያ፣ የመልእክት መጠናቀቂያ፣ መሆናቸውን በማያሻማ ሁኔታ ገልጸልናል።

﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَمَنَّا تَرَتَّبْنَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿١٠﴾ الأحزاب: ٤٠ ﴾

«መሐመድ ከወንዶቻችሁ መካከል የአንዱም አባት አይደለም። ግና (እርሱ) የአላህ መልዕክተኛና የነብያት መቋጫ ነው። አላህ ሁሉንም ነገር ዐዋቂ ነው።» (አል አህባብ 40)

ነብዩ መሐመድም እንዲህ ብለዋል፡

«ለሰው ልጆች ባጠቃላይ ተላኩ። ነብይነትም በኔ ተቋጧ።» (አህመድና ሐኪም)

እነሆ የእስልምናን ምንነት፣ ምንጮቹንና መሠረቶቹን ቀጥሎ እናብራራለን።

የኢስላም ትርጉም

መዝገብ ቃላትን ስትፈትሽ ኢስላም የሚለው ቃል ትርጉሙ፡ «የአንድን አካል ትእዛዝና አቀባዎች ያለ ተቃውሞ መፈጸም፣ ለዚያ አካል ፈቃድ ማደርና መገዛት» የሚል ሆኖ ታገኘዋል።

አላህ እውነተኛውን ሐይማኖት ኢስላም ብሎ የሰየመው የመልእክቱ ፍሬ ነገር አላህን ያለ ተቃውሞ መታዘዝና ለርሱ ፈቃድ ያለ ማንገራገር ማደር፣ እምልኮን ለርሱ ብቻ ማድረግ፣ መልእክቱን እምኖ መቀበልና በርሱ ማመን በመሆኑ ነው። ከዚህ የተነሳ ኢስላም የሚለው ቃል ነቢዩ መሐመድ ላመጡት ሐይማኖትም በመጠሪያነት እንዲያገለግል ተደርጓል።

እስልምናን ማስተዋወቅ

ኢስላም በዚህ ስያሜ ለምን ተጠራ? በምድር ላይ ያሉ የተለያዩ ሐይማኖቶች ስያሜዎቻቸውን ያገኙት ከመስራች ስብእናዎቻቸው ወይም ከተለዩ ሕዝብ ስያሜ ነው። ለምሳሌ ክርስትና ከክርስቶስ፣ ቡድሂዝም ከመስራች ከቡድሃ፣ የዘራድሽ እምነት ከመስራች ከዘራድሽ፣ ለይሁዳነት ለይሁድ ከተሰኘው ማሕበረሰብ ወዘተ ስያሜያቸውን እንዳገኙ መገንዘብ ይቻላል።

ኢስላም ግን ከዚህ ይለያል። ስያሜው ከአንድ ግለሰብ ወይም ሕዝብ ስያሜ ጋር የተሳሰረ አይደለም። የተለየ መልእክትና ይዘት ያለው ቃል ነው። የእስልምና ስያሜ እንዲህ መሆኑ ሐይማኖቱ የተመሠረተው ለአንድ የተለየ ግለሰብ ወይም ሕዝብ ሳይሆን የምድር ላይ ነዋሪዎችን ባጠቃላይ በመልእክቱ ለማስዋብ መሆኑን ያመለክታል። ለአላህ ያደረ እና ለፈቃዱ የተዘጋገመ ማንኛውም ሰው፣ ዘር፣ ጾታ፣ የቆዳ ቀለም፣ ቦታ ሳይለይ፣ መስሊም ይሰኛል። በየትኛውም ዘመንና ቦታ የሚገኝ የትኛውም ሰው ይህን ባህሪ መጎናጸፍ ይችላል።

የእስልምና ምንነት

በዚህ ዩኒቨርሲቲ ውስጥ ያለ ማንኛውም ነገር ለአንድ በተለየ ሕግ ያደረገ፣ አንድን የተለየ ስርዓትና ምህዋር የሚከተል መሆኑ ግልጽ

ነው። ጸሐይ፣ ጨረቃ፣ ከዋክብት፣ ምድርና ሰማይ ተፈጥሯዊውን ሕግና የጌዞ ስርዓት ተከትለው ይጓዛሉ። ቅንጣት ታክል ከሕጌ ዝንፍ እይሉም። የሰው ልጅ ራሱ በእካላዊ ማንነቱ ለተፈጥሯዊ ሕጎች ያደረ ሆኖ ታገኘዋል።

የሚተነፍሰው አየር፣ ውሃ ወይም ምግብ፣ ብርሃንና ሙቀት የሚከፈለው አላህ ለሕይወቱ ባስቀመጠለት ሕግና ስርዓት መሰረት እንደሆነ ጥርጥር የለውም። መላ እካሉ ለዚህ ሕግ ያደረ ነው። የእካል ክፍሎቹ ተግባራቸውን የሚያከናውኑት በአላህ በተወሰነላቸው መሠረት ብቻ ነው።

ከታላቁ ኘላኔት እስከ ትንሹ አቶም ድረስ ያሉ ሁሉም የዚህ ዩኒቨርስ እካሎች ያደሩለት ይህ መለኮታዊ ሕግና ተፈጥሯዊ ስርዓት የተላቀው እና ሁሉን ቻይ የሆነው አምላክ የዘረጋው ስርዓት ነው። እናም በሰማያትና በምድር ውስጥ ያሉ ፍጡራን ሁሉ ለመለኮታዊ ሕግና ስርዓት ተገዥዎች በመሆናቸው ኢስላም የመላው ዩኒቨርስ ሐይማኖት ነው ማለት ነው። ምክንያቱም ኢስላም ማለት ለአላህ ትእዛዝና እቀባ ያለ ተቃውሞ ተገዥ መሆን ማለት ነው። ከአሁን ቀደም እንደገለጽነው በዚህ ትርጉም መሠረት ጸሐይ፣ ጨረቃና ምድር ለአላህ ፈቃድ አድረገዋል። አየሩ፣ ውሃው፣ ብርሃኑ፣ ጨለማው፣ ሙቀቱ ለአላህ ሕግ ተገዥ ሆነዋል። ዛፍና ድንጋዩ፣ እንዲሁም እንሰሳቱ ፈቃዱን ያለ ተቃውሞ ፈጽመዋል። እናም ሙስሊሞች ናቸው። አምላክን የካደ፣ ሕልውናውን ያልተቀበለ፣ ተለምራቱን ያስተባበለ ወይም ክርሱ ጋር ሌላን አምላክ የሚያመልከው ሰው እንኳ በተፈጥሯዊ ማንነቱ፣ በእካላዊ እሴቱ ለዚህ ተፈጥሯዊ ሕግ ተገዥ በመሆኑ ሙስሊም ሊሰኝ ይችላል።

ይህን ከተረዳህ ወደ ሰው ልጅ ሁኔታ እንመለስ። ሁለት ሐይሎች ሲጎትቱት እናስተውላለን።

አንደኛ፡ አላህ የሰውን ልጅ የፈጠረበት ተፈጥሯዊ ባህሪው። እርሱም ለአላህ እጅ መስጠት፣ ለፈቃዱ ማደር፣ እርሱን ማፍቀርና ማምለክ፣ ወደርሱ መቃረብ፣ እርሱንና እርሱ የሚወደውን ሁሉ ማለትም እውነትን እና በጎ ነገርን መውደድ፣ እርሱ የሚጠላውን እኩይ እና ሐሰት፣ በደል እና ወሰን አላፈነት ሁሉ መጥላት፣ እንደዚሁም

ተፈጥሯዊ የሆነው ገንዘብን፣ ቤተሰብን፣ ልጅን መውደድ፣ የምግብ፣ የመጠጥና የጾታዊ ፍላጎት፣ እካላት ተግባራቸውን ለማከናወን የሚያደርጉት እንቅስቃሴ ሁሉ ከዚህ ውስጥ ይፈረጃል።

ሁለተኛ፡ የሰው ልጅ መርጦ መሰራት የሚችልበት መስክ ሲሆን፣ አላህ መልእክተኛ ልኮለታል። መጽሐፍትን እውርዶለታል። እውነትን ከሐሰት፣ መቀናትን ከጥመት፣ ደግነትን ከክፋት መለየት ይችል ዘንድ። ምርጫው ከተሟላ መረጃና እውቀት ጋር ይሆን ዘንድም አእምሮ ለገሰው። እናም ከፈለገ የበጎነትን መንገድ ይመርጣል። እርሱም ወደ እውነትና ወደ መቀናት ያደርሰዋል። ከፈለገም የክፋትን መንገድ ይመርጥና ወደ ውድቀትና ጥፋት ይመራዋል።

የሰው ልጅ ከመጀመሪያው እንጻር የተፈጥሮ ሕግንና ስርዓትን የሚከተል፣ ከዚያ ቅንጣት የማያፈነግጥ ሆኖ ታገኘዋል። በዚህ ረገድ ከሌሎች ፍጡራን የተለየ አይደለም። ከሁለተኛው አኳያ የሻውን የመምረጥ መብትና ከሕሎት ያለው ሆኖ ይታያል። ከፈለገ ሙስሊም ካልፈለገም ካሃዲ መሆን ይችላል።

﴿ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣٠﴾ الإنسان: ٣٠

«መንገዱንም አመለከትነው፣ አመስጋኝ (አማኝ) ወይም ከሓዲ (ይሆናል)» (አል ኢንሳን 3)

ይህም በመሆኑ የሰው ልጆችን ሁለት አይነት ሆነው ታገኛቸዋል።

አንደኛው አምላክን የሚያውቅ፣ በርሱ የሚያምን፣ እርሱን ብቻ የሚያመልክ፣ የዘረጋውን ሕግና ስርዓት በሕይወቱ ውስጥ የሚከተልና የሚተገብር ሲሆን፣ ይህ ተፈጥሯዊውን ለአላህ የማደርና ክርሱፈቃድ ያለማፈንገጥ መስመር በመከተሉ ሙስሊም ይሰኛል። የተሟላ እስልምናንም ተከትሏል። እውቀቱም ትክክለኛ ነው። ምክንያቱም መልእክተኛ የላከለትን እና የማወቅና የመማር ከሁሉም የለገሰውን ፈጣሪውን እውቋል። አእምሮውም ትክክለኛ፣ አስተሳሰቡም ቀጥተኛ ነው። ምክንያቱም አእምሮውን አሰርቶ፣ አሰቦና አስተንትኖ ነገሮችን የመረዳትና የማገናዘብ ክህሎት የለገሰውን አላህን ብቻ ለማምለክ ወስኗልና። አንደበቱም እውነተኛ ነው፣ እውነትንም መስክሯል።

ምክንያቱም ከአንድ አምላክ ውጭ ሌላ አምላክ እንዳለ አልመሰከረምና። ይህም አምላክ የመናገር ክሕሎት የሰጠው አላህ ነው። ሕይወቱ እውነትን ብቻ የመረጠች ሆናለች። ምክንያቱም መርጦ የመወሰን ነጻነት በተሰጠው መስክም ለአላህ ሕግና ስርዓት ለማደር ወስኗል። በርሱና በሌሎች ፍጡራን መካከልም የመተዋወቅና የመግባባት ግንኙነት ፈጥሯል። ምክንያቱም ጥበበኛና አዋቂ ከሆነው አላህ ውጭ ሌላን አካል አያመልክም። ይህም አምላክ ፍጡራን ሁሉ የሚገዙትና ለፈቃዱ ያደሩለት፣ ለሰው ልጅም ፍጡራኑ ያገለግሉት ዘንድ የገራሉት አምላክ ነው።

የክህደት ምንነት

በአንጻሩ ሌላ የሰው አይነት እናዥለን። ይህም ሰው ባያውቀውም ለተፈጥሯዊው የእስልምና እምነት ያደረ ሆኖ ተወልዷል። እንደዚህ ሆኖም ሕይወቱን ሙሉ ይኖራል። ግና አምላኩን አያውቅም። በሕግጋቱ አያምንም። መልእክተኞችን አልተከተለም።

አላህ የለገሰውን አእምሮና የማገናዘብ ችሎታ ፈጣሪውን፣ አይንና ጆሮ የሰጠውን አካል ለማወቅ አልተጠቀመበትም። የአምላክን ሕልውና ካደ። እርሱን ከማምለክም ኮራ። መርጦ የመሰራት ነጻነት በተሰጠው የሕይወቱ መስክ ለአላህ ሕግና ስርዓት ለማደር አልፈቀደም። ወይም ከርሱ ጋር ሌላንአካል አጋርቷል። አንድነቱን በሚያመለክቱ ተአምራት ማመንን አልወደደም። ከሐዲ (ካፊር) የሚሰኘው ይህ ሰው ነው። «ኩፍር» የሚለው ቃል ትርጉሙ «መሸፈን» ማለት ነው።

ይህ ሰው «ካፊር» የተሰኘበት ምክንያት ተፈጥሯዊ ባህሪው በመሐይምነት እና በቁልነት ሽፋን በመሸፈኑ ነው። የተወለደው የእስልምናን ተፈጥሯዊ ሐይማኖት ይዞ መሆኑን አውቀዋል። እካላዊ እሴት የሚንቀሳቀሰውና የሚመራውም በእስልምና ብቻ ነው። በዙሪያው ያለው ዓለምም በዚህ የእስልምና ፈላግ ብቻ ይመራል። እርሱ ግን በመሐይምነትና በቁልነት ግርዶ ተሸፍኗል። ዓይኑ የፍጡራኑን እና የራሱን ተፈጥሯዊ ባህሪ ከማየት ተጋርጿል። አእምሯዊ ክሕሎቱን ከተፈጥሮው ጋር በሚጋጭ ሁኔታ እንጅ

አይጠቀምበትም። እይታው ከተፈጥሮው የሚቃረን ነገር ነው። የሚሰራውም እርሱን በሚበክልና በሚያበላሽ አኳኝ ነው።

ካሐዲ (ካፊር) የተዘፈቀበት ጥመትና መንገድ መሳት ምን ያህል የከፋ እንደሆነ ማስተዋል ትችላለህ።⁴⁶

ይህ እንድትመራበት የሚፈለገው እስልምና ከባድና አስቸጋሪ ነገር አይደለም። አላህ ላገራለት ሰው ገር ነው። ኢስላም ማለት ይህ ዩኒቨርስ የሚመራበት የማረ ሕግና ስርዓት ማለት ነውና።

﴿ وَلَدًا آتَمَّ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴾
﴿ آل عمران: ٨٣ ﴾

«በሰማያትም በምድርም ያሉ ሁሉ በውድም ሆነ በግድ ለርሱ የታዘዙና ወደርሱ የሚመለሱ ከሆነው አላህ ዲን ውጭ ሌላ ዲን ይኸሉ?» (አሊ ጊምራን 83)

ኢስላም የአላህ ሐይማኖት ነው።

﴿ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ﴾
﴿ آل عمران: 19 ﴾

«በአላህ ዘንድ (ተቀባይነትና ተወዳጅነት ያለው) ሃይማኖት ኢስላም ብቻ ነው።» (አሊ ጊምራን 19)

ኢስላም መላ ማንነትን ለአላህ ማስረከብ ነው።

﴿ فَإِن حَاجَّوكَ فَقُلْ أَسَلْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ﴾
﴿ آل عمران: 20 ﴾

«(መሐመድ ሆይ! በሃይማኖት ጉዳይ) ቢከራከሩህ፡ «ራሴን (ለአላህ ለስረክቤያለሁ፣ እርሱን ብቻ አመልክቻለሁ)፣ እኔን የተከተሉትም (ይህንን ይፈጽማሉ)።» በላቸው።» (አሊ ጊምራን 20)

የአላህ መልእክተኛ የእስልምናን ትርጉም እንዲህ ሲሉ አብራርተዋል።

⁴⁶ መባዲሉል ኢስላም ገጽ 3-4

መነጽር ከመረመረ በኋላ ዘመናዊ ሳይንስ ስለ ሰማያትና ምድር፣ እንዲሁም ስለ ሰው ልጅ የደረሰባቸው ግኝቶች ከቁርአን ገለጻዎች ጋር ሙሉ በሙሉ እንደሚስማሙ የመስከረ ሲሆን፣ በብሉይ ኪዳን እና በሐዲስ ኪዳን ውስጥ ግን የሰማያትና የምድርን እንደዚሁም የሰው ልጆችን እና የእንስሳትን አፈጣጠር አስመልክቶ በርካታ ስህተቶች መኖራቸውን መስክሯል።⁵⁰

ለ) ሱንናህ

አላህ ለነቢዩ ሙሐመድ የተቀደሰውን ቁርአን አወረደላቸው። በተመሳሳይ መልኩም በሐዲስ (በሱንና) በርካታ እውነታዎችን ገለጻላቸው። ሱንና የቁርአን ማብራሪያ ነው። የአላህ መልእክተኛ እንዲህ ብለዋል፡-

«አኔ ቁርአንን እና እርሱን የሚመስልን ነገር ተሰጥቻለሁ።» (አህመድ)

ቁርአን ውስጥ ያሉትን ጥቅልና አሻሚ ሐሳቦች እንዲያብራሩም አላህ ፈቃድ ሰጥቷቸዋል፡-

﴿ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾ ﴾

النحل: ٥٠

«ለሰው ልጆች የወረደላቸውን (መልዕክት) ታብራራላቸውና እነርሱም ያስተነትኑ ዘንድ ቁርአንን ወደ እንተ አወረድን።» (አል ነሀል 44)

ሱንና የእስልምና ሁለተኛ ምንጭ ነው። እርሱም ከነቢዩ ሙሐመድ በትክክለኛ የመልእክት ሰንሰለት (ሰነድ) አማካይነት የተገኘ ንግግራቸው፣ ተግባራቸው፣ ሌሎች ሲስሩት አይተው ያጸደቁትንና ባህሪያቸውን የሚያጠቃልል ነው።

ሱንና ከአላህ ለነብዩ የተላከ መልእክት ነው። ምክንያቱም ነቢዩ ሙሐመድ ከልብ ወለድ አይናገሩም። ንግግራቸው ሁሉ መለኮታዊ ራእይ ነው።

⁵⁰ ምርምሩን ያካሄደው ክርስቲያን በነበረ ጊዜ ሲሆን፣ ከዚህ ጥልቅ ፍተሻ በኋላ ግን እስልምናን ተቀብሏል።

﴿ إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿١﴾ عَلَيْهِ سَدِيدُ الْقُوَىٰ ﴿٢﴾ ﴾ النجم: ٤ - ٥

«እርሱ (ቁርአን) (ከአላህ) የተወረደለት መልዕክት እንጅ ሌላ አይደለም። ኃይለ ብርቱ የሆነው (መልእክ) (ቁርአንን) አስተማረው።» (አል ነጅም 4-5)

አላህ እንዲያደርሱ ያዘዛቸውን መልእክት ብቻ ለሰዎች ያደርሳሉ።

﴿ إِنْ أَنْجُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١﴾ ﴾ الأحقاف: ٩

«የምከተለው የሚገልጽልኝን ራዕይ ብቻ ነው። እኔ ግልጽ አስፈራሪ እንጅ ሌላ አይደለሁም።» (አል አህቃፍ 9)

ተአማኒ ሱንና የእስልምና እምነት፣ እምልኮ፣ዓለማዊ ሕይወትና ስነ ምግባሮች የተግባር ማብራሪያ ነው።

ነቢዩ ሙሐመድ የአላህን ትእዛዝ ሙሉ በሙሉ ተግብረዋል። ለሰዎችም አብራርተዋል። ተከታዮቻቸውም የርሳቸውን አርአያነት እንዲከተሉ አዘዋል። በአንድ ሐዲሳቸው እንዲህ ብለዋል፡-

«አኔ ስሰግድ እንዳያችሁት አድርጋችሁ ስገዱ።» (ቡኻሪ)

አማኞች የርሳቸውን ቃል እና ተግባር ሳያዘንፉ እንዲከተሉም አላህ አዟል። ይህ ሲሆን እምነታቸው ይበልጥ እንደሚሟላም ገልጿል።

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَبِيرًا ﴿٢١﴾ ﴾ الأحزاب: ٢١

«የአላህ መልዕክተኛ፣ (ከመካከላችሁ) አላህንና መጭውን ዓለም ተስፋ ለሚያደርግ፣ አላህንም በብዛት ለሚያወሳ፣ መልካም አርአያ ነው።» (አል አህባብ 21)

የነቢዩ ባልደረቦች የርሳቸውን ቃልና ተግባር ለቀጣዩ ትውልድ አስተላለፉ። ያ ትውልድም ቀጥሎ ለመጣው ትውልድ አስተላለፈ። ከዚያ በኋላ በሱንና መጽሐፍት አማካይነት በተደራጀ መልክ ተጻፈ። የሐዲስ ዘጋቢዎች አንድን ሐዲስ ከትክክለኛነት ለመመዝገብ መስፈርታቸው የከበደ ነበር። ሐዲሱን የሚያስተላልፈው ሰው ሐዲሱን ሰማሁት ካለው መምህር ጋር በሕይወት የተገናኙ መሆን አለባቸው። በዚህ መልኩ በሐዲሱ ዘጋቢና በነቢዩ ሙሐመድ መካከል

ሳይቋረጥ የተቀጣጠለ የመልእክት ሰንሰለት ይኖራል።⁵¹ በየእርዕኩ የሚገኙ ሐዲስ አስተላላፊዎችም ታማኞች፣ መልካም ስብእና ያላቸውና የማስተላለፍ ብቃታቸው የተመሰከረለት መሆን ይኖርበታል።

ሱንና የእስልምና ተግባራዊ ትርጓሜ ከመሆኑም በተጨማሪ ቁርአንን ለማብራራት ይረዳል። በጥቅሉ የተቀመጡ ሕጋዊነትን ይተነትናል። የአላህ መልእክተኛ የሚወርድላቸውን የቁርአን መልእክት ያብራሩና ይተነትኑ ነበር። እንዳንድ ጊዜ በቃል፣ እንዳንድ ጊዜ በተግባር፣ ሌላ ጊዜ በሁለቱም። በእንዳንድ ሕጋዊ ድንጋጌዎችና ማብራሪያዎች ሱንና ራሱን ችሎ የሚገለጽበት ሁኔታም አለ።

ቁርአንና ሱንና የእስልምና ሐይማኖት መሠረታዊ ምንጮች መሆናቸውን ማመን ግዴታ ነው። እነርሱን መከተል፣ አለመግባባቶችን በነርሱ መፍታት፣ ትእዛዛቸውን መተግበር፣ ከከለከሉት መታቀብ፣ መልእክታቸውን አምኖ መቀበል፣ ከውስጣቸው በተካተቱ የአላህ ስሞች፣ በባህሪያቱና በተግባራቱ፣ አላህ ለእማኝ ባሮቹ ባዘጋጀላቸው ነገርና ለጠላቶቹ በዛተው ቅጣት ማመን ግዴታ ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي

أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾ النساء: 65

«በጌታህ እምላላሁ፣ በመካከላቸው ለሚፈጠሩ አለማግባባቶች ሁሉ እንተን ዳኛ እስካላደረገሁ፣ ከዚያም በፀጋና በደስታ (ያለተቃዋም) እስካልተቀበሉና (ለብደንህ) እጅ እስካልሰጡ ድረስ አማኞች አይሆኑም።»

(አል ኒሣእ 65)

﴿ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ﴿٧﴾ الحشر: 7

«መልዕክተኛው የሰጣችሁን ያዙ። የከለከላችሁንም ተው።» (አል ሐሽር 7)

⁵¹ የሐዲስ ምሁራን ለሐዲስ ዘገባ ሲሉ ሁለት አዳዲስ ሳይንሶችን ፈጠሩ። «ጆርህ ወተእዳል» እና «መስጠለሐል ሐዲስ» የሚባሉ። እነዚህ እጅግ ድንቅ የእውቀት መስኮች የትኛውም ሕዝብ ዘንድ የማይገኙ የመስሊሙ ኡምማ ብቻ ሐብት ናቸው።

የእምነትና የተግባር ደረጃዎች

ባለፈው ትምህርት የአላህን ሐይማኖት መሠረታዊ ምንጮች ተመልክተናል። ቀጥሎ በእስልምና ሐይማኖት ውስጥ የሚገኙ የእምነትና የተግባር ደረጃዎቹን እንመለከታለን። እነርሱም ኢስላም፣ ኢማንና ኢህሳን ይባላሉ። ባጭሩ እንቃኛቸዋለን።

የመጀመሪያው ደረጃ

የመጀመሪያው ደረጃ ኢስላም ሲሆን መሠረቶቹም አምስት ናቸው። እነርሱም ሸሃዳዎች፣ ሶላትን ደንቡን ጠብቆ መስገድ፣ ዘካ መስጠት፣ ረመዲን መጸምና ሐጅ ማድረግ ናቸው።

1) ሸሃዳዎች የሚባሉት የአላህን አንድነትና የነቢዩ ሙሐመድን መልእክተኛነት መመስከር ናቸው።

ከአላህ ሌላ አምላክ የለም ብሎ መመስከር ማለት ከርሱ ውጭ በሰማያትም ሆነ በምድር በእውነት የሚያመልኩት አምላክ እንደሌለና ከርሱ ሌላ ያሉ አማልክት ሁሉ የሐሰት አማልክት መሆናቸውን መመስከር ነው። ይህ ምስክርነት አላህን ብቻ በፍጹም ቅንነትና ታማኝነት ማምለክንና ከርሱ ሌላ ያሉ አካላትን ሁሉ ፈጽሞ አለማምለክን ያካትታል። ሁለት ነገሮች እስካልተረጋገጡ ድረስም ጠቀሜታ አይኖረውም።

አንደኛ፡ የአላህን አሐዳዊነት ከልብ አምኖ፣ አውቆ፣ እውነት ብሎና ወዶ መቀበል።

ሁለተኛ፡ ከአላህ ሌላ በሚመለከ ነገሮች ሁሉ መካድ። የአላህን አንድነት በቃሉ መስከር ከአላህ ውጭ የሚመለከ አካላትን ያልካደና ያላስተባበለ ምስክርነቱ አይፈይደውም።⁵²

የነቢዩ ሙሐመድን መልእክተኛነት መመስከር ማለት የታዘዙትን መፈጸም፣ ያስተላለፉትን መልእክት እውነት ብሎ መቀበል፣ ከከለከሉት መታቀብ፣ አላህን እርሳቸው ባስተማሩት መንገድ ብቻ ማምለክ፣ እርሳቸው ለሰው ልጆች ባጠቃላይ መላካቸውን ማወቅና

⁵² ቁረቱ ዓይኑል ሙወሂዳን ገጽ 60.

ማመን፣ የአላህ አገልጋይ እንደሆኑ፣ እንደማይመለከቱ፣ የሚስተባበሉና ሊታዘዟቸው የሚገቡ መልእክተኛ መሆናቸውን፣ የታዘዛቸው ጀነት፣ ያመጸባቸው እሳት እንደተዘጋጀለት ማወቅና ማመን ነው። እንዲሁም በእምነትና አመለካከት፣ በእምልኮ ስርዓት፣ በሕግና አስተዳደር፣ በሰነ ምግባር፣ በቤተሰባዊ ጉዳዮች፣ በሐላፊና በሐራም እጅንዳዎች ወዘተ የአላህን ሕግ ከርሳቸው እንደምንቀበል ማወቅና ማመን ግድ ነው። ምክንያቱም የአላህን መልእክት ለሰው ልጆች አድራሽ ናቸውና።⁵³

2) ሶላት፣ የእስልምና ሁለተኛው መሠረት ነው። የእስልምና ምስሰ እንደሆነም ተገልጿል። በሰውየውና በእምላኩ መካከል ያለ የግንኙነት ምመስመር ነው። በቀን አምስት ጊዜ ተደጋግሞ ይፈጸማል። እምነት በርሱ ይታደሳል። ነፍስ ከሐጢአት ቆሻሻዎች ትጸዳለች። ሶላት በወንጀልና በሰውየው መካከል ግርዶ ይሆናል።

መስሊም ገና ጠዋት ከእንትልፉ ሲነሳ በዓለማዊ ጉዳዮች ከመጠመዱ በፊት በተሟላ ንጽህና ከእምላኩ ፊት ይቆማል። «አሏሁ አክበር» (አላህ ከሁሉም ይልቃል) በማለትም የእምላኩን ታላቅነት ይናዘዛል። እርሱን በብቸኝነት ይታዘዛል። እገዛውን ይጠይቃል። ቀጥተኛውን ጎዳና እንዲመራው ይማጸናል። እምላኩን ለማምለክና ለመታዘዝ የገባውን ቃል በሱጁድ፣ በሩኩእና በመቆም ያድሳል። ይህንኑ በቀን አምስት ጊዜ ደጋግሞ ይፈጸማል።

ሶላት ለመስገድ የአካል፣ የልቦና፣ የልብስና የመስገጃ ቦታ ንጽህና የግድ ነው። ከሌሎች መስሊም ወንድሞቹ ጋርም በጋራ ሊፈጽም ግድ ነው። ሲሰግድ ፊቱን ወደ አላህ ቤት ወደ ቂብላ ያዞራል።

ሶላት አላህን ፍጹም ባማረና በተሟላ መልኩ ለማምለክ የተደራጀ የእምልኮ ስርዓት ነው። መላ ሰውነቱን ያሳትፋል። አካልን፣ እንደቦትን፣ የእግር የእጅ፣ የራስና የሰሜት ሕዋሳት፣ እንዲሁም የሌሎች የአካል ክፍሎችን እንቅስቃሴና ተሳትፎ ያካትታል። በሶላት ውስጥ ሁሉም የሰውነታችን ክፍሎች ከእምልኮ ስርዓቱ የየድርሻቸውን ያገኛሉ።

⁵³ ዲኦል ሐት ገጽ 51-52 128

የሰሜት ሕዋሳትና አካላት ከሶላት የእምልኮ ድርሻ አላቸው። ቀልብም ድርሻ አለው። ሶላት አላህን ማወደስን፣ ማመስገንን፣ ማላቅን፣ ክብሩንና ልእልናውን መግለጽን፣ የእውነትን ምስክርነት (ሸሃዳ)፣ የቀርአን ንባብን፣ ከእምላክ ፊት በውርደትና በመተናነስ መቆምን፣ በፍርሃትና በተመስጠ ተውጦ ለልእልናው በመዋረድና ለክብሩ በመተናነስ ሩኩእ እና ሱጁድ ማድረግን፣ እንዲሁም መቀመጥን ሁሉ ያካተተ እምልኮ ነው።

ሰጋጁ በሶላት ውስጥ ቀልቡን ለአላህ ይሰጣል። አካሉ ይተናነሳል። በፍርሃት ሰሜትም ይቆማል። አላህን በማወደስና በነቢዩ ሙሐመድ ላይ የአላህ እዝነትና ሰላም ይሰፍን ዘንድ በመመኘት፣ እንዲሁም የዜሆችንም ሆነ የመጭውን ዓለም በጎ ነገሮች ከእምላኩ በመማጸን ሶላቱን ያጠናቅቃል።⁵⁴

3) ዘካ፣ ከእስልምና መሠረቶች መካከል ሦስተኛው ነው። ባለ ሐብት መስሊም ከገንዘቡ ዘካ መስጠት ግድ ይሆንበታል። መጠኑ እነስተኛ ነው። ለድሆችና ዘካ እንዲቀበሉ ለተፈቀደላቸው ሌሎች የሕብረተሰብ ክፍሎች ይሰጠዋል።

መስሊም ዘካውን ለተገቢዎቹ ሰዎች በደስታ መስጠት፣ በተቀባዮች ላይ አለመመጸደትና በዘካው ሰበብ እነርሱን አለማወክ ግድ ይሆንበታል። ሲሰጥም የአላህን ውዴታ በመሻት እንጅ ከፍጡራን ውለታ ወይም ምስጋና ከጅሎ ወይም ደግሞ ክብርና ዝናው እንዲገን አልሞ መሆን የለበትም።

ዘካ ለገንዘብ በረከት ነው። ድሆችንም ያስደስታል። ከልመናም ያድናቸዋል። ከረሃብና ከእርዛትም ይታደጋቸዋል።

ዘካ መስጠት ችሎታን፣ ከራስ ሌሎችን ማስቀደምን፣ ለሌሎች መትጋትንና የእዝነትን ድንቅ ባህሪያት መላበስ ነው። ከንፋግነት እኩይ ባህሪ መጽዳት ነው። በዘካ መስሊሞች እርስ በርሳቸው ይረዳዳሉ። ሐብታሙ ለድሃው ያዝናል። ዘካ በትክክል ቢሰበሰብና ቢሰራጭ በሕብረተሰቡ ውስጥ ችግረኛ ድሃ፣ እዳ ያጎበጠው ባለእዳ ወይም ሰንቅ አልባ ተጓዥ እይገኝም ነበር።

⁵⁴ ሚናታሁ ዳረ ሰላዳህ 2/384 129

4) **ጸም**፡ በረመዲን ወር መጸም እራተኛው የእምነት መሠረት ነው። ጸም ማለት እላህን በማምለክ እላማ ጠዋት ጎህ ከመቅደዱ በፊት ጀምሮ ጸሐይ እስከትጠልቅ ድረስ ከምግብ፣ ከመጠጥና ከጸታዊ ግንኙነት ታቅቦ መዋል፣ ራስን ከስጋዊ ፍላጎቶች ማቀብ ነው። እላህ ለበሽተኛ፣ ለተቻዥ፣ ለእርጉዝ፣ ለመጫት፣ የወር አበባ በማየት ላይ ላለችና ለአራስ ሴት አፈጻጸሙን አቅልሎላቸዋል። እያንዳንዳቸውን የሚመለከቱ የማቃለያ ድንጋጌዎችን ደንግጓል።

በዚህ የጸም ወር ውስጥ ሙስሊም ራሱን ከስጋዊ ፍላጎቶች አቅቦ ይቆያል። እናም ነፍስ ከእንስሳዊነት ወጥታ ወደ መላእክነት ትመጥቃለች። ጸመኛ በዚህች ዓለም ውስጥ እላህን ከማስደሰት ውጭ ሌላ ዓላማና ጉዳይ የሌለው ሰው ዓይነት ገጽታ ይላበሳል።

ጸም ቀልብን ሕያው ያደርጋል። ለዚህች ዓለም ጸጋዎች ለከት የለሽ ጉጉትን ያከስማል። ከእላህ ዘንድ ያለውን ጸጋ የመጓጓትን ስሜት ይፈጥራል። ሐብታሞች የድሆችን ችግር እንዲያስታውሱ ያደርጋል። እናም ቀልቦቻቸው ያዝናሉ። እላህ የሰጣቸው ጸጋ ይታወሳቸውና ምስጋና ያከላሉ።

ጸም ነፍስን ያጸዳል። እላህን በመፍራት ስሜት ይገራለታል። ግለሰብም ሆነ ማሕበረሰብ፣ በሚስጥርም በይፋም፣ በድሎትም በሐዘንም የእላህ ቁጥጥር እና ጥበቃ እንዳለበት እንዲሰማው ያደርጋል። ሕብረተሰቡ ይህን የእምልኮ ስርዓት ለአንድ ወር ያህል እላህ ያየኛል፣ ይቆጣጠረኛል በሚል ስሜት ተሞልቶ ያለ ማዘናፍ ሲፈጽም ይስተዋላል። ይህን እንዲያደርግ ያስገደደው እላህን መፍራቱ፣ በእላህና በመጭው ዓለም ማመኑ፣ እላህ ሚስጥራትን ሁሉ አዋቂ መሆኑን በእርግጠኝነት መረዳቱ፣ የሰው ልጅ ከእምላክ ፊት ቆሞ በዚህች ዓለም ስላሳለፈው ሕይወት የሚጠየቅበት ቀን እንደሚመጣ ከልብ መቀበሉ ነው።⁵⁵

5) **ሐጅ**፡ በተቀደሰችው የመካ ከተማ ውስጥ ወደሚገኘው የእላህ ቤት ሐጅ ማድረግ አምስተኛው የእስልምና መሠረት ነው። ለእካለ መጠን የደረሰና አቅም ያለው ማንኛውም ሙስሊም ወደ ተቀደሰው

⁵⁵ ሚፍታሁ ዳረ ሰእዳህ 2/384

መስጊድ መሄድ የሚችልበት መጓጓዣ እና መሄጃና መምጫ የሚሆነው ገንዘብ፣ ቀለብ፣ ለቤተሰቦቹም ደርሶ እስኪመለስ ድረስ ቀለብ ካለው፣ መንገዱም ሰላም ከሆነና ቤተሰቦቹንም ጥሎ መሄዱ በነርሱ ላይ አደጋ የማያስከትል ከሆነ ሐጅ ማድረግ ግዴታ ይሆንበታል።

ሐጅ በእድሜ ልክ አንድ ጊዜ አቅሙ ላለው ሙስሊም ላይ ግዴታ ይሆናል። ሐጅ ማድረግ የፈለገ ሰው ወደ እላህ ንስሐ መግባት አለበት። ይህ ሲሆን ነፍስ ከወንጀል ቆሻሻ ትጸዳለች። ከተቀደሰችው የመካ ከተማ ሲደርስ እላህን በማምለክና በመታዘዝ፣ እንዲሁም በማላቅ ስሜት ተወጦ የሐጅን ስርዓት ያከናውናል። ካለባ እና ሌሎችም መካ ውስጥ ያሉ ስፍራዎች እንደማይመለከቱ ያውቃል። መጥቀምም ሆነ መጉዳት እንደማይችሉም ያውቃል። እላህ ወደዚህች የተቀደሰች ቦታ ሐጅ እንዲደረግ ባያዝ ኖሮ የሐጅ ስርዓት መፈጸም ባልተፈቀደ ነበር።

በሐጅ ወቅት ሙስሊም ነጭ ሽርጥና ኩታ ይለብሳል። ከተለያዩ የዓለማችን ክፍሎች የመጡ ሙስሊሞች በአንድ ቦታ ላይ ይሰበሰባሉ። በገዥና ተገዥ፣ በሐብታምና በድሃ፣ በነጭና በጥቁር መካከል ልዩነት የለም። ሁሉም የእላህ ፍጡራንና ባሪያዎች ናቸው። አንዱ ከሌላው የሚበልጠው እላህን በመፍራትና በበጎ ስራ ብቻ ነው።

ሙስሊሞች በሐጅ አማካይነት ይተዋወቃሉ። ይተጋገሳሉ። ከሞት ተቀስቅሰው ለምርመራ በአንድ መስክ የሚቆሙበትን ጊዜም ያስታውሳሉ። እናም ከሞት በኋላ ላለው ሕይወታቸው ስኬት በዚህች ዓለም እላህን ለመታዘዝ የበለጠ ዝግጁዎች ይሆናሉ።⁵⁶

እምልኮ በእስላም

እምልኮ ማለት ለእላህ ተገዥነት ማለት ነው። ምክንያቱም እላህ ፈጣሪ ሲሆን እንተ ፍጡር ነህ። እንተ ባሪያ እላህ ደግሞ ጌታህ ናችሁ። ይህ ይሆን ዘንድ በዚህች ዓለም ውስጥ የእላህን ሕግና ስርዓት፣ እንዲሁም የመልእክተኞችን ፈለግ ተከትሎ በቀጥተኛው ጎዳና ላይ የመጓዝ ግዴታ አለብህ። እላህ ለባሮቹ ታላላቅ ሕግጋትን

⁵⁶ ያለፈው ምንጭ 2/385፣ ዲኑል ሐቅ ገጽ 67

﴿ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا ﴾ المائدة: ٤٨

«ከመካከላችሁ ለሁሉም ሕግጋትን (ቀርፀናል)፣ (ግልጽ የሆነን) ጉዳዮችን ዘርግተናል።» (አል ማሊዳህ 48)

የነዚህ ሕግጋት መቋቋሚያ የነበዩ ሙሐመድ ሕግ (ሸሪዓ) ነው። የጥንቶችንም ይሸራል። መልእክታቸው የመልእክቶች ሁሉ መቋቋሚያ፣ እርሳቸውም የነብያት መደምደሚያ ናቸውና።

በሁሉም ነብያት ማመን ግዴታ ነው። እንዳቸውን ያልተቀበለ ሁሉንም እንዳስተባበለ ይቆጠራል። ምክንያቱም ሁሉም ነብያት የሰበኩት በአላህ፣ በመላእክት፣ በመጻሕፍት፣ በመልእክተኞችና በመጭው ዓለም ማመንን ነውና። እምነታቸውም እንደ ነው። በነርሱ መካከል ልዩነት በማድረግ በከፊሉ እምና በከፊሉ የካደ በሁሉም እንደ ካደ ይቆጠራል። ሁሉም በሁሉም ነብያት ማመንን አስተምረዋልና። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ ءَأَمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ. وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَأَمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ. لَا تَفَرُّقَ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ ﴾ البقرة: ٢٨٥

«መልዕክተኛው (ሙሐመድ) ከአላህ ወደርሱ በተወረደለት መልዕክት አመነ። እማኞችም (እንዲሁ አመኑ)። ሁሉም በአላህ፣ በመላእክት፣ በመጻሕፍትና በመልዕክተኞች፣ በመካከላቸው ምንም ልዩነት አናደርግም (ከፊሉቹን እምነን በከፊሉቹ አናስተባብልም)» ያሉ ሲሆን አመኑ።» (አል በቀራህ 285)

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ. وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ. وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴾ النساء: ١٥٠

«እነዚያ በአላህና በመልዕክተኞቹ የሚከዱ፣ በአላህና በመልዕክተኞቹ መካከልም ልዩነትን ሲያደርጉ የሚሹ፣ በከፊሉች (መልዕክተኞች) እናምናለን፣ ከፊሉቹን ግን እናስተባብላለን።» የሚሉ፣ በዚህ (በእምነትና በካደት) መካከልም (አዲስ) መንገድን ሲያበጁ የሚሹ።» (አል ኒግላ 150)

5) በመጭው አለም ማመን፡፡ በዚህች ምድር ውስጥ ያሉ ፍጡራን ሁሉ ፍጻሜ ሞት ነው። የሰው ልጅ ከሞት በኋላ መሄጃው የት ይሆን? በዚህች ዓለም ውስጥ ከቅጣት ያመለጡ በዳዮች እንዳመለጡ ይቀሩ ይሆን? በዚህች ዓለም ውስጥ ለበጎ ስራቸው ምንም ዓይነት ምላሽ ያላገኙት በዚህ ሁኔታ እንደሞቱ ይቀሩ ይሆን? የሰው ልጅ ወደ ሞት ይጎርፋል። ትውልድ አልፎ ትውልድ ይተካል። አላህ የዚህችን ዓለም ፍጻሜ እስኪያውጅ ድረስ ይህ ሁኔታ ይቀጥላል። ከዚያም በመጭው ዓለም ከመጀመሪያ ሰው እስከ መጨረሻው ሰው ያሉትን ሁሉ በእንደ መስክ ይሰበሰባሉ። ምርመራም ይደረግላቸዋል። መለሚኖች ወደ ጀነት ይሄዳሉ። ካህድያን ወደ እሳት ይነዳሉ።

ጀነት አላህ ለእማኝ ወዳጆቹ ያዘጋጃት የድሎት አገር ናት። ጸጋዎች በየእይነቱ ሞልተውባታል። እነዚህን ጸጋዎች በቃላት መግለጽ አይቻልም።

ጀነት መቶ ደረጃዎች አሏት። እያንዳንዱ ደረጃ በእምነታቸው እና አላህን በታዘዙት ልክ የሚስተናገዱ ነዋሪዎች አሉት። ጀነት ውስጥ እነስተኛውን ጸጋ የሚያገኘው ሰው ግዛቱ የዚህች ዓለም ንጉስ ካለው ግዛት ለስር እጥፍ ይጨምራል።

እሳት አላህ በርሱ ለካዳ ሰዎች ያዘጋጃት የቅጣት አገር ናት። ሊሰሟቸው የሚከብዱ ልዩ ልዩ የቅጣት ዓይነቶች አሉባት። አላህ በመጭው ዓለም ሞት እንዲኖር ቢፈቅድ ኖሮ የእሳት ሰዎች ገና እሳቱን ሲያዩ በሞቱ ነበር።

አላህ የሰውን ልጅ እንቅስቃሴ ያውቃል። በቅርብም ይቆጣጠራቸዋል። በተጨማሪም ለእያንዳንዳቸው ሁለት ሁለት መላእክት መደባላቸዋል። እንደኛው በጎ ስራውን፣ ሌላኛው ክፉ ስራውን ይከትባሉ። አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْ رَبِّهِ عَيْنٌ ﴾ ق: ١٨

«ከቃል አንድንም አይናገርም፣ ከርሱ ዘንድ (ቃሉን ለመመዝገብ) ዝግጁ የሆኑ መላእክት ያሉ ቢሆን እንደ።» (ቃፍ 18)

ተግባሮቹ በመጽሐፍ መልክ ይዘጋጃሉ። በእለተ ቂያማም ለሰውየው ይሰጣሉ። ለላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ وَوَضَعَ الْكِنُتَ فَرَقِيَ الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُرِثُنَا مَا لِي هَذَا الْكِتَابِ لَا يَغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَيْنَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿١٥﴾ ﴾ الكيف: ٤٩

«(የሥራ) መዝገብ ይቀርባል። ኃጢአተኞችም በውስጡ የያዘውን (መረጃ) እጅግ ሲፈሩት ታያለህ። ሰው ጥፋታችን ምን ዓይነት (መዝገብ) ነው! ትንሽ ትልቅ ሳይል (ሁሉንም) ሥራዎች ልቅም አድርጉ) በውስጡ ያሰፈረ። ይላሉ። የሠሩትን ሥራ ከፊታቸው ቀርቦ ያገኙታል። ጌታህ ማንንም አይበድልም።» (አል ከህፍ 49)

ሰውየው የሰራ መዝገቡን ያነሳል። ተግባራቱን አይከድም። የሚከዳቸው ካሉም ለላህ አይኑን፣ ጆሮውን፣ እጆቹን፣ እግሮቹንና ቆዳውን ያናግራቸውና የሰራውን ሁሉ ይመሰክራሉ። ለላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا لِمَ لُجُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَالْيَوْمَ تَرْجَعُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَضِئُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ ﴾ فصلت: ١٩ - ٢٢

«(የላህ ጠላቶች ወደ እሳት የሚሰበሰቡበትን ቀን (ለስታውስ))። እነርሱ (ያንዱ) በእንደ ሳይ ተከማችተው (ወደ እሳት) ይነሳሉ። ወደርሷ በቀረቡ ጊዜም ጆሮዎቻቸው፣ ዓይኖቻቸውና ቆዳዎቻቸው ይሠሩት በነበረው ነገር በነርሱ ሳይ ይመሰክሩባቸዋል። ቆዳዎቻቸውንም፣ ግኛ ሳይ የመሰከሩችሁት ለምንድን ነው? በማለት ይጠይቃሉ። ኃ ሁሉንም ነገር ያናገረ ለላህ አናገረን። እርሱ ለመጀመሪያ ጊዜ ፈጠራችሁ። ወደርሱም ትመላ ሳላችሁ። ይላቸዋል። (እኩይ በምትፈጽሙበት ወቅት) ከጆሮዎቻችሁ፣ ዓይኖቻችሁና ቆዳዎቻችሁ ምስክርነት አትደቡቁም ነበር። ግና ለላህ ከምትፈጽሙት (እኩይ ተግባር) ብዙውን አያውቅም የሚል ግምት ነበራችሁ።» (ፉሲላት 19-22)

በመጭው ዓለም ማመንን ሁሉም ነብያትና መልእክተኞች ሰብዘዋል። ለላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً إِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِينَ آخَرَاهَا لَمَجِي الْمَوْقِعِ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ ﴾ فصلت: ٣٩

«ምድርን ደረቅ ሆና ማየትህም ከተለምራቱ ነው። በርሷ ሳይ ወሃ ባወረድን ጊዜ (በቡቃያዎችዋ) ነፍስ ትዘራለች። ትሰመል ማለችም። ያ እርሷን ሕያው ያደረጋት አምላክ በእርግጥም መታገን ሕያው ያደርጋል። እርሱ ሁሉንም ነገር መፈፀም ይችላል።» (ፉሲላት 39)

﴿ أَوْلَىٰ بِرِوَآءِ أَنْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَتَّخِذْ لِنَفْسِهِ وَلَمْ يَتَّخِذْ لِنَفْسِهِ مِثْلًا شَيْءًا إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٣﴾ ﴾ الأحقاف: ٣٣

«ያ ሰማያትንና ምድርን የፈጠረው፣ እነርሱን በመፍጠሩም ድካም ያልተሰማው ለላህ መታገን ሕያው ማድረግ እንደሚችል አላዩምን? በእርግጥም ይህን ማድረግ የሚሳነው አይደለም። እርሱ ሁሉንም ነገር ቻይ ነው።» (አል ለህቃፍ 33)

የላህ ጥበብ የሚወስነውም ይህንን ነው። ምክንያቱም ለላህ ፍጡራንን ለቀልድ አልፈጠረም። እንዲሁም አይተዋቸውም። ለላህ ይቅርና የሰው ልጅ እንዲሁም እንደን ዋጋ ያለው ነገር ያለ ምንም አላማና ሳያስበው በድንገት አይፈጥርም። ጤነኛ አለምሮ ያለው ሰው ይህን አያድደርግም ብሎ የሚያምን፣ አምላክ ለጫዋታ እንደፈጠረውና እንዲሁም እንደሚተወው እንዴት ሊያስብ ይችላል? ይህ ፍጹም ለላህ ተገቢ አይደለም። እርሱ ከዚህ በጣም የጸጻና የላቀ ነው። እንዲህ ብሏል፡

﴿ أَنْحَسِبْتُمْ أَنْمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١٥﴾ ﴾ المؤمنون: ١٥

«የፈጠርኛችሁ ለቀልድ እንደሆነና እናንተም ወደኛ እንደማትመለሱ ገመታችሁን?» (አል መላሚኑን 115)

﴿ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطْلًا ذَلِكُمْ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿١٧﴾ ﴾ ص: ٢٧

«ሰማይንና ምድርን፣ በመካከላቸውም ያሉትን ፍጡራን በከንቱ አልፈጠርንም። ይህ የነዚያ የካዳት ሰዎች እሳቤ ነው። ከሓድያን ከአሳት ወዮላቸው።» (ሷድ 27)

በመጭው ዓለም ማመን እስተዋይ ሁሉ የሚቀበሉት፣ እእምሮም የሚያጸድቀው፣ ንጹህና ቀጥተኛ ተፈጥሮም የሚቀበለው እምነት ነው። ምክንያቱም እንደ ሰው በመጭው ዓለም ካመነ እንደን ተግባር ለምን እንደሚሰራ እና እንደሚተው ያውቃል። ይህን የሚያደርገው ከአላህ ዘንድ ያለውን ጸጋ ተስፋ አድርጎ መሆኑን ይገነዘባል።

ሰውን የበደለ በመጭው ዓለም እዳ እንደሚከፍል ያምናል። መልካም የሰራ ምንዳ፣ ክፉ የሰራ ቅጣት እንደሚያገኘውም ያምናል። ሁሉም ነፍሶች የሰራቸውን ዋጋ በትክክል ያገኛሉ። መለኮታዊ ፍትህ ይሰፍናል። አላህ እንዲህ ብሏል፦

﴿ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۗ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۗ ﴿٨﴾ ﴾
الزلزلة: ٧ - ٨

«ቅንጣት ያክል መልካም የሠራ ሰው ያገኘዋል። ቅንጣት ያክል ክፉን የሠራም ሰው ያገኘዋል።» (አል ዘልዘላህ 7-8)

እለተ ቂያማ (ትንሳኤ) መቼ እንደሚከሰት የሚያውቅ ሰው የለም። ነብያትና መልእክተኞች፣ ወይም መላእክት እንኳ ቀኑን በትክክል አያውቁም። አላህ ብቻ የሚያውቀው ሚስጥር ነው። እንዲህ ብሏል፦

﴿ يَتْلُونَكَ عَنِ السَّمَاءِ أَيَّانَ مُرْسَلَهَا قُلْ إِنَّمَا عَلِمْتُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتٍ إِلَّا هُوَ ۗ ﴿١٨٧﴾ ﴾
الأعراف: 187

«(መሐመድ ሆይ!) 'ዕለተ ትንሳኤ መቼ ነው?' በማለት ይጠይቁሃል። እርሷን የሚመለከት እውቀት ያለው ከጌታዬ ዘንድ ነው። የምትከሰትበትን ዕለት ግልጽ የሚያደርግልንም እርሱ ብቻ ነው በላቸው።» (አል አረራፍ 187)

﴿ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ ۗ ﴿٣٤﴾ ﴾
لقمان: 34

«የሰዓቷ (ትንሳኤ) እውቀት ያለው አላህ ብቻ ነው።» (ሉቅማን 34)

5) በቀዲቀደር ማመን፣ አላህ ያለፈውንም፣ የአሁኑንም፣ የሚመጣውንም ሁሉ ያውቃል። የባርቹን ሁኔታና ተግባር፣ የመሞቻ ጊዜና የሲሳይ መጠንም ያውቃል ብሎ ማመን በቀዲቀደር ማመን ይባላል። አላህ እንዲህ ብሏል፦

﴿ إِنَّ اللَّهَ يَكُلِّ شَيْءًا عَلَيْهِ ﴿١٢﴾ ﴾
العنكبوت: 62

«አላህ ሁሉንም ነገር ዐዋቂ ነው።» (አል አንከቡት 62)

﴿ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ۗ وَعَعَزَ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۗ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ زَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾ ﴾
الأنعام: 59

«የፍቅ ሚስጥራት ቁልፎች በእጅ ናቸው። ከርሱ ውጭ ማንም አያውቃቸውም። (ሁሉንም) በየብስም በባሕርም ውስጥ ያሉ (ፍጡራንን ሁሉ) ያውቃል። ከቅጠልም ምንም አትረገፍም፣ እርሱ የሚያውቃት ቢሆን እንደ። በምድር ጨለማዎች ውስጥ የምትገኝ እያንዳንዱ ቅንጣት፣ ርጥብ ወይም ደረቅ ነገር ግልጽ ከሆነው መጽሐፍ ውስጥ ሰፍራለች።» (አል አንጻም 59)⁵⁸

ይህን ሁሉ ከርሱ ዘንድ ካለ መጽሐፍ ውስጥ አስፍሮታል።

﴿ وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ ﴿١٢﴾ ﴾
يس: 12

«ሁሉንም ነገር ግልጽ ከሆነ መዝገብ ውስጥ አስፍረናል።» (ያሲን 12)
አላህ እንዲህም ብሏል፦

⁵⁸ በቀር እን ውስጥ ከዚህች እንቀጽ ውጭ ሌላ እንቀጽ ባይኖር እንኳ ከአላህ የመጣ ለመሆኑ ይህችው ብቻ በቂ ማስረጃ ትሆን ነበር። ምክንያቱም የሰው ልጅ በየትኛውም ዘመን ሳይንስና ቴክኖሎጂ አድጓል በሚባልበት እና በእውቀቱ በተከራራበት በዚህ ዘመን እንኳ እንዲህ ዓይነት ሁለንተናዊ የሆነ እውቀት ባለቤት መሆን ቀርቶ ማሰብ እንኳ አይችልም። ማድረግ የሚችለው በእርሱ አካባቢ ያለን እጽዋት ወይም እንስሳ የተወሰነ ሚስጥር መግለጽ ብቻ ነው። ለዚያውም ካወቀው የማያውቀው በጣም ይበሃል።

﴿الَّذِينَ تَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾﴾ الحج: ٧٠

«አላህ በሰማያትም በምድርም ውስጥ ያሉትን ሁሉ እንደሚያውቅ አታውቅም? ይህ ሁሉ በመዝገብ ውስጥ ሰፍሯል። ይህን ማድረግ ለአላህ እጅግ ቀላል ነው።» (አል ሐጅ 70)

አላህ እንድን ነገር ማድረግ ሲሻ «ውን» ይለዋል ወዲያውኑም ይሆናል።

﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾﴾ يس: ٨٢

«አንድ ነገር በከፊል ጊዜ ትለዛቡ። "ሁን" የሚል ሲሆን፣ (ያ ነገር) ወዲያውኑ ይሆናል።» (ያሲን 82)

አላህ ሁሉንም ነገር እንደፈጠረ ሁሉ በሁሉም ነገር ላይ ቻይ ነው።

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿١١﴾﴾ القمر: ٤٩

«እኛ ሁሉንም ነገር በልክ ፈጠርን።» (አል ቀመር 49)

﴿اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ ﴿٦٢﴾﴾ الزمر: ٦٢

«አላህ የሁሉም ነገር ፈጣሪ ነው።» (አል ዙመር 62)

የሰው ልጆችን እንዲታዘቡት ፈጠረ። የአምልኮ ስርዓቱን ገለጸላቸው። እንዲፈጽሙትም አዘዛቸው። እርሱን ከመወንጀል አስጠነቀቃቸው። የሐጢአትን ምንነት አብራራላቸው። የአላህን ትእዛዝ በመፈጸም ምንዳ እንዲያገኙ ወይም ሐጢአት በመስራት እንዲቀጡ፣ ይህን የማድረግ አቅም ሰጣቸው።

አንድ ሰው «በቀዲቀደር» ማመኑ የሚከተሉትን ጥቅሞች ያስገኛል።

- 1) አንድን ነገር ሲሰራ ማድረግ ያለበትን ሁሉ ያደርጋል። ሰበቡን ያደርሳል። ከዚህ ሁሉ በኋላ ግን በአላህ ይመካል። ምክንያትና ውጤት የአላህ ቀደር (ውሳኔ) አካል መሆናቸውን ይረዳልና።

- 2) ይህ እምነት የቀልብ ረፍትንና መረጋጋትን ይሰጣል። ስክነትን ያጎናጽፋል። ሁሉም ነገር የሆነው በአላህ ውሳኔ መሆኑን፣ ያገኘው ከፋ ነገር ሊያጣው እንደማይችል ያመነ ነፍሱ ረፍት ታገኛለች። የአላህን ውሳኔ በደስታ ያስተናግዳል። ከርሱ የተሻለ የደስታና የእርጋታ ሕይወት የሚኖር የለም።

- 3) የሚፈልጉትን ሲያገኙ፣ ሐሳብ ሲሳካ፣ በራስ መደንቅንና መከፈስን ያስወግዳል። ምክንያቱም ሐሳብ መሳካቱ የአላህ ጸጋና በርሱ ውሳኔ የተፈጸመ መሆኑን ያምናል። ስለዚህም አላህን ያመሰግናል።

- 4) ያሰቡት ሳይሳካ ሲቀር ወይም እንዳች መጥፎ ነገር ሲደርስ መረበሽን፣ መታወክን፣ ቁጭትንና ሐዘንን ያስወግዳል። ምክንያቱም በአላህ ውሳኔ የሆነ ነው። የርሱን ውሳኔ የሚያስቀር የለም። ይህን የተረዳ መታወኩ ይወገዳል። ትእዛዝን ያደርጋል። ምንዳም ከአላህ ይከጅላል።

﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾﴾ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٣﴾﴾ الحديد: ٢٢ - ٢٣

«በምድርም፣ በራሳችሁም ላይ የሚደርስ እንድም መከራ የለም፣ እንዲከሰት ከማድረጋችን በፊት መዝገብ ውስጥ የሰፈረ ቢሆን እንጅ። ይህ ለአላህ እጅግ በጣም ቀላል ነው። (ከመልካም ነገር) ባለፉትሁ እንዳታዘቡ፣ በተሰጣችሁም (አለቅጥ) እንዳትደሰቱ (ይህን አደረግን)። አላህም ኩራተኛና ጉረኛን ሁሉ አይወድምና» (አል ሐዲድ 22-23)

- 5) ሙሉ በሙሉ በአላህ የመመካትን ስሜት ያስርጻል። ምክንያቱም ጥቅምም ሆነ ጉዳት በአላህ እጅ መሆኑን ሙስሊም ስለሚያውቅ ትእዛዝን ለጉልበቱ አይፈራም። ከሰዎች መካከል እንዳን ፈርቶ በጎ ነገር ከመስራት አይታቀብም። ነቢዩ (ሰወ) ለኢብን አባስ እንዲህ ብለዋቸዋል።

«ሰዎች ሁሉ እንተን ለማጥቃት ቢሰባሰቡና ቢተባቡሩ አላህ ከጸፈልህ ውጭ ሌላ ነገር አይጠቅመህም። በእንዳች ነገር ሊጎዱህ ቢሰባሰቡና ቢተባቡሩም አላህ ከጸፈልህ ውጭ ሌላ ጉዳት አያደርሱብህም።» (አህመድና ቲርሚዚ)

ተውባ

የአላህ መልእክተኛ (ሰዐወ) እንዲህ ብለዋል፡

«እያንዳንዱ የሰው ልጅ ስህተት ፈጻሚ ነው። ከስህተት ፈጻሚዎች ውስጥ በላሎቹ ተውባ አድራጊዎች ናቸው።» (አህመድና ቲርሚዚ)

የሰው ልጅ ደካማ ፍጡር በመሆኑ የሐጢአትን መከራ መሸከም ስለማይችል አላህ ለርሱ በማዘን ማቃለያ አበጀለት። ይህም ማቃለያ ተውባ ይባላል። ተውባ ትርጉሙ ወንጀልን አስቀያሚ ነገር መሆኑን በመረዳት፣ አላህን በመፍራትና ወደፊት ያዘጋጀለትን ጸጋም ተስፋ በማድረግ መተው፣ ለፈጸመው ወንጀል መቆጫት፣ በርሱ ላይ አለመዘውተር፣ በቀሪ እድሜ በበጎ ስራ ላይ መበርቃት ነው።⁶² ተውባ በሰውየውና በእምላኩ መካከል ብቻ የሚፈጸም የልቦና ተግባር ነው። ብዙ ውጣ ውረድ፣ ድካምና ስቃይ የለውም። የቀልብ ብቻ ተግባር ነው። ወደፊት ወንጀል ከመፈጸም መቃቀብ ነው። ወንጀልን መተው ደግሞ ረፍት እንጅ ስቃይ አይደለም።⁶³

ሚስጥርህን ከሚያጋልጥና ድክመትህን ያለ አግባብ ከሚጠቀምበት የሰው ልጅ ፊት ንስሐ መግባትና ሐጢአትን መናዘዝ አያስፈልግህም። ተውባ ባንተና በእምላክህ መካከል የሚደረግ ሚስጥራዊ ግንኙነት ነው። እርሱን በቀጥታ ምህረት ትለምነዋለህ። እንዲያቀናህም ትማጸነዋለህ። ንስሐህን ይቀበላል።

በእስልምና የውርስ ሐጢአት የሚባል ነገር የለም። ከሐጢአት የሚያጸዳ የተለየ ሰውም የለም። በኋላ ላይ እስልምናን የተቀበለው ነምሳዊው አይሁድ ሙሐመድ አሳድ እንዲህ ሲል ጽፏል፡

«በቁርአን ውስጥ በአንድም ቦታ ላይ የሰው ልጅ ከውርስ ሐጢአት መጽዳት እንደሚያስፈልገው የሚገልጽ አንድም መልእክት አላገኘሁም። በእስልምና በሰውየውና በእጣ ፈንታው መካከል የሚቆም የውርስ ሐጢአት የሚባል ነገር የለም። ለሰው ልጅ የሰራው

⁶² አልሙፍረዳት ፊ ገሪበል ቁርአን ገጽ 76
⁶³ አልፈዋሊድ- ኢብንል ቀይም ገጽ 16

እንጅ ሌላ የለውም።⁶⁴ የሰው ልጅ የንስሐና የመዳን በር ተከፍቶለት ከሐጢአት ይጸዳ ዘንድ ቁርባን ማቅረብ ወይም ራሱን መግደል አያስፈልገውም።⁶⁵ አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾ النجم: ٢٩

«የሰው ልጅ ከሰፊት ውጭ ሌላ የለውም።» (አል ነጅም 39)
ተውባ በርካታና ታላላቅ በጎ ውጤቶች አሉት። ጥቂቶቹ ከዚህ በታች ተወስተዋል፡

1) የአላህን ታገሽነት ስፋት ሰውየው እንዲረዳ ያደርገዋል። አላህ ነውሩን ማጋለጥ ሲችል ሽፍኖለታል። ቅጣቱን ማፋጠን ሲችል እዘግይቶለታል። ቢያጋልጠው ኖሮ ከሰው መሐል ተከብሮ መኖር ባልቻለ ነበር። የሐጢአት ቆሻሻው አስቀያሚ ስብእና አላብሶት ሰዎች በናቁት እና በሸሹት ነበር። ግና አላህ ነውሩን ሽፍኖ፣ በክብር እንዲኖር አደረገው። በትእዛዝቱ ሸፈነው። እቅም ለገሰው። ሲሳይም ቸረው።

1) የነፍሱን ምንነት እንዲያውቅ ያደርገዋል። ነፍስ በክፉ ታዛለች። ከርሷ የመነጨ ሐጢአቶች፣ የፈጸመቻቸው ጥፋቶች ከልክል የሆኑ ስጋዊ ስሜቶችን ለመታገስ ደካማ መሆኗን ያሳያሉ። ስለዚህም ምንጊዜም የአላህ ጥበቃ ያሻታል። ከርሱ እንክብካቤ የምትብቃቃበት ቅጽበት የለም።

2) አላህ ለሰው ልጅ ተውባን በመደንገግ ትልቅ የደስታ ምክንያት እዘጋጀለት። ሰፊ የሐሴት በር ከፈተለት። እርሱም ወደ አላህ መመለስና በርሱ መታገዝ ነው። በተውባ አማካይነት ዳዓ፣ ለአላህ መዋደቅ፣ ጉዳይን ለርሱ ማዋየት፣ እርሱን መከጀል፣ ማፍቀር፣ መፍራት፣ ተስፋ ማድረግ እና መሰል ጸጋዎችን እንዲያጣጥም አደረገው። ነፍስ ወደፈጣሪዋ ይበልጥ እንድትጠጋ ረዳት። ተውባ ባይኖር ወደ አላህ መመለስና መቅረብ አይገኝም ነበር።

⁶⁴ አል ነጅም 39
⁶⁵ The Road to Meka p 140

3) በተውባ ለማካደነት ለላህ ያለፈን ወንጀል ይምራል። እንዲህ ብሏል፡

﴿ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُعْفَرْ لَهُمْ مِمَّا قَدْ سَلَفَ ﴾ الانفال: 38

«ለነዚያ ለካዳት ሰዎች (ከክህደት) ከታቀቡ ያለፈ ወንጀላቸው እንደሚምርላቸው...ንገራቸው» (አል አንፋል 38)

4) ወንጀልን ወደ በጎ ስራ ይቀይራል።

﴿ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴾ الفرقان: 7

«ንስሐ የገቡ፣ ያመኑና መልካም ተግባራትን የፈፀሙት ሲቀሩ። ለእነርሱ፣ ለላህ ኃጢአታቸውን በመልካም ሥራዎች ይቀይራቸዋል። ለላህ መሐሪ፣ አዛኝ ነውና።» (አል-ቆርቃን 70)

5) ሰውየው መስሎቹ የሰው ልጆች ሲያጠፉና ሲሳሳቱ ለላህ ለርሱ ጥፋት ያሳየውን ትእዛዝና ይቅር ባይነት እርሱም እንዲያሳይ ተውባ ያስታውሰዋል። ምንዳ የተግባር አካል ነውና። ሰዎችን በእንዲህ አይነት መልካም አኳኋን ያስተናገደ ከላህም ዘንድ ተመሳሳይ መስተንግዶ ይደረግለታል። ለላህ ክፉ ስራውን ወደ በጎ አድራጎት ይመልስለታል። እርሱ የመስሎቹን ሰዎች ክፉ ስራ በበጎ እንደመለሰው።

6) ነፍስ ስህተቷና ግድፈቷ የበዛ መሆኗን በማስታወስ የሌሎችን ነውር ከመከታተል ጥፋት እንዲቆጠብ፣ የሌሎችን ጉድለት ከመከታተል ይልቅ ራሱን በማስተካከል እንዲጠመድ ይረዳዋል።

ይህን ክፍል በአንድ ሐዲሳዋ ዘገባ እጃጫዋለሁ። አንድ ሰው ከነቢዩ ዘንድ መጣና፡ «የአላህ መልእክተኛ ሆይ፣ ያልፈጸምኩት ሐጢአት የለም» አላቸው። «የአላህን አንድነትና የነብዩ መሐመድን መልእክተኛነት ትመስክር የለምን?» በማለት ሦስት ጊዜ ደጋግመው ጠየቁት። «አዎ» አላቸው። «ይህ ምስክርነትህ ሐጢአትህን ያብስልሐል» አሉት። (አቡ ዮሐንና ጠበራኒ)

በሌላ ዘገባ እንደተወሰደው ከነቢዩ ዘንድ መጣና «አንድ ሰው ከአላህ ጋር አንዳችን ነገር ከማጋራት ውጭ ሌሎች ሐጢአቶችን ሁሉ ቢሰራ የተውባ እድል ይኖረዋልን?» ሲል ጠየቃቸው። «ስልመሐልን?» አሉት። «ከአላህ ሌላ አምላክ እንደሌለና አንተም የአላህ መልእክተኛ መሆንን እመስክራለሁ።» አለ። «እንግዲያውስ የተውባ እድል አለህ። ከእንግዲህ በኋላ በጎ ስራ ፈጽም። ሐጢአትንም ተው። አላህም (በችሮታው) ሐጢአትህን ሁሉ ወደ በጎ ይቀይርላህ» አሉት። «እኩይ ድርጊቴንና ክፋቴን ሁሉ?» ሲልም ጠየቃቸው። «አዎ» አሉት። «አሏሁ አክበር» በማለት ጮኹ። ከአይን እስኪሰወር ድረስም ይህንኑ ቃል ደጋገመ። (ጠበራኒ)

ነቢዩ በሐዲሳቸው እንደገለጹልን ሊስላም ክርሱ በፊት ያለውን ሐጢአት ያብሳል። እውነተኛ ተውባም ክርሱ በፊት የተፈጸመ ወንጀሎችን ሁሉ ያስወግዳል።

በእስልምና ያልተመራ ሰው ፍጻሜ

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እንዳየነው እስላም የአላህ ሐይማኖት ነው። እውነተኛው ሐይማኖትም እርሱው ብቻ ነው። ሁሉም ነብያትና የአላህ መልእክተኞች የሰበኩት እምነትም እርሱ ነው። በርሱ ላመነ አላህ በዚህችም ሆነ በቀጣዩ አለም ታላቅ ምንዳ እዘጋጅቶለታል። በርሱ የካደን ደግሞ በብርቱ ቅጣት ዝቶበታል።

አላህ የዚህ ዩኒቨርስ ፈጣሪና ባለቤት፣ አንተ ደግሞ ፍጡር እንደመሆንህ ተፈጥሮን ላንተ ገርቶልሐል። ሕግጋትን አበጅቶልሐል። እንድትከተለውም አሟል። በርሱ ካመንክና ያዘዘውን ከፈጸምክ፣ ከከለከለህም ከታቀብክ በመጭው ዓለም አላህ ቃል የገባለህን ዘልዓለማዊ ድሎትና ስኬት ታገኛለህ። በዚህች አለም ጸጋዎችም ትደሰታለህ። ከማንም በላይ ብልህ እንደሆንህና የጸዳች ነፍስ ካላቸው ወገኖች፣ ማለትም ከነብያት፣ ከደጋግ ሰዎችና ከአላህ የቅርብ መላእክት ጋርም ትመሳሰላለህ።

በእንጻፋ በእምላክ ከካድክ ይህችንም መጭውንም አለም ትከሰራለህ። በሁለቱም አለማት ለቀጣውና ለቅጣቱ ትዳረጋለህ። ከማንም በላይ ጎደሎ እንደሆንህና የቆሸሸች ነፍስ ካላቸው ፍጡራን፣ ማለትም ከሰይጣናት፣ ከበዳዮች፣ ከባከሮችና ከእምባገነኖች ጋርም ትመሳሰላለህ።

አላህን መካድና በእስልምና አለመመራት በጥቅሉ ይህን እደጋ ያስከትላል። ከሀደት የሚያስከትለውን ጣጣ ቀጥሎ በዝርዝር አቀርባለሁ።

1) በፍርሃት መሞላትና ሰላም ማጣት

አላህ በርሱ ላመነትና መልእክተኞቹን ለተከተሉት ሁሉ በዚህችም ሆነ በመጭው ዓለም የተሟላ ሰላም ቃል ገብቶላቸዋል።

﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُسْتَبْرُونَ ﴿٨٢﴾
الألعم: ٨٢

«እነዚያ ያመነትና እምነታቸውን በበደል ያልበከሉት ሰላም የነርሱ ብቻ ነው። ቅኑን ጉዳይ የተመሩትም እነርሱ ብቻ ናቸው።» (አል አንዳም 82)

አላህ ሰላም ለጋሽና የበላይ ነው። በዚህች ዩኒቨርስ ውስጥ ያሉ ነገሮች ሁሉም ባለቤት ነው። አንድን ሰው በእምነቱ ምክንያት ሲወደው ውስጣዊ ሰላምና መረጋጋት ይለግሰዋል። ሰውየው በርሱ ሲከድ ሰላምንና መረጋጋትን ይነጥቀዋል። እናም በመጭው ዓለም ፍጻሜውን የሚፈራ፣ በዚህች አለም በሽታንና ችግርን፣ የመጭው ጊዜ እጣ ፈንታውን የሚሰጋ ሆኖ ታገኘዋለህ። ለራሱና ለንብረቱ ደህንነት ስጋት ስለሚንጠውና በአላህ ስለማይመካ የመድን ዋስትና ቢሮዎችን ሲያጣብብ ታገኘዋለህ።

2) የጭንቅ ሕይወት

አላህ የሰውን ልጅ ፈጠረ። በዩኒቨርሱ ውስጥ ያሉ ነገሮችንም ለጥቅሙ ገራለት። የሁሉንም ፍጡራን ሲሳይና እድሜም ወሰነ። በራሪ አለዋፍ ከጎጆው ወጥቶ ከዛፍ ዛፍ እየተንጠላጠለና እያዜመ የእለት ጉርሱን ሲፈልግ ታገኘዋለህ። የሰው ልጅም አላህ ሲሳያቸውንና እድሜያቸውን ከወሰነላቸው ፍጡራን መካከል እንዳ ነው። በጌታው ካመነና በርሱ ሕግና ስርዓት ከተመራ ደስታና መረጋጋት ይለግሰዋል። ሁለነገሩን ገር ያደርግለታል። በኑሮው ከዝቅተኛ ደረጃ ላይ የሚገኝ ቢሆንም እንኳ ደስታ አይለየውም።

በጌታው ከካደና እርሱን ከማምለክ ከተከራራ ግን ሕይወቱን የጭንቅ ሕይወት ያደርግበታል። ጭንቀትና ሐሳብ ያሸከመዋል። የደስታና የድሎት ሰበቦች ሁሉ በእጁ ቢሆኑ እንኳ ከጭንቅ አይታደጉትም። ለዜጎቻቸው የቀሳዊ ሐይወት ድሎትን ባመቻቹ ሐገራት ውስጥ ራስን የማጥፋት ወንጀል መበራከቱን አታይምን? ሕይወትን ደስታማ ለማድረግ የሚመረተውን የቀስ መዓትና የመዝናኛ ጉዞዎችን ብዛት አታስተውልምን? ልቦና ከእምነት ሲነጥፍና የመጨነቅ ስሜት ሲነግስ ይህን ጭንቀት በአዳዲስ ነገሮች ለማስወገድ የሚደረግ ከንቱ ሙከራ ይበረክታል። አላህ እንዲህ ሲል እውነትን ተናግሯል።

﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴾ (١١٥)

﴿ طه: 124 ﴾

«ግና ከመልዕክቱ ያረገፈገ ሕይወቱ ጭንቅ የበዛበት ይሆናል። በትንሳኤ ቀንም እውር አድርገን እንቀሰቅሳለን።» (ጣሃ 124)

3) ከራሱና በዙሪያው ካለው አለም ጋር በግጭት ይኖራል

ነፍሱ የተፈጠረችው በእሐዳዊ ተፈጥሯዊ እምነት ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ فَطَرَتِ اللَّهُ إِلَهِي فَطَرَتِ النَّاسَ عَلَيَّ ﴾ الروم: 30

«(ይህ) አላህ የሰው ልጆችን የፈጠረበት ተፈጥሯዊ መንገድ (ዲን) ነው።» (አል ሩም 30)

የሰው ልጅ አካል ለእምላኩ እጅ ሰጥቷል። እርሱ በዘረጋው ሕግና ስርዓት ይመራል። አላህን ከካደ ግን ከዚህ ተፈጥሮው ጋር ይጋጫል። የመምረጥ ሙብት የተሰጠው የሕይወቱ መስክ የእምላኩን ትእዛዝ ይቃረናል። እናም አካሉ ለአላህ ሕግ ያደረ ሆኖ እያለ ሕሊናው በእርሱ ላይ በማመጽ ከርሱ ጋር ይጋጫል።

በዙሪያው ካሉ ፍጡራን ጋርም ይጋጫል። ምክንያቱም ከግዙፉ ፕላኔት እስከ ትንሿ አተም ድረስ ያሉ ፍጡራን ሁሉ ለእምላካቸው ያደሩ፤ እርሱ በዘረጋው ስርዓት የሚመሩ ናቸው። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَنْتِنَا طَائِعَتَانِ

﴿ فصلت: 11 ﴾

«(ከዚያም ወደ ሰማይ አሰበ። ጭስ ነበረች፤ እርሷንና መሬትንም፡- «ወዳችሁም ሆነ ሳትወዱ ኑ።» አላቸው። «ወደን (እና ታዛዦች ሆነን) መጣን አለ።» (ፉሲለት 11)

ይህ ዩኒቨርሲ ልክ እንደርሱ ለአላህ እጅ የሰጠውን ይወዳል። በአላህ ላይ ያመጸውን ይጠላል። ከሐዲ ከአጠቃላይ የተፈጥሮ ሂደት ያፈነገጠ ነው። ራሱን በእምላክ ተቀናቃኝነት ሰይሟል። በርሱ ላይ አምጿል።

ይህም በመሆኑ ከህደቱንና እመጹን ሰማያትና ምድር እንዲሁም በውስጣቸው ያሉ ፍጡራን ሁሉ እጅግ ይጠሉታል። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۗ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا ﴿٨٩﴾ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًا ﴿٩٠﴾ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ۗ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩١﴾ إِنْ كُنْ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿٩٢﴾

﴿ مزيم: 88 - 93 ﴾

«አዛኙ አምላክ ልጅ ያዘ።» አለ። (አጋሪዎች ሆይ!) እጅግ ክፉ የሆነን ነገር በእርግጥ አመጣችሁ። ለአዛኙ አምላክ ልጅ አለው ሰላሉ ሰማያት ሊቀደዱ፣ ምድርም ልትሰነጠቅ፣ ጋራዎችም ተንደው ሊወድቁ ይቀርባሉ። ልጅ መያዝ ለአዛኙ አምላክ ተገዢው አይደለም። በሰማያትም በምድርም ውስጥ አንድም የለም፤ ለእር-ራሕማን ባሪያ ሆኖ የሚመጣ ቢሆን እንጅ።» (መርየም 88-93)

አላህ ፊርሃውንንና ሰራዊቱን አስመልክቶ ሲናገር እንዲህ ብሏል፡-

﴿ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ ﴿٢٩﴾ الدخان: 29

«ሰማይም ምድርም አላለቀሱላቸውም። (ጥቂት) የመቆየት ዕድልም ልልተሰጣቸውም።» (አል ዱዛን 29)

4) መሐይም ሆኖ ይኖራል

ከህደት ግለት መሐይምነት ነው። ከተራው መሐይምነት ይከፋል። ምክንያቱም ከሐዲ እምላኩን እያውቅም። አላህ ድንቅ በሆነ ጥበብ የዘረጋውን አለምና በርሱ ውስጥም የረጨውን ተለምር እያየ ዩኒቨርሱን ያነጸውንና እርሱን የፈጠረውን እምላክ ይከዳል። ይህ ታላቅ መሐይምነት አይደለምን?

5) ራሱንም በዙሪያው ያሉ ሰዎችንም በዳይ ሆኖ ይኖራል

ላልተፈጠረለት አላማ በመሞሉ፤ እምላኩን ትቶ ሌላን አካል በማምለኩ ራሱን በድሏል። በደል ግለት አንድን ነገር ያለ ቦታው

﴿أَوْلَىٰ لِلْإِنسَانِ أَنَّىٰ خَلَقْتَهُ مِن تُلْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾ وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُعْجِبُ الْعَظْمَاءَ وَهِيَ زُجَيْدٌ ﴿٧٨﴾ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾﴾ يس: ٧٧ - ٧٩

«የሰው ልጅ ከፍተኛው ጠብታ እንደ ፈጠርነው አላውቀም? ይሁንና (የተለያዩ የሕይወት እርከኖችን ካለፈ በኋላ) ግልጽ ተሟጋች ለመሆን በታ። ለኛ ምሳሌ አደረገልን። አፈጣጠናንም ዘንጋ። “የበሰበሱ አጥንቶችን ሕያው የሚያደርግ ማን ነው?” አለ። በል። “ያ መጀመሪያ ከምንም ያስገኛቸው (አምላክ) ሕያው ያደርጋቸዋል። እርሱ ፍጡራንን ሁሉ ጠንቅቆ ዐዋቂ ነው።”(ያሲን 77-79)

﴿يَأْتِيهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾﴾ الانقطار: ٦ - ٨

«የሰው ልጅ ሆይ! ፍጹም ቸር በሆነው ጌታህ (ላይ እንደታምፅ) ያነሳሳህ ምንድን ነው? በፈጠረህ፣ አካል ሙሉ ባደረገህና ባስተካከለህም፣ በመረጠው ቅርፅና ውበት በፈጠረህም (ጌታህ ላይ እንደታምፅ ያነሳሳህ ምንድን ነው)?» (አል ኢንፊሻር 6-8)

ከድህነት እንዲገላግል፣ ከበሽታ እንዲፈውስ፣ ችግርን እንዲያስወግድልህ፣ ሐጢአትህን እንዲምርልህ፣ ስትበደል እንዲረዳህ፣ መንገድ ስትስት እንዲመራህ፣ ያላውቅከውን እንዲያሳውቅህ፣ ስትፈራሰህም እንዲቸርህ፣ ስትደክም እንዲያበረታህ፣ ጠላትህን እንዲመልስልህ፣ ሲሳይም እንዲለግስህ አምላክህን ከፊቱ ቆመህ የመማጸንን ለዛ ራስህን እንዴት ትነፍጋለህ?⁶⁷

አላህ ለሰው ልጆች ከሰጣቸው ጸጋዎች ሁሉ ከሐይማኖት ጸጋ ቀጥሎ ትልቁ የእስምጭ ጸጋ ነው። በርሱ የሚጠቅመውን ከሚጎዳው እንዲለይ፣ የአላህን ትእዛዝና እቀባ እንዲገነዘብ ማስቻሉ ነው። እንደዚሁም የፈጠረለትን ትልቁን ዓላማ እንዲያውቅ ማስቻሉ ነው። ይህም አላማ አላህን በርሱ ላይ ምንንም አካል ሳያጋሩ ማምለክ ነው። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَمَا يَكُم مِّن نَّعَمَةٍ فِعْنِ اللَّهِ تَدْرُ إِذَا مَا كُمْ الضَّرُّ فَالْيَوْمَ تَجْرُونَ ﴿٥٣﴾ تَدْرُ إِذَا كَشَفَ الضَّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِحْتُمْ بِمَنِّكُمْ بِرَبِّكُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٥٤﴾﴾ النحل: ٥٣ - ٥٤

«የጌታችሁ ፀጋዎች ሁሉ ከአላህ (የተገኙ) ናቸው። አንዳች ጉዳት ባገኛችሁም ጊዜ ወደርሱ ትመኝላችሁ። ጉዳቱንም ከናገተ ላይ ባስወገድ ጊዜ ከውስጣችሁ ከፊሉ-ቸባይታቸው ያጋራሉ።» (አል ንሀል 53-54)

የሰው ልጅ ሆይ፣ ብልህና አስተዋይ ሰው ታላላቅ ጉዳዮችን ይወዳል። ተራና ርካሾችን ደግሞ ይጠላል። የነብያቶችንና የሌሎችንም ደጋግ ሰዎችን ፈለግ መከተልን ይወዳል። ሁሌም እነርሱን በእርዳታ ለመከተል፣ በጎ ስራቸውን ለመፈጸም ይጥራል። ወደፊት ከነርሱ ጋር ለመጎራበት ይመኛል። ይህን ምኞቱን ለማረጋገጥ መንገዱን አላህ እንዲህ ሲል ገልጸዎታል፡-

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣١﴾﴾ آل عمران: ٣١

«በላቸው፡- “አላህን የምትወዱ ከሆናችሁ ተከተሉኝ፣ አላህ ይወዳችኋል፣ ጋጢአቶቻችሁንም ይምራል፣ አላህ መሐሪ፣ አዛኝ ነው።”(አሲ ኔምራን 31)

ይህን ሲፈጽም አላህ ከነብያት፣ ከመእከተኞች ከሸሂዶችና ከደጋግ ሰዎች ያጎራበተዋል። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾﴾ النساء: ٦٩

«አላህንና መልዕክተኛውንም የሚታዘዝ (በመጽዋው ዓለም) አላህ ፀጋውን ከሰጠላቸው ከነቢያት፣ ከጸድቃንም፣ ከሰማዕታትና ከደጋጎች ጋር ይሆናል። የነዚህ ባልንጀራነት ምን ያምር?» (አል ኒግላ 69)

አንተ ሰው ሆይ፣ ለራስህ ጊዜ ሰጥተህ፣ ከሰዎች ገለል ብለህ የመጣልህን እውነት እንድትፈትሽ ጋብኛሐለህ። መረጃውን አስተንትን። እውነት ሆኖ ካገኘህው ተከተለው። የልምድ እና የባህል እስረኛ አትሁን። ከባልንጀሮችህ፣ ከአገርህና ከአያት ቅድመ ለያቶችህ ውርስ ይህ እንደሚበልጥህ እወቅ። አላህ ካህድያንን ወደዚህ ስልት እንዲህ በማለት መርቷቸዋል፡-

⁶⁷ ሚፍታህ ዳረ ሰለጻ 1251

﴿ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَجْدِي ۖ أَن تَقَوْمُوا لِلَّهِ مَشْقَىٰ وَفَرَدَىٰ ۖ ثُمَّ لِنَفْسِكُمْ مَا

بصاحِبِكُمْ مِنْ جَنَّةٍ ۚ إِنَّ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿١٦﴾ سبأ: ٤٦
አንዲት ነገር ብቻ እመክራችኋለሁ። ይህም ሁለት ሁለት፣ እንደ አንድ እየሆናችሁ ለአላህ ስትሉ (በቅንነትና በታማኝነት) እንድትቆሙና ባልደረባችሁ (ሙሐመድ) እብድት የሌለበት መሆኑን፣ እርሱ በርቱ የሆነን ቅጣት የሚያስጠነቅቃችሁ እንድ ሌላ እንዳልሆነ አሰባችሁ እንድትደርሱበት ብቻ ነው።* በላቸው።(ሰበእ 46)

አንተ ሰው ሆይ! እስልምናን ብትቀበል የምትጎዳው ወይም የሚቀርብህ ነገር የለም። አላህ እንዲህ ብሏል።

﴿ وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَنفَعُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا

النساء: ٣٩ ﴿٣٩﴾
«በአላህና በመጭው ዓለም ቢያምኑና አላህ ከሰጣቸውም (ሲሳይ) ቢመጡቱ ምን ጉዳት ያገኛቸዋል? አላህ እነርሱን ጠንቅቆ ሀዋቂ ነው» (ሐል ኒሣእ 39)

ኢብን ከሲር ይህን አንቀጽ ሲያብራሩ እንዲህ ብለዋል።

«በአላህ ቢያምኑና ምስጉን የሆነውን ጎዳና ቢከተሉ፣ መልካም ለሰሩ ሰዎች በመጭው ዓለም የገባውን ቃል ቢያምኑና ተስፋ ቢያደርጉ፣ ከሰጣቸው ሲሳይ እርሱ በሚወደው መልኩ ቢመጸውቱ ምን የሚጎዳቸው ነገር አለ? ንጹህና የተበላሽ ሐሳባቸውን ለይቶ ያውቃል። ከመካከላቸው ለበጎ ነገር ሊመራም የሚገባው ማን እንደሆነም ለይቶ ያውቃል። እናም ለበጎ ይገጥመዋል። መቀናትን ይመራዋል። ለሚወደው በጎ ስራ ያበቃዋል። ውርደት እና ከእገነቱ በር መባረር ያለበትንም ለይቶ ያውቃል። ከርሱ በር የተባረረ አፈረ። በዚህችም በመጭውም ዓለም ከሰረ።»⁶⁸

እስልምናን መቀበል መስራት ከምትፈልገው በአላህ የተፈቀደ ስራ አያትብህም። ከዚህም አልፎ አላህ የርሱን ውድቃ በመሻት ለምትሰራው ስራ ሁሉ ይመነዳሐል። ያ ስራ ዓለማዊ ሕይወትህን የሚያሻሽል፣ ገንዘብህን፣ ስልጣንህን፣ ወይም ክብርህን የሚጨምር ቢሆንም እንኳ። ስጋዊ ፍላጎትህን ለማሟላት የምትፈጽማቸው

⁶⁸ ተፍሲር ቢን ከሲር 1/497 180

የተፈቀዱ (ሐላል) ተግባሮች እንኳ ከሐራም ለሙብቃቃት አስበህ ከፈጸምካቸው ምንዳ ያስገኛሉ። የአላህ መልእክተኛ (ሰዐወ)፡ «ከናንተ አንዳችሁ በሚፈጽመው ጾታዊ ግንኙነት ውስጥ ምጽዋት አለ።» በማለት ተናገሩ። «የአላህ መልእክተኛ ሆይ! አንዳችን ስጋዊ ፍላጎቱን ስላረከ ምንዳ ያገኛልን?» በማለት ጠየቋቸው። «በሐራም ላይ ቢያውለው ኖሮ ወንጀል ይሆንበት አልነበረምን?» በማለት ጠየቁ። «አዎ» አሏቸው። «እንደዚሁም በሐላል ላይ ሲያውለው ምንዳ ያገኛል።» አሉ።

መልእክተኞች እውነትን ይዘው መጥተዋል። የአላህንም ፈቃድና ፍላጎት ሰብከዋል። የሰው ልጅም በዚህች ዓለም ሕይወት ውስጥ ከተሟላ እውቀትና መረጃ ጋር እንዲጓዝና በመጭው ዓለምም ከተሳካላቸው ሰዎች እንዲሆን የአላህን ሕግና ስርዓት (ሸሪዓ) ማወቅ በእጅጉ ያስፈልገዋል። አላህ እንዲህ ብሏል።

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَفَاتِمُونَا حَتَّىٰ لَكُمْ وَإِن تَكْفُرُوا

فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧٠﴾ النساء: 170
«የሰው ልጆች ሆይ! መልዕክተኛው ከኒታችሁ ዘንድ እውነትን አምጥቶላችኋል። እመነበት። ለናንተ የተሻለ ይሆናልና። ብትከዱም፣ (የምትጉዱት ራሳችሁን ብቻ ነው)። (ምክንያቱም) በሰማያትም በምድርም ውስጥ ያሉት ሁሉ የአላህ ናቸው። አላህም ሀዋቂ፣ ጥበበኛ ነው።» (ሐል ኒሣእ 170)

﴿ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَعْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَتَذَرُ لِنَفْسِهِ

وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٧١﴾ يونس: 171
«የሰው ልጆች ሆይ! ከኒታችሁ ዘንድ እውነቱ መጣላችሁ። የተቀና በመቀናቱ ተጠቃሚው ራሱ ነው። መንገድ የሳተም በእድራጉቱ ተጉጂው እርሱ ብቻ ነው። እኔ የናንተን (ተግባር) ተቆጣጣሪ አይደለሁም።* በላቸው።(ዩኑስ 108)

አንተ ሰው ሆይ! ብትስልም የምትጠቅመው ራስህን ነው። ብትከድም የምትጎዳው ራስህን ነው። አላህ ከፍጠራኑ የተብቃቃ ነው። የወንጀላኞች ወንጀል አይጎዳውም። የታዛዦች መታዘዝም አይጠቅመውም። እያወቀ እንጅ አይወነጀልም። በፈቃዱ እንጅ ትእዛዙ አይፈጸምም። በነቢዩ አማካይነት እንዲህ የሚል መልእክት አስተላልፏል።

«ባሮቼ ሆይ፣ በራሴ ላይ በደልን እርም አደረግኩ። በናንተ መካከልም እንደዚህ እርም አድርጌዋለሁ። ስለዚህም አትብዳደሉ። ባሮቼ ሆይ፣ እኔ ያቀናሁት ሲቀር ሁላችሁም መንገድ የሳታችሁ ናችሁ። ስለዚህም እንዳቀናችሁ ለምኑኝ፣ አቀናችኋለሁ። ባሮቼ ሆይ፣ እኔ የመገብኩት ሲቀር ሁላችሁም የተራባችሁ ናችሁ። ስለዚህም እመግባችሁ ዘንድ ለምኑኝ፣ እመግባችኋለሁ። እኔ ያለበስኩት ሲቀር ሁላችሁም የታረዛችሁ ናችሁ። ስለዚህም አለብሳችሁ ዘንድ ለምኑኝ፣ አለብሳችኋለሁ። ባሮቼ ሆይ፣ ቀንም ሌትም ሐጢአት ትፈጽማላችሁ። እኔ ደግሞ ወንጀሎችን ሁሉ እምራለሁ። ስለዚህ ምህረት ለምኑኝ እምራችኋለሁ። ባሮቼ ሆይ፣ እኔን ለመጉዳትም ሆነ ለመጥቀም አቅም የላችሁም። ባሮቼ ሆይ፣ የመጀመሪያችሁም የመጨረሻችሁም፣ ሰዎችሁም አጋንንቶቻችሁም ከመካከላችሁ ይበልጥ እኔን ፈሪ የሆነውን ሰው ልቦና ቢይዙ ይህ ድርጊታችው ከንግስናዬ ቅንጣት ታህል አያክልም።

ባሮቼ ሆይ፣ የመጀመሪያችሁም የመጨረሻችሁም፣ ሰዎችሁም አጋንንቶቻችሁም ከመካከላችሁ ይበልጥ አመጸኛ የሆነውን ሰው ልቦና ቢይዙ፣ ይህ አመጸቸው ከንግስናዬ ቅንጣት ታህል አያጎድልም። ባሮቼ ሆይ፣ የመጀመሪያችሁም የመጨረሻችሁም፣ ሰዎችሁም አጋንንቶቻችሁም ከአንድ መስክ ላይ ቆመው ቢለምኑኝና የጠየቁኝን ሁሉ ብሰጣቸው ከኔ ዘንድ ካለው ሐብት መርፌ ከውቅያኖስ ውስጥ ብትጠልቅ ልታጎድል የምትችለውን ውሃ ያህል እንኳ አያጎድልም።

ባሮቼ ሆይ፣ ስራዎቻችሁን በጥንቃቄ እመዘግባለሁ፣ በርሱም እመነዳችኋለሁ። መልካም ነገር ያገኘ አላህን ያመስግን። ከዚህ ውጭ ያገኘ ደግሞ ራሱን እንጅ አይውቀስ።» (መ-ሰሊም)

የዓለማት ጌታ ለሆነው ለአላህ ምስጋና ይድረሰው። የነብያትና የመልእክተኞች ሁሉ ፈርጥ በሆኑት በነቢዩ ሙሐመድ፣ በቤተሰቦቻቸውና በባልንጀራቸው ሁሉ ላይ የአላህ እዝነትና ሰላም ይሰፈን።

=ተፈጸመ=

هذا الكتاب منشور في

سِبْكَرِ الْاَلُوْكَرِ
www.alukah.net